

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Mgr. et Bc. Monika Vítková

**Faktory ovlivňující současný separatismus ve Španělsku:
komparace autonomních společenství Baskicka a Katalánska**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Zapletalová, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Markéty Zapletalové, Ph.D. a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 28. 4. 2019

Monika Vítková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé diplomové práce Mgr. Markétě Zapletalové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	5
1. Terminologický diskurs	11
1.1. Region	11
1.1.1. Regionální stát	12
1.1.2. Regioness	12
1.2. Národ	14
1.2.1. Stateless nations	16
1.2.2. Národní identita	16
1.3. Separatismus	17
1.3.1. Právo národa na sebeurčení	20
2. Ústavně-institucionální vývoj a typ autonomie	22
2.1. Administrativní členění Španělského království	22
2.2. Typ autonomie a její zakotvení v Ústavě	24
2.2.1. Autonomní statut Baskicka	25
2.2.2. Autonomní statut Katalánska	28
2.3. Problematika prohlášení Katalánska a Baskicka za národ	30
2.3.1. Katalánský nacionalismus a jeho vývoj	32
2.3.2. Baskický nacionalismus a jeho vývoj	35
3. Analýza faktorů	37
3. 1. Kulturní faktory	38
3.1.1. Baskicko.....	38
3.1.2. Katalánsko	41
3.1.3. Komparace	43
3. 2. Ekonomické faktory	47
3.2.1. Baskicko.....	47
3.2.2. Katalánsko	52
3.2.3. Komparace	56
3. 3. Politické faktory	59
3.3.1. Baskicko.....	59
3.3.2. Katalánsko	62
3.3.3. Komparace	66
Závěr	69
Literatura	77
Přílohy	88
I. Specifický region: Baskicko	88
II. Specifický region: Katalánsko	89
Abstrakt	90
Abstract	91

Úvod

Problematika separatistických tendencí je v současné době velmi aktuálním tématem nejen ve Španělském království, ale také v ostatních částech Evropy. Příkladem mohou být Valoni, Vlámové nebo Skotové, přičemž si každý z těchto národů uvědomuje svoji odlišnost (kulturní, historickou nebo jazykovou) od zbytku národa, což je fakt, který ještě více podporuje separatistické tendence.

V rámci Španělského království jsou vybrána dvě autonomní společenství: Baskicko a Katalánsko, jelikož právě zde separatistické tendence sehrály největší roli. U Baskicka zejména v období šedesátých a sedmdesátých let (v souvislosti s fungováním teroristické skupiny Euskadi Ta Askatasuna) a v případě Katalánska dospěly tyto tendence v aktuální politicko-institucionální konflikt trvajícím do dnešních dnů. Jedná se o oblasti, jež sdílejí spoustu společných rysů, kterými se však od ostatních autonomních oblastí velmi odlišují: mají svůj vlastní jazyk (baskičtina/katalánština) a kulturu (tradice, svátky), ale také rozdílnou ekonomickou situaci ve srovnání s ostatními společenstvími (Baskicko i Katalánsko se řadí mezi nejbohatší regiony). Z tohoto důvodu nebyly vybrány autonomní oblasti Andalusie a Galicie, kde se separatistické tendence také objevují, ale výše uvedené aspekty zde zcela chybí.

Diplomová práce se zabývá problematikou separatismu na území Španělského království s důrazem na dvě významná autonomní společenství, konkrétně na Baskicko a Katalánsko. Předmětem práce je komparativní případová studie vybrané skupiny faktorů, jelikož dle odborných prací a studií neexistuje pouze jeden faktor, který způsobil ve zkoumaných oblastech politicko-institucionální konflikt. Na základě těchto prací je možné konstatovat, že se jedná o kumulaci několika faktorů současně, přičemž dle Federika Demarii, profesora Barcelonské univerzity, převládají tři hlavní faktory: *kulturní* (zahrnující problematiku národní identity a regionálního jazyka), *ekonomické* (role makroekonomických ukazatelů a důležitost jednotlivých hospodářských sektorů) a *politické* (veřejné mínění obyvatel Katalánska a Baskicka dle referend a nezávazných konzultací a přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus).

Cílem diplomové práce je na základě komparativní případové studie vybraných faktorů (kulturních, ekonomických a politických) u Baskicka a Katalánska identifikovat, které z těchto faktorů u vybraných autonomních společenství sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt. V rámci tohoto cíle byla vytvořena hypotéza, která bude v práci zkoumána:

V případě Baskických snah o nezávislost převažují zejména kulturní faktory, zatímco v případě Katalánska jsou tyto tendence navíc ještě rozšířeny o významné ekonomické aspekty.

Za účelem komparativní případové studie vybraných faktorů (kulturních, ekonomických a politických) u Baskicka a Katalánska byla v této práci vytvořena následující výzkumná otázka:

Jaké faktory (kulturní, ekonomické, politické) u vybraných autonomních společenství (Baskicka a Katalánska) sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt?

Diplomová práce se z geografického zaměřuje zejména na oblast Španělského království, přičemž je v práci kladen důraz na analyzované autonomní oblasti: Baskicko a Katalánsko, jejichž výběr byl vysvětlen výše. Okrajově jsou v diplomové práci zmíněna také další autonomní společenství, například Galicie a Andalusie, a to zejména z důvodu analýzy vzájemných vztahů, jelikož jsou si tato autonomní společenství velmi podobná, ať už z pohledu kulturního nebo ekonomického.

Z časového hlediska je možné diplomovou práci vymežit rokem 1978, kdy byla vyhlášena španělská Ústava zavádějící důležité autonomní pravomoci jak pro Baskicko (vlastní policie, televize, daně, školství a jazyk), tak pro Katalánsko (vlastní vláda, parlament, vlajka, znak, policie a jazyk). Práce však obsahuje také časové přesahy do doby před rokem 1978, a to v souvislosti se zachycením historických okolností, které úzce souvisejí s vývojem situace po roce 1978. Příkladem může být vývoj Statutů u autonomních společenství nebo založení teroristické skupiny Euskadi Ta Askatasuna v Baskicku v roce 1959. V diplomové práci je kladen důraz na aktuální vývoj situace, proto je datována až do dnešních dnů, tedy do roku 2019, jelikož se separatistické tendence zejména v Katalánsku objevují i nyní a přinášejí každodenně řadu nových poznatků a změn.

Z metodologického hlediska se jedná o komparativní případovou studii s prvky deskripce a analýzy, přičemž je cílem sledování odlišností jednotlivých proměnných (indikátorů) v rámci kulturních, ekonomických a politických faktorů, a to napříč dvěma vybranými společenstvími (Baskicko, Katalánsko). Jak Drulák ve své práci zdůrazňuje: „Tento postup totiž umožňuje najít takové případy, které se vyznačují odlišnými hodnotami závislé proměnné, a přitom v nich existují nezávislé proměnné, které nabývají stejných hodnot“

(Drulák 2008: 64). Co se týče použité metody komparativní studie, je vhodné na tuto práci aplikovat Millovy metody rozdílu, jež se používají právě pro zkoumání dvou nebo více jevů, přičemž se zakládají na této myšlence: „Jestliže dvě nebo více situací zkoumaného jevu mají pouze jednu společnou okolnost, v níž se shodují, je to příčina (nebo následek) daného jevu“ (Bednář a kol. 2015: 131). Terminologický diskurs umožní vytvoření hlavních indikátorů, které budou následně použity ve třetí části diplomové práce, a to pro jednotlivé faktory (kulturní, ekonomické a politické).

Práce se skládá ze tří hlavních částí, každá kapitola se skládá z několika podkapitol. Teoretická část tvoří první kapitolu práce a slouží k teoretickému uchopení analyzovaného tématu. Zaměřuje se na teoretické vymezení práce, přičemž je hlavním cílem objasnění základní terminologie zahrnující ústřední pojmy a koncepty (region, národ a separatismus), jež budou využity v dalších částech předkládané diplomové práce. Vysvětlení základní terminologie je v souvislosti s touto prací nezbytné, jelikož slouží pro správné pochopení následujících kapitol. Kromě ústředních pojmů je součástí této kapitoly také objasnění významných konceptů jako regionální stát, regioness, stateless nations, národní identita a problematika práva národů na sebeurčení.

Druhá část práce přibližuje čtenáři problematiku ústavně-institucionálního rámce a typy autonomie v rámci Španělského království. Cílem této kapitoly je objasnit, jak fungují jednotlivá autonomní společenství v souvislosti s centrálním systémem. Důraz je kladen zejména na autonomní pravomoci a s tím související snahy o větší autonomii/nezávislost. První podkapitola se zabývá administrativním systémem, tedy rozdělením území na jednotlivá autonomní společenství. Následuje podkapitola analyzující problematiku prohlášení Baskicka a Katalánska za národ a s tím související vývoj katalánského a baskického nacionalismu. V poslední podkapitole je vysvětlen pojem *statut autonomního společenství*, přičemž je kladen důraz na vývoj statutů u Baskicka a Katalánska.

Následuje stěžejní část celé práce, a to komparativní případová studie vybraných faktorů nejprve u Baskicka a poté u Katalánska. U kulturních faktorů je kladen důraz na problematiku národní identity (specifika těchto regionů – vlastní symboly, svátky, příslušnost k identitě) a na jazykovou politiku (postavení těchto jazyků v rámci oblasti a celého Španělského království). U ekonomických faktorů je nejprve proveden rozbor významných makroekonomických ukazatelů, přičemž je nejdůležitější HDP a HDP na obyvatele. Poté následuje analýza primárního, sekundárního a terciárního sektoru. Co se týče politických faktorů, je kladen důraz

na dva hlavní indikátory, a to veřejné mínění obyvatel Baskicka a Katalánska (v rámci referend a nezávazných konzultací) a přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus.

V současné době je možné najít mnoho publikací a odborných prací, které se zabývají separatistickými tendencemi ve Španělském království, popř. komparativní studií vybraných autonomních společenství. Ve většině případů se však jedná zejména o komparaci těchto regionů z pohledu geografického, politického, demografického a kulturního. Co se týče faktorů způsobujících příčinu těchto tendencí, vždy byly v existujících studiích vybrány pouze některé z nich. Nikdo se však nezabýval analýzou všech uvedených faktorů současně včetně jejich komparace u Baskicka a Katalánska. Z tohoto důvodu by práce mohla být přínosem nových informací o dané problematice.

Co se týče použitých pramenů a literatury, jsou v této diplomové práci využity zejména zahraniční zdroje ve španělském, katalánském, baskickém a v menší míře i v anglickém jazyce. Na uvedenou problematiku existuje velké množství zdrojů, problém byl však s jejich dostupností v České republice, což se nakonec podařilo vyřešit prostřednictvím elektronických knih. V průběhu práce, zejména v částech věnujících se aktuálnímu dění v Katalánsku a Baskicku, však bylo poměrně problematické vybrat pouze odborné prameny, jelikož se jedná o velmi aktuální téma, o kterém jsou informace k dispozici prozatím pouze v periodících, jenž informují o současném dění ve vybraných autonomních společenstvích. Z tohoto důvodu bylo v některých částech nezbytné uchýlit se právě k jejich použití, přičemž je možné jmenovat významná katalánská (*La Vanguardia*), baskická (*Euskal Irrati Telebista*) a španělská (*El País*) periodika využitá v této práci.

V první části práce, u terminologického diskursu, jsou uplatněny odborné publikace od významných teoretiků, přičemž u termínů region, regioness a regionální stát je využito názorů předních odborníků *Björna Hettneho*, *Andrewa Hurella* a *Davidy Mitranyho*. Při problematickém definování národa se vychází z myšlenek *Andrewa Heywooda*, *Rogerse Brubakera*, *Ernesta Renana*; nelze však opomenout ani *Ericu Hobsbawma*, *Donalda L. Horowitze* a *Ulricha Wehlera*, jejichž názory jsou použité v části o separatismu. V části pojednávající o separatismu a secesi se využívá zejména monografie *Politický secesionismus a etické teorie* od Přemysla Rosůlka, jenž ve své práci srovnává názory významných zahraničních představitelů, např. *Johna R. Wooda*, *Allana Buchanana* nebo *Donalda L. Horowitze* zabývajících se touto problematikou. Právě z důvodu komplexní komparace názorů

odborníků na separatismus a secesi, bylo této publikace využito v diplomové práci a nebyly vybrány zahraniční monografie přímo od daných autorů. Tato díla zahrnují totiž pouze jeden pohled na danou problematiku, přičemž může být příkladem publikace *Secession: A Comparative Analytical Framework* (John R. Wood), ve které autor striktně odlišuje pojem secese a separatismus. Opačný názor zastává poté Donald L. Horowitz ve svém díle *Ethnic Groups in Conflict*, když oba pojmy ztotožňuje. Kromě monografií však mají důležitou roli také primární zdroje, kdy byla pro charakteristiku zásady sebeurčení národa využita *Charta OSN* včetně komentáře, který analyzuje všechny problematické části a navrhuje různá řešení, jak by se měla konkrétní ustanovení interpretovat v praxi.

Ve druhé části práce (ústavně-institucionální rámec) převažují primární zdroje, zejména jsou využity různé právní dokumenty objasňující problematiku ústavního a politického systému Španělského království. U charakteristiky ústavního fungování Španělského království je využita jako primární zdroj *Ústava Španělského království*, přičemž je kladen důraz zejména na základní charakteristické prvky země a na administrativní systém, především rozdělení území na autonomní společenství. V další části jsou poté za zdroj použité *Statuty autonomie Katalánska a Baskicka*, které umožňují zjistit základní symboly těchto oblastí a jejich pravomoci. V rámci zachycení postupného vývoje jsou použity Statuty z různých let dle potřeby (1919, 1936, 1979, 2006).

Třetí část práce, tedy analýza faktorů, využívá různé statistické údaje, přičemž u Katalánska jsou využity především dvě hlavní statistiky. První z nich je *Datosmacro.com*, která se zaměřuje na ekonomické ukazatele a srovnává jednotlivá autonomní společenství mezi sebou. Tato statistika je použita u ekonomických faktorů Katalánska. Důležitá je však také organizace Centre d'Estudis d'Opinió, která každoročně zjišťuje názory Katalánců, a to zejména v oblasti národní identity a použití katalánského jazyka. Z tohoto důvodu jsou údaje uvedené organizace využity v kapitole kulturních faktorů u Katalánska. Co se týče politických faktorů, tedy informací o volebních výsledcích a referendech, ty poskytuje stránka *Ajuntament de Barcelona*, která v části *Estadísticas electorales* zveřejňuje všechny tyto údaje.

Co se týče Baskicka, tak se pro oblast kulturních faktorů využívají zejména prameny pocházející od organizace *Eusko Ikaskuntza*, která se zabývá studiem národní identity a vývojem/postavením regionálního jazyka (euskera). Převážná část informací u kulturních faktorů je čerpána z jejich publikace: *Identidad y cultura vascas a comienzos del siglo XXI*. Stejně tak jako u Katalánska, bude i pro ekonomické faktory Baskicka využito statistické

stránky s názvem *Datosmacro.com*, a to zejména pro zjištění hlavních ekonomických indikátorů jako jsou HDP, HDP na obyvatele, nezaměstnanost apod. Jako hlavní pramen pro politické faktory Baskicka slouží webová stránka *Baskické vlády (Gobierno Vasco)*, která v části *Procesos electorales* zveřejňuje veškeré volební výsledky a informace o referendech. Všechny výše uvedené elektronické zdroje jsou dostupné online, takže jejich použití pro diplomovou práci nepředstavuje žádnou komplikaci.

1. Terminologický diskurs

První kapitola diplomové práce se zaměřuje na teoretické vymezení tématu, přičemž je hlavním cílem objasnění základní terminologie zahrnující ústřední pojmy a koncepty (region, národ a separatismus), jež budou využity v dalších částech předkládané diplomové práce. Vysvětlení základní terminologie je v souvislosti s touto diplomovou prací nezbytné, jelikož slouží pro správné pochopení následujících kapitol.

1.1. Region

Pojem region pochází z latinského slova *regio* (rozloha) a je možné jeho význam chápat ze dvou různých pohledů, za prvé jako „část území určenou etnickými znaky nebo zvláštními podmínkami klimatu, výroby, topografie, správy, vlády“ (Real Academia Española 2019).

Pro tuto práci je však významnější jeho druhý význam, kdy se za region pokládá „každé z velkých územních dělení národa, definovaných geografickými, historickými a sociálními charakteristikami, přičemž lze dle tohoto region rozdělit na provincie, kraje atd.“ (Tamtéž). Definicí regionu se zabývá také španělský odborník Juan Ferrando Badía ve svém díle *El Estado unitario, el Estado federal y el Estado Regional*, který charakterizuje region z právního pohledu jako „homogenní území, jež má společné kulturní a materiální znaky, které jej odlišují od ostatních sousedních oblastí“ (Badía Ferrando 1978: 302).

Tuto definici doplňuje José Luis Luzón Benedicto ve svém díle, když vymezuje region na základě tří rozdílných kritérií. Na prvním místě zmiňuje tzv. *normativní region (la región normativa)*, který odpovídá politicko-administrativnímu členění každého státu. Příkladem takového regionu mohou být autonomní společenství ve Španělském království nebo hrabství v Anglii. Hranice těchto regionů jsou ustanoveny a následně oficiálně uznány příslušnými vládami (Benedicto Luzón 2014: 13). Druhou skupinu představuje tzv. *analytický region (la región analítica)*, u kterého je geografické členění území vytvořeno na základě kritéria homogenity (např. horské regiony, městské regiony, venkovské regiony atd.). Poslední skupinu tvoří poté tzv. *funkční region (la región funcional)*, jehož území je vymezeno na základě jeho činností a systému fungování (např. poštovní regiony, právní regiony atd.). V rámci zkoumání a analýzy regionů je vždy nezbytné využít první typ regionu, tedy normativní (Tamtéž: 14).

1.1.1. Regionální stát

V souvislosti se zkoumaným tématem a současně také s pojmem region je nezbytné zmínit termín *regionální stát* (*el estado regional*), tedy právní formu organizace státu, která se odlišuje od unitárního, decentralizovaného a federálního státu. Co se týče rozdílů, tak se regionální stát od federálního liší zejména tím, že není tvořen jinými členskými státy, má však vnitřní strukturu skládající se z několika různých politických center s pravomocí vydávat zákony, nikoliv však zákony ústavní (Badía Ferrando 1977).

Na jedné straně existuje u regionálních států politická nebo ústřední moc a na straně druhé jsou to samotné regiony, jejich konkrétní pravomoci jsou však stanoveny jedinou národní ústavou. V regionálním státě jsou regiony považovány za určitá společenství s legislativní autonomií a právní subjektivitou, která je však odlišná od ústřední moci. Současně však není možné tyto regiony považovat za členské státy, protože jim chybí pravomoc vydávat zákony na ústavní rovině (Tamtéž).

Jelikož není možné v dnešní době použít tuto obecnou definici na všechny existující regionální státy, vytvořil Juan Ferrando Badía klasifikaci regionálních států dle jejich fungování. První skupinu tvoří státy, ve kterých je regionální systém společným pravidlem pro celé území, a to je proto rozdělené do autonomních regionů. Následují státy, kde je regionální systém výjimkou, která je omezena na určité regiony splňující stanovené podmínky, zatímco pro zbytek území státu je zachována struktura jednotného státu (např. Španělské království v období druhé republiky). Ve třetí skupině se nachází regionální státy, kde funguje systém tzv. koexistence, tedy je zde jeden společný systém pro většinu regionů a další, speciální systém, pouze pro určité regiony podle jejich zvláštností, např. Itálie s ústavou z roku 1947 (Badía Ferrando: 1977).

Co se týče samotné struktury regionálních států, ta je pro všechny tyto státy stejná, a to bez ohledu na jejich dělení. V regionálních státech se podílejí na výkonu zákonodárné moci jak státní orgány, tak samotné regiony, a proto je nezbytné zde rozdělit jednotlivé kompetence, a to na dvě skupiny: vertikální a horizontální rozdělení legislativních pravomocí, přičemž existují tři základní kompetence: výhradní pravomoc (*competencia exclusiva*), doplňková pravomoc (*competencia complementaria*) a integrační pravomoc, tedy *competencia integrativa* (Tamtéž).

1.1.2. Regioness

Pojem region velmi úzce souvisí s regionalismem, jenž byl dlouhou dobu zejména v centru zájmu ekonomů, s postupem času se však stává také důležitým politickým tématem a začíná vznikat řada nových teorií zkoumajících uvedenou problematiku právě z tohoto pohledu

(Řehák 2009: 9). Do této politologické etapy studia nového regionalismu patří zejména přední odborník na uvedené téma Björn Hettne, který se zabývá tzv. *teorií geneze regionu* (regionnes).

Jak vysvětluje Řehák, není jednoduché najít synonymum pro tento termín v českém jazyce, příkladem může být Waisová používající pojem *regionotvornost*, proti tomuto však vystupuje Kučerová, která tvrdí, že „příliš zdůrazňuje tvořivý element v procesu regionalizace, byť ta může být zcela samovolným a autonomním procesem“ (Řehák 2009: 15). Kučerová proto nabízí svůj termín, *geneze regionu*, který je však dle Řeháka také neuchopitelnější a navrhuje používání pojmu *regionita* (Tamtéž). Jedná se o proces, který probíhá na pěti různých stupních a „značí rostoucí vnitřní kohezi regionu, přičemž mezi jednotlivými stupni neexistuje automatický posun“ (Tamtéž).

Jednotlivé stupně *regionity* znázorňuje následující tabulka:

1. FÁZE	Regionální prostor (Prostor vymezený fyzickými bariérami)	V této fázi se jedná o region v jeho klasickém geografickém pojetí, kde nepůsobí žádný regionalismus ani regionalizace.
2. FÁZE	Nárůst přeshraničních sociálních vztahů	V této fázi dochází k regionalizaci, ovšem autonomní, nikoliv v důsledku regionalismu.
3. FÁZE	Regionální společnosti	V této fázi vznikají formální regionální organizace, tj. jedná se již o důsledek regionalismu především v rovině ekonomické.
4. FÁZE	Regionální společenství	Tato fáze je charakterizována vznikem nadnárodní občanské společnosti se sdílenými hodnotami.
5. FÁZE	Regionální institucionalizovaná jednotka	Tuto fázi lze ztotožnit se vznikem federace, kdy region získává schopnost jednat jako jednotný samotný aktér mezinárodního systému.

Zdroj: Řehák, Vilém. 2009. *Nový regionalismus – proces a teorie*. Bratislava: Vydavatelství Ekonom

V souvislosti se zkoumaným novým regionalistickým přístupem jsou však významné také myšlenky Andrewa Hurrella, který si stanovuje svých pět fází regionalismu: „regionalizace jako autonomní trh vedený proces nárůstu společenských a ekonomických interakcí, regionální uvědomění a identita jako sdílené vnímání příslušnosti k určité komunitě,

mezistátní spolupráce, regionální ekonomická integrace a regionální soudržnost“ (Řehák 2009: 15).

Výše uvedené stupně regionalismu s sebou však mohou přinést několik možných rizik, například „zviditelňování charakteristických zvláštností regionů, iniciování, utváření a podporu regionálního (skupinového) vědomí obyvatel regionů a formování mnohdy až přehnaného regionálního patriotismu ve smyslu dichotomie *my (naše)* versus *oni (jejich)*“ (Chromý 2010: 4). Stejný názor zastává také přední teoretik David Mitraný, jelikož „se domnívá, že regionalismus může vytvořit novou formu nacionalismu, protože v procesu svého vytvoření musí definovat pojmy *my* a *ti ostatní*“ (Fiala et al. 2007: 31).

1.2. Národ

Pojem národ pochází z latinského slova *natio* a je možné jej vymezit jako „jakékoliv uskupení vzdělaných osob, které se považují za příslušníky určitého národa“ (Hobsbawm 1870: 17). Na základě uvedené definice je možné konstatovat, že jednou z podmínek pro to, aby určitá skupina mohla být prohlášena za národ, je svobodná vůle tohoto uskupení, jehož členové sami sebe prohlašují za národ. Eric Hobsbawm však ve svém díle *Naciones y nacionalismo desde 1870* zdůrazňuje, že „neexistuje pouze jedno konkrétní kritérium, které by jednoznačně umožnilo rozhodnout, která z lidských uskupení mohou být označena za národ či nikoliv“ (Tamtéž: 13). Aby tedy bylo možné o nějakém společenství lidí mluvit jako o národu, je potřeba splnit skupinu hlavních kritérií, přičemž první jsou *kulturní* a zahrnují regionální jazyk nebo společné náboženství nebo společnou dějinnou zkušenost (Rovelo Kozak 2015: 93). Druhou skupinu tvoří *politické* faktory, jež zahrnují takové národy, které mají autonomní postavení v regionálním nebo federativním státě, popř. žijí ve vlastním státě (Tamtéž: 94). Poslední faktory jsou poté *sociální*, dle kterých se jednotlivé osoby v rámci konkrétního uskupení považují za příslušníky určitého národa (Tamtéž: 95).

Samotná definice národa je však poměrně komplikovaná, jelikož jak konstatuje Rogers Brubaker „skutečnost, že národy existují, se bere jako samozřejmost, i když o tom, jak existují – a jak vznikly –, se vedou spory“ (Brubaker 2003: 375). Podobný názor zastává ve svém díle *Politologické ideologie* také Andrew Heywood, když vysvětluje, že: „Idea národa je přijímána natolik široce, že jen zřídka se zkoumá, čím se vlastně národ vyznačuje: národ se jednoduše bere jako hotová věc“ (Heywood 1994: 127–128).

Z tohoto důvodu je vhodné termín národ vymezit prostřednictvím dvou základních charakteristik, a to: *objektivně*, kde „nezáleží na sebe definování osob za příslušníky určitého

národa, nýbrž na příslušnosti těchto osob ke konkrétní národní identitě používající určitý regionální jazyk, což je kritérium, na základě kterého mohou být tato uskupení prohlášena za národ“ (Lucas Ovejero 2006: 75). Ze *subjektivního* hlediska se poté termín národ definuje „na základě toho, kdo se k němu hlásí“ (Tamtéž: 71). Andrew Heywood dodává, že každý národ je spojením jak objektivních (stejný jazyk, náboženství, minulost); tak subjektivních faktorů (pocit příslušet k určitému národu). Přičemž jsou to, dle Heywooda, právě objektivní rysy, které formují nacionalistickou politiku (Heywood 1994: 127–128). Na základě spojení obou faktorů se často používají „dvě pojetí národa, a to *exkluzivní* (zdůrazňuje etnickou jednotu a kolektivní historii a národní identitu pokládá za danou a neměnnou) a *inkluzivní* (klade důraz na vědomí občanské příslušnosti a vlasteneckou loajalitu)“ (Dočekalová 2010: 218).

Důvodem rozdílného pojetí národa může být zejména to, že se jeho formování odlišovalo dle jednotlivých zemí, přičemž v Evropě se za určité časové mezníky pojímá druhá polovina 18. století a první světová válka (Tamtéž: 216). Ernest Renan však s těmito definicemi nesouhlasí, jelikož se domnívá, že je možné národ přirovnat k duchovnímu principu, který je vytvářen na základě bohatých vzpomínek, a to jednak současným souhlasem, ale také vůlí žít pohromadě, přičemž přání lidu je jediným legitimním kritériem (Renan 2003: 33–34). Na základě všech uvedených vymezení národa je proto možné pro tuto práci použít definici národa od Montserrat Guibernau, která jej vymezuje jako „skupinu lidí, tvořící společenství, přičemž jsou si vědomi toho, že sdílejí společnou kulturu, mají jasně definované území, společnou minulost a sdílejí kolektivní myšlenku společné budoucnosti a nárokují si právo na sebeurčení“ (Guibernau 1998: 58).

Na území Španělského království se v současné době, v rámci teoretického uchopení národa, vedou spory o jednoznačnou definici dvou jeho typů: *etnicko-kulturního* a *politického* (Zabalo 2014: 69). Co se týče politického národa, tak se odborníci shodují na tom, že „národ tvoří takoví členové společnosti, kteří se svobodně a samostatně rozhodli pro vytvoření nového státu uvnitř existujícího státu“ (Tamtéž). Jinou definici poté přináší etnicko-kulturní národ, kde dle odborníků „národ nevychází z názorů jednotlivců, nýbrž se jedná o objektivní skutek, který automaticky přijímají všechny osoby, jež splňují podmínky příslušnosti k určitému etniku nebo kultuře“ (Tamtéž).

Clifford Geertz tyto podmínky upřesňuje, když zde zahrnuje především „pokrevní příbuznost, stejnou rasu, jazyk, příslušnost k národu, náboženství a zvyky“ (Geertz 1987: 222). Existují však autoři, například Will Kymlicka, kteří jazykový faktor zařazují spíše do problematiky politického nacionalismu, a nikoliv do etnického: „každému, kdo na daném území žije, je zajištěno právo, ale také povinnost, naučit se jazyk a dějiny daného národa. Jsou

to právě tyto státy, které považují za důležitější splnění politických podmínek (znalost jazyka a dějin) než těch etnických (náboženství, pokrevní příbuznost a zvyky)“ (Kymlicka 1996: 11).

1.2.1. Stateless nations

V souvislosti s problematikou národa je nezbytné zmínit pojem *stateless nations*, jenž poprvé použil v roce 1983 politolog Jacques Leruez ve svém díle *L'Ecosse, une nation sans Etat*, kde se zabývá problematikou zvláštního postavení Skotska uvnitř Velké Británie (Leruez 1983). V českém jazyce se pro tento pojem používá výraz *nestátní národy* a označuje etnické nebo národnostní menšiny, jenž nemají vlastní stát a tvoří většinu populace v žádném státě (Novensá i Bou 2005: 168). Michael Keating se, v souvislosti s tímto tématem, zabývá problematikou transformace národního státu, která je ovlivněna dvěma hlavními aspekty: za první z nich považuje vznik *nadnárodních uskupení* jako je např. Evropská unie, které dle autora zasahují do pravomocí státu (Keating 2002: 51). Na druhém místě zmiňuje vznik právě *nestátních národů*, jež v rámci určitého území požadují větší autonomii a pravomoc rozhodovat o záležitostech, které spadají do jejich sféry zájmu (Tamtéž).

Montserrat Guibernau poté definici nestátních národů doplňuje, když zmiňuje, že „by se nestátní národy mohly jednoduše definovat jako historické územní jednotky se svojí vlastní identitou, nacházející se uvnitř určitého státu a zastávající požadavek vládnout sami sobě“ (Guibernau 2002). Dle Fossase, Simeona a Conwaye jsou to právě tyto národy, které „bojují za to, aby byly ústavně uznány za nezávislé politické hráče se zdůrazněním jejich odlišnosti a s pravomocí samostatně rozhodovat o své budoucnosti na různých politických fórech“ (Novensá i Bou 2005: 168). Současně tito autoři dodávají, že „s těmito požadavky se budou národy neustále snažit udržovat a rozvíjet svoji vlastní kulturní identitu, což je právě znak, který je odlišuje od zbytku národa“ (Tamtéž).

1.2.2. Národní identita

V souvislosti s tématem národa je nezbytné zmínit také termín *národní identita*, který je významným kritériem pro to, aby určité uskupení osob mohlo být za národ označeno. Problematice národní identity se věnuje Montserrat Guibernau ve svém díle *La identidad de las naciones*, přičemž se domnívá, že je nejprve nutné objasnit pojem *identita*, jelikož národní identita vychází právě z tohoto termínu, ke kterému se vlivem doby a změny prostředí přidaly další charakteristické znaky (Guibernau 2009: 24). Samotná identita je určitou „definicí a interpretací každé osoby, přičemž se snaží vymezit samotného člověka včetně toho, kam je

možné jej v této společnosti umístit, a to z pohledu psychologického a společenského“ (Tamtéž: 25).

Národní identita se poté definuje jako „kolektivní cítění skupiny osob založené na společné myšlence příslušnosti k určitému národu, přičemž toto uskupení charakterizují specifické aspekty, které je odlišují od ostatních národů“ (Tamtéž: 26).

Do těchto charakteristik patří zejména přesvědčení, že má daná skupina příbuzenský vztah na základě společné kultury a historie, sdílejí společný jazyk a náboženství na vymezeném území a mají stejné názory na budoucí směřování národa (Tamtéž). Z tohoto důvodu je možné dle Montserrat Guibernau vymezit národní identitu na základě pěti hlavních kritérií: psychologických (národní sebeuvědomění), kulturních (společný jazyk a náboženství), teritoriálních (sdílejí území), historických (společná historie) a politických, tedy stejné názory na budoucí vývoj (Tamtéž).

1.3. Separatismus

Pojem separatismus pochází z latinského slova *sēparātiō* a znamená odloučení, oddělení, odtržení a rozdělení. Jorge Hurtado Hervas definuje separatismus jako: „tendenci oddělit se od centralizovaného státu, prosazovat všechna práva na národní identitu a vyjádřit tak všechny své autonomní požadavky a osvobodit se tímto způsobem od omezování autonomní svobody ze strany centra“ (Hurtado Hervas 2004: 18). Tuto definici doplňuje Vladimír Baar, když konstatuje, že „se možnosti vytvoření nového státu již zcela vyčerpaly (zejména v období dekolonizace), proto se nabízí v dnešní době jako jediná možnost pro vznik nového státu separace“ (Baar 2002: 84).

Co se týče vývoje separatismu, tak se nejedná o nový fenomén, nýbrž „provází lidstvo prakticky od počátku vzniku státu jako formy organizace společnosti“ (Tamtéž). Iris Young se domnívá, že separatismus vznikl „jako reakce na asimilační nebo liberální politiky, které jsou vzhledem k různorodosti lhostejné a *de facto* diskriminují menšiny, protože jsou vždy odrazem dominantní kultury, přičemž je možné zde dle autorky najít jak výhody (kulturní autonomie a boj proti vyloučení), tak nevýhody (centrum nepovolí žádné změny, které by vedly k odlišnosti určitého národa)“ (Young 1996). V souvislosti se vznikem separatismu však není možné opomenout ani etnikum, tedy „historicky vzniklou skupinu lidí, která má společný historický původ, rasový typ, jazyk, materiální a duchovní kulturu, mentalitu a tradice a obývají společné území“ (Kajanová 1982: 8). John R. Wood ve své studii stanovil pět základních předpokladů, které by mohly vést ke vzniku separatismu na určitém území (Wood 1981: 112–120):

- *geografické* předpoklady (vhodné prostředí je takové, kde může dojít k oddělení území od státu, aniž by to nepřijatelným způsobem deformovalo tvar území dezintegrovaného i nového státu)
- *sociální* předpoklady (pocit skupinového odcizení může vycházet z kulturní heterogenity, která přispívá k většímu etnickému sebevědomí)
- *ekonomické* předpoklady (separatisté se domnívají, že jim jsou odírána práva na spravedlivou redistribuci zdrojů, a mají za to, že k nápravě věcí vede cesta přes odtržení od původního státu)
- *politické* předpoklady (úzce souvisí s úpadkem legitimacy státu, která je zpravidla důsledkem sociální či ekonomické krize)
- *psychologické* předpoklady (zde patří frustrace, pocit odcizení, absence loajality, strach z vnějšího ohrožení, ale také například touha po nadvládě)

Pro tuto práci je významný nový druh separatismu, který se objevil v souvislosti s nacionalismem, a nazývá se *moderní separatismus*. Jorge Hurtado Hervas konstatuje, že separatistické tendence jsou velmi silně podpořeny konceptem nacionalistické doktríny, přičemž by dle autora separatismus bez nacionalismu zcela postrádal smysl (Hurtado Hervas 2004: 18). Moderní separatismus se začal objevovat v Evropě přibližně ve druhé polovině minulého století a Eric Hobsbawm jej spojuje s obdobím globalizace, kdy „nastala změna postavení tradičního státu, jeho pozice se začala značně oslabovat, důsledkem čehož tyto státy nedokázaly kontrolovat své území a tím došlo ke vzniku separatistických skupin požadujících odtržení od centralizovaného státu“ (Hobsbawm 2009: 45). Moderní separatismus s sebou dle Vladimíra Baara přináší určitá rizika, zejména „obavu, že úspěšná separace a její následné mezinárodní uznání se stane příkladem a vlastně i precedentem pro jiné“ (Baar 2002: 85).

Přední odborník na separatismus Donald L. Horowitz se zabýval problematikou vzniku separatistických hnutí, přičemž se snažil ve svých studiích odpovědět na otázku: „Jak je možné, že některé etnické skupiny usilují o odtržení od státu, zatímco jiné nikoliv, i když také náleží k regionálně kompaktním skupinám“ (Horowitz 1981: 172–174)?

V rámci hledání odpovědi na otázku rozdělil regiony na čtyři základní skupiny:

Zaostalé skupiny v zaostalých regionech	Rozhodnou se pro odtržení bez ohledu na případné ekonomické následky. O separaci usilují bezprostředně po dekolonizaci země, kterou obývají, anebo bezprostředně poté, co jsou jejich požadavky odmítnuty.
Vyspělé skupiny v rozvinutých regionech	Obyvatelé těchto skupin mají často pocit, že ve státě ekonomicky podporují méně vyspělé regiony. Mají spíše tendenci k aktivní účasti na politickém životě ve státě a na ovládnutí klíčových postů.
Vyspělé skupiny v zaostalých regionech	Mají sklony k separaci, ale usilují o ni se zpožděním. K separaci se odhodlají pouze za předpokladu perspektivy malých ekonomických dopadů.
Zaostalé skupiny v rozvinutých regionech	Separatistický potenciál těchto skupin je hybridem zaostalých skupin v zaostalých regionech a vyspělých skupin v rozvinutých regionech. Motivací je vize ekonomického zisku.

Zdroj: Rosůlek, Přemysl. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.

V souvislosti s termínem separatismus je nezbytné objasnit také pojmy *secese* a *iredentismus*, jelikož se odborníci nemohou shodnout, zda je možné uvedené koncepty používat jako synonyma nebo mezi nimi rozlišovat. Například u dvojice termínů separatismus a secese je možné najít skupinu odborníků (John R. Wood, Michael Hechter, Allan Buchan), kteří striktně tyto dva termíny odlišují (Rosůlek 2014: 28). Viva O. Bartkus prezentuje rozdíl mezi oběma termíny následujícím způsobem: „Rozdíl mezi secesí a separatismem spočívá v ochotě nebo neochotě nespokojeného společenství uznat suverenitu existující politické moci“ (Bartkus 1999: 9). Tuto definici poté ještě doplňuje Přemysl Rosůlek, když dodává, že: „Secese označuje úplné oddělení od státu a separatismus (nazývaný někdy také jako interní secese) je oddělením při zachování územní celistvosti státu“ (Rosůlek 2014: 28). Je možné však najít také skupinu autorů (Bilmayer a Young), kteří oba termíny libovolně zaměňují a další skupinu (Beran a Smith), která tyto dva pojmy explicitně ztotožňuje (Tamtéž).

Na problematiku iredentismu je nahlíženo zejména ve spojení se secesí, kdy většina odborníků oba termíny striktně rozlišuje. Anthony D. Smith iredentismus definuje jako „etnickou pospolitost, jejíž členové jsou rozděleni a fragmentováni v separátních státech, přičemž usilují o znovusjednocení a obnovu ztraceného území obývaného vlastními členy“ (Smith 1981: 17). Buchanan však mezi oběma pojmy neshledává takový rozdíl, dokonce iredentismus považuje za jednu z forem secese (Buchanan 1997: 301–302).

1.3.1. Právo národa na sebeurčení

S problematikou separatismu a secese velmi úzce souvisí *právo národů na sebeurčení*, které je v dnešní době velmi aktuálním a rozporuplným tématem. Pod pojmem právo národa na sebeurčení je možné si dle Miroslava Potočného představit „právo každého národa svobodně rozhodovat o své nezávislosti a o svém hospodářském, společenském a kulturním rozvoji“ (Potočný 1968: 23). Tato zásada je zakotvena v mezinárodním právu, konkrétně jej vymezuje čl. 1 Charty OSN: „Cíle Organizace spojených národů jsou tyto: (...) 2. rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na účtě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru“ (Organizace spojených národů 1945: čl. 1).

I přes to, že na první pohled jde o zcela jednoznačné ustanovení, přináší s sebou velké množství komplikací, otázek a možných rizik. Za hlavní problém je možné označit velkou obecnost a nejasnost významu použitých pojmů, zejména: *sebeurčení národa a národ* (Machová 2010: 2) Dalším, pravděpodobně ještě větším, problémem je rozpor, který vzniká mezi *právem na sebeurčení národa a právem na územní integritu a suverenitu států*, jenž „spočívá právě v ochraně státu proti secesionistickým snahám různých hnutí a proti svévolné změně státních hranic“ (Tamtéž).

Teoretik David Miller přináší ve své studii různá řešení této problematiky, když navrhuje „pokusit se „zkrotit“ separatistické tendence a zahrnout právo národů na sebeurčení buď do mezinárodního práva (ale s jasně vymezenými pojmy) nebo do kvazilegálního práva státu, přičemž zdůrazňuje, že obě možnosti jsou vhodnější než ozbrojený a nekontrolovatelný pokus o separaci“ (Miller 1998: 63). Současně Miller podává výklad toho, jakým způsobem by bylo vhodné provést „zkrocení“ separatistických tendencí, přičemž navrhuje dva postupy řešení: *procedurální* (relativně bezproblémové východisko, kam je možné zařadit plebiscit a rozhodnutí o tom, jaká většina v separatistickém regionu bude pro výsledek referenda relevantní) a *zásadní*, kde je dle Millera „nutné zodpovědět celou problematiku komplexním způsobem a najít odpovědi na otázky ohledně historických identit, politické moci, ekonomické spravedlnosti, práv menšin, tedy vytyčená kritéria musí mít tzv. multikriteriální charakter“ (Miller 1998: 63).

Buchanan však před tímto návrhem varuje, jelikož by „přijetí tohoto práva mohlo podnítit skupiny k separatistickým tendencím nebo samotné státy k represím vůči skupinám tak, aby tomuto problému mohly zabránit“ (Buchanan 2003: 243). Margaret Moore tento návrh řešení ještě doplňuje předpokladem zařazení výše uvedených principů v liberálně-demokratických státech do ústavy, ať už explicitně nebo implicitně (Moore 2004: 216).

Významným rizikem v souvislosti s právem na sebeurčení národa je také problematika uznání států, tedy „proces uznávání nového subjektu na mezinárodní úrovni ze strany jiných států“ (Rosůlek 2014: 85). Důvodem je zejména pravděpodobná „velmi omezená míra podpora novému státu a také individuální strategie uznávání ze strany států“ (Tamtéž). Moore se však domnívá, že by tento problém mohl vyřešit Mezinárodní soudní dvůr, který je neutrální a nestranný, takže „by mohl dohlížet na celý separatistický proces“ (Moore 2004: 216).

Velkým odpůrcem celé problematiky práva na národní sebeurčení se stal Allan Buchanan, který odmítá tuto zásadu jak prakticky, tak i morálně. Domnívá se, že „zde chybí prostor a zdroje pro to, aby se počet států překrýval s počtem etnických skupin, a nacionalismus podporuje násilí, ba genocidu“ (Buchanan 2003: 243).

2. Ústavně-institucionální vývoj a typ autonomie

Španělský ústavní systém upravuje Ústava z roku 1978, která v článku jedna stanovuje, že je Španělské království konstituční monarchií dodržující základní lidská práva, kam patří zejména svoboda, spravedlnost, rovnost a politický pluralismus (Cortes Generales 1978: čl. 1). V článku dvě je ustanoveno, že se tento stát zakládá na jednotě španělského národa, přičemž ale garantuje svým občanům právo na vlastní autonomii v rámci autonomních společenství a regionů (Tamtéž: čl. 2).

Mezi hlavní znaky dle Ústavy patří španělský jazyk (kastilština), který je jediným oficiálním jazykem státu a všichni občané mají povinnost tento jazyk ovládat a používat. Následující odstavec však pamatuje také na ostatní jazyky, které jsou oficiální pouze na území daných autonomních společenství v souvislosti s jejich Statuty (Tamtéž: čl. 3). Dalším symbolem je španělská vlajka, která je tvořena třemi horizontálními pruhy (červená, žlutá, červená). V rámci autonomie je opět ve druhém odstavci dodáno ustanovení, které povoluje jednotlivým autonomním oblastem využívat svoji vlastní vlajku, ta se však musí vždy vyvěsit a využívat společně s vlajkou španělskou (Tamtéž: čl. 4).

2.1. Administrativní členění Španělského království

Současné administrativní členění Španělského království je zakotveno v Ústavě, která vstoupila v platnost roku 1978. Co se však týče samotného vytváření administrativního systému, jednalo se o poměrně náročný proces. Po smrti Francisca Franca v roce 1975 se země postupně začala přetvářet z diktatury na fungující demokratický stát a činitelé při vytváření nové ústavy museli vyřešit problém s existujícími nacionalistickými hnutími, která právě v tomto okamžiku viděla svoji šanci, jak dostát všech svých autonomních požadavků (Overbeck 2007: 3–5). Zákodárci se přiklonili k řešení vytvořit ze Španělského království decentralizovaný stát, ve kterém budou jednotlivé oblasti rozděleny na tzv. *autonomní společenství*, přičemž každé z nich bude mít jasně vymezené pravomoci, ale i povinnosti směrem k centru (Tamtéž).

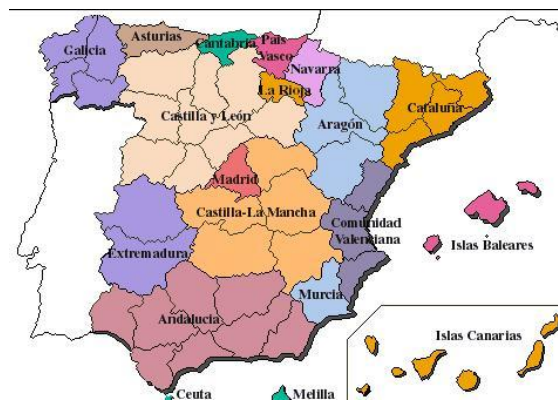
Uvedená problematika je v Ústavě upravena v části s názvem: *De la Organización Territorial del Estado* (O teritoriální organizaci státu), přičemž v čl. 137 konkrétně ustanovuje rozdělení území na tyto jednotky: *municipios* (regiony), *provincias* (provincie) a *Comunidades Autónomas* (autonomní společenství). Každá z těchto uvedených územních jednotek má dle ústavy svoji vlastní autonomii, která jim umožňuje dosáhnout svých zájmů a požadavků (Cortes Generales: čl. 137).

V současné době je území Španělského království rozděleno na 17 autonomních společenství a 50 provincií s tím, že dvě provincie tvoří autonomní města nacházející se na severu Afriky: Ceuta a Melilla (Cortes Generales 1978: čl. 137).

Rozložení jednotlivých oblastí demonstruje následující mapa:

obr. 1: Provincie Španělského království¹

obr. 2: Autonomní společenství Španělského království²

Španělská Ústava obsahuje ve své osmé části teritoriální rozdělení území, přičemž klade důraz na zákonnou úpravu v souvislosti s autonomními společenstvími. Nejprve stanovuje základní pravidla pro to, aby se část španělského území mohla prohlásit za autonomní společenství. V tomto případě je nezbytné, aby určitá oblast měla své vlastní a specifické charakteristiky, a to zejména historické, kulturní a ekonomické, které sdílejí všichni obyvatelé dané provincie. Není však povolené, aby se autonomní společenství spojila a vytvořila konfederaci (Cortes Generales 1978: čl. 137–139). Každé autonomní společenství, konkrétně vybrané Shromáždění (*Asamblea*), musí vypracovat tzv. *Statut (Estatuto)*, ve kterém sepíše všechny autonomní požadavky, které jsou poté schváleny prostřednictvím Cortes Generales (Tamtéž: čl. 145–147). Při jeho vypracování je však nezbytné respektovat všechna zákonná ustanovení ve španělské Ústavě, zejména rozdělení pravomocí dle článků 148 a 149 (Tamtéž: čl. 148–149).

V případě porušení ustanovení španělské Ústavy ze strany autonomních společenství, má centrální vláda k dispozici soudní moc, zejména ústavní soud, který na základě článku 161, odstavce 1, písmena c) řeší veškeré spory mezi autonomním společenstvím a státem, ale také mezi společenstvími samotnými. Za ochrannou klauzuli je možné považovat také odstavec dva stejného článku, který dává centrální vládě pravomoc kdykoliv požádat ústavní soud o zrušení

¹ Dostupné z: <https://i.pinimg.com/474x/69/43/60/6943605d3da66d3667bc2f3ae6167a11--spanish-language-spain.jpg>

² Dostupné z: <https://sobreespana.com/wp-content/uploads/2013/04/Comunidades-Autonomas-de-Espa%C3%B1a7.jpg>

nebo změnu rozhodnutí a nařízení, která vznikla autonomními organizacemi v rámci jejich sdílených kompetencí (Měšťánková 2016).

2.2. Typ autonomie a její zakotvení v Ústavě

Typ autonomie u jednotlivých autonomních oblastí zakotvuje článek 138 Ústavy Španělského království, kde je upřesněno, že jsou autonomní pravomoci jednotlivých oblastí stanoveny v tzv. *Estatuto de autonomía* (Statut autonomie), který je však rozdílný pro každé autonomní společenství (Cortes Generales 1978: čl. 138). Důvodem jsou dle článku 143 rozdíly mezi jednotlivými oblastmi, přičemž se jedná zejména o odlišnosti historické, kulturní a ekonomické (Tamtéž čl. 143). Patří zde především autonomní společenství s vlastním oficiálním jazykem, tedy Katalánsko, Valencie, Baleárské ostrovy, Baskicko, Navarra a Galicie (Tamtéž).

V článcích 145–158 poté Ústava stanovuje konkrétní pravidla pro tvorbu a obsah tzv. *Estatutos – Statutů* (Tamtéž čl. 145–148). Návrh Statutu vypracuje *Asamblea* (tzv. *Shromáždění*) složené z členů parlamentu nebo ostrovních orgánů každé dotčené provincie, následně je pak schválený členy *Cortes Generales* a stane se oficiální zákonem. Statut autonomie zastává v rámci soustavy zákonů v jednotlivých autonomních společenstvích důležité místo, jelikož je po Ústavě Španělského království druhým nejvýše postaveným zákonem v dané oblasti (Měšťánková 2016). Petra Měšťánková, zabývající se problematikou Katalánska, poté zdůrazňuje fakt, že: „obsah Statutu musí být tedy dohodnut mezi centrálními a regionálními zástupci, musí ho ratifikovat španělský parlament a také občané každé provincie, která se má stát součástí daného autonomního společenství“ (Tamtéž).

Při sestavování Statutu autonomie se členové Shromáždění musí vždy řídit požadavky na obsah a pravomoci, které zakotvuje Ústava (Cortes Generales 1978: čl. 147). Každý Statut musí obsahovat čtyři základní části: podrobnou charakteristiku a identifikaci autonomního společenství s důrazem na historickou identitu; přesné vymezení územního teritoria; pojmenování, organizaci a sídla vlastních autonomních institucí; v poslední řadě pak vymezení pravomocí na základě požadavků v Ústavě (Tamtéž).

Tyto pravomoci je možné rozdělit na dvě hlavní skupiny: *pravomoci sdílené* upravené článkem 148 Ústavy, o nichž rozhoduje nejen centrum, ale samostatně také jednotlivá autonomní společenství a poté *pravomoci výlučné*, kde si ponechává svoji exkluzivitu stát a jsou ustanovené v článku 149 (Tamtéž: čl. 148–149). Do první skupiny je možné zařadit zejména organizaci a fungování vlastních autonomních institucí, správu území, veřejné

záležitosti na svém teritoriu, dopravní záležitosti (správa cest, železnic, přístavů a letišť na území autonomního společenství), oblast zemědělství a hospodářství (pouze ale v souladu s ekonomikou centra), dále je to pak například ochrana životního prostředí a záležitosti v oblasti kultury, např. muzea, knihovny, památkové dědictví, podpora a rozvoj kultury, turismu a volného času (Tamtéž: čl. 148). Zde centrální vláda stanoví pouze základní koncept směřování státu a jednotlivá autonomní společenství si tuto problematiku upraví dle svých požadavků (Tamtéž).

Z výlučných pravomocí je poté nezbytné zmínit zejména státní regulaci v oblasti základních práv garantujících všem obyvatelům rovnost a svobodu, dále si pak stát ponechává exkluzivitu v oblasti mezinárodních vztahů, obrany a ozbrojených sil a soudnictví (Cortes Generales 1978: čl. 149). Velké množství pravomocí se poté týká zejména ekonomiky, kdy výlučně jen centrum rozhoduje o zahraničním obchodu (a s tím souvisejícími cly), monetárním systému, stejně tak rozhoduje o schválení státního rozpočtu a dluhu (Tamtéž: čl. 149). Právě okruh výlučných ekonomických pravomocí je nejčastěji příčinou sporů mezi centrem a jednotlivými autonomními společenstvími, jelikož v této oblasti požadují regiony mnohem větší autonomii, zejména samostatné vybírání daní a následné hospodaření s nimi.

V případě, že by došlo k porušení výše uvedených pravidel pro tvorbu a obsah Statutu, může Španělské království okamžitě uplatnit článek 155 Ústavy: „Jestliže autonomní společenství nedodrží nebo závažným způsobem poruší povinnosti, jež ustanovuje Ústava nebo jiné zákony, může vláda (po schválení Senátu) použít prostředky, které přimějí autonomní společenství dosáhnout těchto povinností, a to i za předpokladu použití síly“ (Cortes Generales: čl. 155). Jedná se o článek, který tvoří jakousi ochrannou klauzuli pro případ, že by se politická situace vyvinula v politický konflikt, jako je tomu například nyní v Katalánsku (Tamtéž: čl. 155).

2.2.1. Autonomní statut Baskicka

Autonomní statut Baskicka, někdy nazývaný také jako *Statut z Guerniky*, vstoupil v platnost dne 22. prosince 1979 (Consejo General del País Vasco 1980). Nejedná se však o první právní dokument takové povahy – v Baskicku podobný Statut vznikl již 1. října roku 1936 v průběhu občanské války, mohl být však aplikován pouze na provincii Vizcaya (Consejo General de País Vasco 1936).

Proces vyjednávání Autonomního statutu z roku 1979 začal již o dva roky dříve, kdy vznikl provizorní před-autonomní orgán s názvem *Consejo General del País Vasco*. Byl tvořený třemi členy z každé provincie (Vizcaya, Guipúzcoa, Álava), ti byli vybráni tzv. *Juntas*

Generales (Iturbe March 2003). Vyjednávání návrhu Statutu však bylo poměrně náročné, jelikož v tehdejší době vznikalo za tímto účelem velké množství podobných orgánů, a to ve všech španělských regionech. Problém však představovala také centrální vláda, která nebyla vůbec nakloněna skutečnému přenesení pravomocí z centra na autonomní společenství (Tamtéž). Nakonec se však 29. prosince 1978 podařilo vytvořit prozatímní návrh Statutu, který byl předaný ke schválení centrální vládě. O rok později, 25. října 1979, se poté o finální verzi Autonomního statutu konalo referendum, kterého se účastnilo 58,85 % voličů, přičemž většina (90,27 %) hlasovala jednoznačně pro přijetí Statutu autonomie (Gobierno Vasco 1979). Naopak proti němu bylo pouhých 5,50 % (Tamtéž). S návrhem Statutu souhlasila také většina politických stran (mezi nimi také *Národní baskická strana* a *ETA político-militar*). Nesouhlas vyjádřila mimo jiné ozbrojená *ETA-político*, ale také *Alianza Popular* a *Unión Nacional*, jelikož vznik autonomního Statutu považovaly za narušení jednoty Španělského království jako jednotné země (Martín Ortigosa 2016: 35).

Aktuálně platný a používaný autonomní Statut je rozdělen na základě požadavků stanovených v Ústavě Španělského království. Z tohoto důvodu jej tvoří čtyři základní části, přičemž první z nich je tvořena základní charakteristikou autonomního společenství: „Baskicko (Euskal Herria) se v souvislosti se svojí národností stává autonomním společenstvím uvnitř Španělského království pod názvem *Euskadi* nebo *País Vasco*, a to v souladu s Ústavou Španělského království“ (Consejo del País Vasco: čl. 1). V rámci identifikace oblasti je zde stanovena také podoba vlajky Baskicka, která je křížená, tvořena zeleným a bílým křížem na červeném podkladě (Tamtéž: čl. 5). Současně je zde však stanoveno, že budou uznávány také vlajky tzv. *territorios históricos* (historických oblastí), které tvoří Baskicko (Tamtéž). Článek šest poté doplňuje charakteristiku Baskického společenství, kdy stanovuje postavení baskičtiny (*el euskera*) na stejnou úroveň jako má kastilština (*el castellano*), přičemž oba jazyky mají v rámci tohoto společenství postavení oficiálních jazyků a obyvatelé tak získávají právo využívat oba jazyky (Tamtéž: čl. 6). Dle odstavce dvě všechny instituce v Baskicku garantují použití obou jazyků při úřední komunikaci, a to dle přání obyvatel (Tamtéž).

Druhá část Statutu je tvořena přesným vymezením území a stanovuje, že autonomní společenství Baskicka tvoří provincie Álava, Guipúzcoa a Vizcaya (Tamtéž: čl. 2). Dává však právo i ostatním územím a provinciím, aby se staly součástí Baskicka, a to při splnění stanovených podmínek: podat žádost prostřednictvím radnice a požádat o souhlas provincie, do které přísluší, zajistit souhlas obyvatel dané oblasti prostřednictvím referenda a schválení baskického parlamentu, poté následuje schválení centrálních *Cortes Generales* prostřednictvím zákona s názvem: *Ley Orgánica* (Tamtéž: čl. 8).

Každá z těchto provincií má dle Statutu právo na zachování, popřípadě znovuzřízení vlastních organizací a institucí. Co se týče pojmenování a umístění uvedených organizací, článek čtyři Statutu stanovuje, že obě náležitosti budou upraveny prostřednictvím zákona Baskického parlamentu – *Ley del Parlamento Vasco* (Tamtéž: čl. 37). Součástí autonomního Statutu je také podrobná charakteristika jednotlivých institucí a orgánů fungujících v rámci Baskicka, přičemž mezi hlavní baskické orgány moci patří parlament, vláda a premiér, který se nazývá *Lehendakari* (Tamtéž: čl. 24).

Sdílené kompetence Baskicka jsou poté taxativně vyjmenovány v článku deset autonomního statutu, patří zde například pravomoc vymezit teritoriální území Baskicka, vytvořit soustavu vlastních organizací a systém voleb do baskického parlamentu (Consejo del País Vasco: čl. 10). Kromě jiného zde spadá také oblast zemědělství a hospodářství s ohledem na ekonomiku centra, rybolov a správa vnitřních vod. V neposlední řadě si Baskicko upravuje svévolně věci v oblasti kultury a turismu (Tamtéž).

Obyvatelé a představitelé Baskicka však nebyli s pravomocemi ustanovenými ve Statutu spokojeni a požadovali jejich rozšíření. K tomu došlo v roce 1981 prostřednictvím ekonomické dohody (*Concierto Económico*), která stanovuje, že: „Baskové si budou sami na svém území vybírat daně a za to budou platit do společné španělské kasy 6,24 % všech výdajů za kompetence, jež na ně stát nepřenesl. Jedinou podmínkou je, že se daně v Baskicku nebudou zásadně lišit od těch, jež vybírá stát v ostatních autonomních společenstvích. Každých pět let se pak má konat vyúčtování“ (Wichs 2017).

Od roku 2018 se začalo vyjednávat o obnově a úpravě autonomního Statutu z roku 1979. Prozatím byla sestavena komise odborníků (právníků) včetně zástupců z nejsilnějších politických stran, kteří začali vyjednávání návrhu textu obnoveného autonomního Statutu. Mezi nejdůležitějšími body by mělo být zejména prohlášení obyvatel Baskicka za národ, zakotvení rozdílu mezi pojmy občanství a národnost (Gorospe 2018). Kromě uvedeného by nový Statut měl obsahovat také ustanovení o rovnosti postavení mezi Španělským královstvím a Baskickem, nikoliv však nadřazenost a podřazenost jako je tomu doposud (Tamtéž). Současně by mělo být součástí ustanovení o možnosti konání tzv. *consulta habilitante* (občanská diskuze), která však není ustanovená ani v současné ústavě Španělského království (Ormazabal 2018).

2.2.2. Autonomní statut Katalánska

Statut autonomie Katalánska, nazývaný jako *Estatu de Sau*, vstoupil v platnost v roce 1979 (31. prosince) v oficiální den *Generalitat de Catalunya* (Parlament de Catalunya 1979). Na rozdíl od Statutu baskického si ten katalánský prošel složitějším vývojem, zejména je důležitá jeho reforma z roku 2006, která často bývá považována za jednu z příčin aktuální politické situace v Katalánsku. Ani v případě katalánského autonomního Statutu z roku 1979 se nejedná o první v historii, počáteční snahy bylo možné pozorovat již v roce 1918, kdy se Katalánsko snažilo vytvořit návrh Statutu s názvem: *Proyecto de Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1919* (*Projekt katalánského autonomního statutu z roku 1919*). Jednalo se o první návrh s autonomními požadavky v historii celého Katalánska, který byl schválen v Barceloně 25. února 1919 autonomním shromážděním Katalánska (Balcells 2010: 89–93). O den později byl tento návrh podepsán starosty a delegáty jednotlivých katalánských provincií a předán španělskému parlamentu, ten ho však zamítl bez projednávání (Tamtéž). Změna ale nastala 9. září 1932, kdy byl autonomní Statut Katalánska schválen a je tak považovaný za první v historii. Jeho platnost však byla poměrně krátká, jelikož byla po nástupu Francisca Franca obnovena centrální vláda a nastal naprostý zákaz veškeré autonomie (Tamtéž).

Další snahy o vytvoření autonomního Statutu se objevily po vytvoření nové Ústavy v roce 1978. Byla sestavena komise dvaceti odborníků, která připravila nový návrh autonomního Statutu, ten byl poté 29. prosince 1978 představený plénu (Pons 2017). I přes to, že tentokrát byl schválen všemi hlasy s výjimkou jednoho, nedošlo k jeho projednávání kvůli politické situaci u Cortes Generales až do roku 1979. Následné projednávání s sebou však neslo velké množství komplikací ze strany centra (zejména ze strany odpůrců nového Statutu), což vedlo k poměrně rozsáhlým omezením oproti předchozímu návrhu (Tamtéž). Je nezbytné zmínit především problematiku katalánštiny, která v původním návrhu měla mít postavení oficiálního jazyka, v novém má však postavení pouze spolu oficiálního jazyka společně s kastilštinou (Parlament de Catalunya 1979). Z tohoto důvodu je možné mluvit o nové podobě návrhu, kterou 13. srpna španělská vláda schválila. Následně se 25. října 1979 konalo referendum o přijetí autonomního Statutu Katalánska, ve kterém se 59,6 % voličů vyslovilo pro jeho přijetí (88,1 %), přičemž 7,8 % voličů hlasovalo proti přijetí (Pons 2017). Tímto byl Statut oficiálně přijat a vstoupil v platnost 31. prosince 1979 (Parlament de Catalunya 1979).

Co se týče obsahu tohoto Statutu, je možné jej rozdělit na čtyři základní části, přičemž první se, stejně jako baskický autonomní statut, věnuje charakteristice a identifikaci autonomního společenství, kdy v článku jedna ustanovuje, že Katalánsko jako národnost

vytváří autonomní společenství v souladu se španělskou Ústavou a bude tento Statut považovat za základní zákon ihned po ústavě (Tamtéž: čl. 1). Vlastním jazykem Katalánska je katalánština, přičemž *Generalitat* zaručuje použití tohoto jazyka v rámci úředních jednání (Tamtéž: čl. 3). V rámci identity je v této části upravený také jazyk *aranés*, který bude předmětem výuky ve školách a dostává v rámci Statutu právo ochrany (Tamtéž). Stejně tak jako Baskicko, má i Katalánsko svoji vlastní vlajku, která je tvořena čtyřmi červenými pruhy na žlutém podkladu (Tamtéž: čl. 4).

Druhá část upravující teritoriální vymezení je v autonomním Statutu Katalánska upravena poměrně stroze, když pouze v článku dvě stanovuje, že „územím Katalánska jako autonomního společenství se rozumí provincie Barcelony, Girony, Léridy a Tarragony v takové podobě, v jaké se nachází při vstupu v platnost tohoto statutu“ (Parlament de Catalunya 1979: čl. 2).

Na třetí část, tedy na organizaci institucí, je naopak ve Statutu kladen velký důraz, jelikož hned v prvním článku je ustanoveno, že *Generalitat* je základní politickou institucí Katalánska (Tamtéž: čl. 5). Všechna její moc dle tohoto článku vychází ze španělské Ústavy, z tohoto statutu a z lidu. Na základě pátého článku je *Generalitat* rozdělena dle území, což představují *municipios* – regiony a *comarcas* – kraje (Tamtéž).

Mezi základní pravomoci na základě Statutu přísluší *Generalitat* rozhodovat o organizaci všech institucí na území Katalánska; o kulturních záležitostech (knihovny, archivy, muzea, památkové dědictví); ale také zde spadá turismus, správa dopravy, sportu a volného času (Tamtéž: čl. 9). Jelikož jsou však pravomoci výrazně omezeny oproti původnímu návrhu, obyvatelé s tímto Statutem nebyli spokojeni a v průběhu let vznikla hnutí za účelem jeho reformy a přijetí nové verze, která by všem Kataláncům přinesla mnohem větší pravomoci. Nejsilnějším požadavkem bylo samostatné vybírání daní, jako je tomu v případě Baskicka (Alibert, Carbonell 1992: 287).

Naději na změnu přinesl 13. listopad roku 2003, kdy José Luis Rodríguez Zapatero v rámci svého volebního programu slíbil v Barceloně obyvatelům a představitelům Katalánska, že pokud bude zvolen, podpoří jejich reformu autonomního Statutu (Mezcua 2015). Tento krok představoval pro Katalánce obrovskou naději na změnu, což velmi ovlivnilo i samotné regionální volby, kde vznikla prokatalánsky orientovaná koalice s hlavním cílem: sestavit reformu autonomního Statutu. Téměř ihned zasedli katalánští ministři ze všech politických stran, aby v Miravetu vytvořili text nového statutu (*Generalitat de Catalunya* 2006: 114–115). Španělská vláda však okamžitě informovala katalánské ministry o tom, jaké limity je potřeba při sestavování obsahu dodržovat, přičemž těmi nejdůležitějšími měly být: za prvé, nezahrnutí

stejného ustanovení jako v ekonomické dohodě s Baskickem (tedy vlastní vybírání daní) a za druhé, nezakotvení povinnosti znalosti katalánského jazyka, tedy povinnost, jenž se dle španělské ústavy dává pouze kastilštině (Tamtéž). Právě tyto limity způsobily značné komplikace při schvalování statutu v katalánském parlamentu, jelikož okamžitě vyjádřila nesouhlas *Partido Popular*, která byla následována *CiU*. Obě strany nesouhlasily s návrhem obsahujícím omezení a požadovaly zejména stejné ekonomické požadavky, jako má Baskicko. Po dlouhém vyjednávání se však nakonec 30. září 2005 podařilo reformu autonomního statutu schválit (Generalitat de Catalunya 2006: 118–119).

Návrh Statutu byl následně postoupen do španělského parlamentu (*Cortes Generales*), kde se však téměř okamžitě setkal s negativními názory, a to jak ze strany parlamentu, tak také Katolické církve nebo Národní banky Španělska (Tamtéž: 122–124). Mezi hlavní problémová ustanovení patřilo zejména označení Katalánců za národ, ustanovení povinnosti znát katalánský jazyk, vytvoření nového finančního systému a v neposlední řadě vytvoření Soudní rady Katalánska – *Consejo de Justicia de Catalunya*. Proto začala série dlouhých a náročných vyjednávání a ústupků mezi španělskou vládou a Katalánkem (Valdivia Ruiz 2016). 30. března 2006 se však nakonec podařilo schválit reformu Statutu i ze strany španělské vlády, a proto bylo na 18. června vyhlášeno referendum, kterého se zúčastnilo 48,85 % voličů. Pro přijetí nového statutu se vyslovilo 73,9 % voličů, proti bylo 21 % (Ajuntament de Barcelona 2006).

Situaci kolem nového Statutu však neuklidnilo ani jeho oficiální schválení, neboť dne 31. července podalo *Partido Popular* oficiální ústavní stížnost, ve které žádá vyslovení neplatnosti velké části článků ve schváleném Statutu. Ústavní soud rozhodl o čtyři roky později, dne 28. června 2010, a ve svém rozsudku nařídil úpravu dosavadního Statutu, přičemž označil 14 článků za zcela protiústavní a v dalších 27 upravil jejich znění (Tribunal Constitucional 2010). Takto „upravený“ statut se svým textem téměř ztotožňuje s tím z roku 1979.

2.3. Problematika prohlášení Katalánska a Baskicka za národ

U jednotlivých návrhů textů autonomních Statutů Katalánska a Baskicka bylo možné pozorovat zahrnutí ustanovení prohlašující obě společenství za národ. U Katalánska tomu bylo v návrhu Statutu z roku 2006, v případě Baskicka je prohlášení za národ obsažené v návrhu nového Statutu z roku 2018. Jak ve své publikaci vysvětluje Henry Kamen, jedná se o jeden z dlouhotrvajících konfliktů, jež řeší poslední generace politiků ve Španělském království,

přičemž se diskutuje o tom, zda je možné obě autonomní společenství prohlásit za národ či nikoliv. Je zde totiž hrozba, že by tímto skutkem došlo k vytvoření precedentu, jehož by mohlo být využito také ze strany ostatních autonomních společenství, např. Galicie a Andalusie.

Co se týče jednotlivých podmínek, jež jsou nezbytné pro prohlášení určité skupiny obyvatel za národ, tak jsou kulturní faktory u obou zkoumaných oblastí splněny, jelikož jak Katalánsko, tak Baskicko mají své vlastní jazyky (katalánština a euskera), které dle Španělské ústavy mají postavení oficiálních jazyků v dané autonomní oblasti, přičemž například v Katalánsku se na prvním stupni základních škol vyučuje pouze v katalánském jazyce (Parlament de Catalunya 2013: čl. 50). Předpoklad politických faktorů je u analyzovaných regionů také splněn, jelikož je Španělské království rozděleno na tzv. autonomní společenství, přičemž každé z nich má své vlastní pravomoci, které jsou upraveny španělskou Ústavou z roku 1978 (Cortes Generales 1978: čl. 148–150). Právě tyto pravomoci jsou však často příčinou snah o větší autonomii nebo nezávislost, příkladem může být například Katalánsko snažící se o stejné autonomní pravomoci, jako má Baskicko, a to zejména v oblasti vybírání daní. V rámci sociálních faktorů je možné zmínit výzkumy národní identity potvrzující, že se Katalánci i Baskové cítí být více těmito národy než obyvateli Španělského království, tudíž Španěly³.

I přes to, že obě autonomní společenství splňují všechna kritéria nezbytná proto, aby bylo možné označit je za národ, Španělské království s tímto krokem nesouhlasí a argumentuje článkem dva španělské Ústavy, která zastává jednotu španělského národa: „Ústava je založena na nerozlučné jednotě španělského národa a společné a nedělitelné vlasti všech Španělů“ (Cortes Generales 1978: čl. 2). Jedná se však o rozporuplné ustanovení, jež částečně podporuje právě argumenty Katalánska a Baskicka, jelikož ve druhé části tento článek Ústavy dodává, že Španělské království: „uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionů, které ji integrují, a solidaritu mezi nimi“ (Tamtéž). Záměrně však v tomto ustanovení není uveden pojem autonomie národů, nýbrž jen národností.

Důvodem je zejména to, že dle Mezinárodního paktu o občanských a politických právech má každý národ právo na *sebeurčení*, přičemž „na základě tohoto práva národy svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj“ (Organizace spojených národů 1966: čl. 1). Tato definice společně s uznáním Basků a Katalánců za národ by však mohla podpořit vznik silných nacionalistických hnutí na území Španělského království, a proto najdeme ve španělské Ústavě pouze označení oblastí

³ O problematice národní identity pojednává více kapitola 3.1. Kulturní faktory.

jako *autonomní společenství* s jasně vymezenými pravomocemi, nikoli však pojem *národ* (Cortes Generales 1978: čl. 137).

Právě tato problematika byla hlavním důvodem, proč se již v 19. století v Katalánsku i Baskicku objevily první nacionalistické argumenty požadující prohlášení obou regionů za národy. Své požadavky odůvodňovali tím, že se velmi odlišují od ostatních autonomních společenství, a to hned v několika různých bodech: jazyk, kultura, vlastní tradice a zvyky, historie.

2.3.1. Katalánský nacionalismus a jeho vývoj

Katalánský nacionalismus, nazývaný někdy také jako *catalanismo*, je politickou ideologií, která se zakládá na požadavku uznání Katalánska jako samostatného národa (García E. 2007: 165). Jak bylo uvedeno výše, je možné kořeny této myšlenky najít již v 19. století, avšak v tehdejší době tyto snahy ještě neměly velkou podporu veřejnosti. Významný byl rok 1892, kdy Valentí Almirall i Llozer napsal s pomocí dalších intelektuálů dokument s názvem *Bases de Manresa* shrnující všechny nacionalistické požadavky (např. obnovení samosprávy či oficiální uznání katalánského jazyka). Podpora veřejnosti však byla tehdy minimální a dokument se nesetkal s velkým úspěchem (Almirall i Llozer 1892). Během 19. století je možné v Katalánsku mluvit o tzv. *politickém katalanismu*, kdy vznikaly první organizace na podporu nacionalismu, např. la Unió Catalanista, Unió Regionalista nebo el Centre Nacional Català (Ymbert Casassas 2017: 119–133). V tomto období však nebylo možné ještě mluvit o myšlence nacionalismu jako takové, jelikož hlavním cílem těchto organizací bylo „ovlivnit centrální politiku, aby zastávala názor, že buržoazie se stane tím hlavním motorem pro modernizaci Španělského státu“ (Tamtéž). V souvislosti s tímto cílem prohlásil na konci 19. století Francesc Pujol, že jsou: „Katalánci více připravení na to, aby řídili Španělské království, nikoliv však sebe“ (Tamtéž). Během 20. století vznikla další nacionalistická organizace (la Lliga Regionalista) s cílem vytvořit první instituce samosprávy. Za účelem jejich ustanovení vznikly dva významné nacionalistické projekty: *las Bases de la autonomia* (1918) a *el Projecte d'Estatut d'autonomia*, žádný z nich však nezískal podporu centrální vlády a nevstoupily tedy v platnost (Tamtéž). Podařilo se však založit správní orgán Mancomunitat, v rámci něhož vznikla řada různých institucí za účelem podpory katalánské kultury a katalánštiny (např. el Institut d'Estudis Catalans nebo la Biblioteca de Catalunya). Žádný z uvedených nacionalistických pokusů se však nesetkal s velkou podporou veřejnosti (Tamtéž). Ke změně došlo v roce 1975 po smrti Francisca Franca, kdy se začala pomalu měnit politická

situace v zemi a tím také podpora veřejnosti, a to zejména v souvislosti s novou Ústavou Španělského království z roku 1978. Nacionalistické myšlenky byly veřejností ještě více podpořeny v roce 1979, kdy se měli Katalánci vyjádřit v referendu vyjádřit, zda chtějí nový Statut autonomie (Ymbert Casassas 2017: 119–133). Účast však byla pouhých 59,6 % voličů, a to zejména z důvodu velkého zúžení původního návrhu Statutu, který však nebyl schválen centrální vládou (Tamtéž).

Katalánský nacionalismus zaznamenal důležitý vývoj zejména v roce 2006, kdy proběhlo referendum o změně Statutu Katalánska z roku 1979 za účelem zvýšení pravomocí pro tuto autonomní oblast. S referendem souhlasilo 73,26 % voličů představujících 35,78 % obyvatel celého Katalánska. Je však nutné podotknout, že volební účast v rámci tohoto referenda představovala pouhých 48,84 % voličů (Ajuntament de Barcelona 2006). Na první pohled se tedy může zdát, že tento krok nepředstavoval zásadní změnu pro katalánský nacionalismus, jednalo se však o jeden z prvních velkých pokusů, jak získat nezávislost na Španělském království. V roce 2010, kdy Ústavní soud Španělského království oznámil protiústavnost vybraných článků Statutu z roku 2006 (Tribunal Constitucional 2010), vzniklo tzv. *Moderní hnutí za nezávislost* s cílem protestovat proti tomuto rozhodnutí. Netrvalo to však dlouho a vznikl požadavek naprosté nezávislosti Katalánska na Španělském království, který Katalánci začali vyjadřovat různými způsoby také na veřejnosti: začala se konat malá lokální referenda o nezávislosti, v roce 2010 se pod záštitou organizace Òmnium Cultural konala velká protestní demonstrace proti rozhodnutí Ústavního soudu, které se zúčastnilo více než jeden milión lidí (Maiol 2010).

Veškeré snahy vyvrcholily 11. září 2012, kdy katalánský lid vyzval vládu, aby oficiálně zahájila proces vedoucí k odtržení Katalánska od Španělského království. Tehdejší premiér Artur Mas na tuto situaci ihned reagoval vyhlášením mimořádných voleb – výsledek byl zcela jasný, jelikož většina Katalánců hlasovala poprvé jednoznačně pro naprostou nezávislost Katalánska (Raventós, Buster 2012). Zanedlouho nově zvolený parlament vydal tzv. *Prohlášení o suverenitě Katalánska (La declaración de soberanía)* zaručující všem Kataláncům právo na to, aby dobrovolně rozhodli o své politické budoucnosti. Na podporu tohoto Prohlášení bylo na rok 2014 naplánováno další referendum, kde byly Kataláncům položeny dvě zásadní otázky: *Chcete, aby se Katalánsko stalo státem? Chcete, aby byl tento stát nezávislý?* (Parlament de Catalunya 2013).

Na tyto kroky však okamžitě reagovalo také centrum (španělská vláda), které podalo podnět Ústavnímu soudu domnívající se, že plánované referendum je zcela protiústavní, což následně soud také potvrdil (Tribunal Constitucional 2014). Katalánská vláda se však tímto

nenechala odradit a změnila pouze název z *referenda* na *konzultaci*. Aby nehrozila žádná jiná komplikace, přidaly k názvu konzultace ještě dodatek *nezávislá*. Ústavní soud Španělského království však okamžitě vydal další rozhodnutí, ve kterém zakázal konání této konzultace s odůvodněním, že je důležitý obsah, a nikoliv název akce/dokumentu (Tribunal Constitucional 2014). I přes to se však dne 9. listopadu 2014 toto referendum konalo a mělo jasné výsledky: 2 305 290 obyvatel (představujících 81 % voličů) z celkového počtu 7 504 800 obyvatel odpovědělo kladně na obě položené otázky, což vedlo tehdejšího premiéra Artura Mase k vyhlášení nových voleb spojených s oficiálním a závazným referendem o nezávislosti (Pérez J. 2014). V těchto volbách získaly většinu křesel strany prosazující nezávislost Katalánska a novým premiérem se stal Carles Puigdemont, který okamžitě na 1. října 2017 vyhlásil závazné referendum o nezávislosti, a to i přes to, že Španělský ústavní soud prohlásil toto referendum opět za protiústavní (Tamtéž). Výsledky však byly jednoznačné: 90 % Katalánců souhlasilo s nezávislostí, což vedlo Carlese Puigdemonta k vydání usnesení o *Vyhlášení nezávislé Republiky Katalánsko – La declaración de independencia de Cataluña* (Parlament de Catalunya 2017). Reakce španělské vlády však na sebe nenechala dlouho čekat a události, které následovaly, by se daly nazvat politickou krizí. Španělsko reagovalo okamžitým omezením katalánské autonomie a dalo podnět k odvolání celé katalánské vlády včetně šéfa katalánské policie a dalších významných činitelů (Huddleston B. 2017). Situace vyvrcholila 30. října, kdy vydal španělský státní zástupce oficiální žalobu na vybrané katalánské činitele včetně Puigdemonta za vzpouru, podněcování a zneužití veřejných financí. Španělský soud vzal nakonec do vazby osm exministrů katalánské vlády a vydal mezinárodní zatykač na Puigdemonta a další čtyři bývalé ministry, kteří utekli do zahraničního exilu v Belgii (Tamtéž).

Důsledkem tohoto kroku byly (a jsou) další protesty Katalánců proti jednání španělské vlády, a tím ještě větší posílení snah o nezávislost Katalánska. Příkladem může být masivní protest z 11. září 2018, kde Katalánci v počtu více než milion lidí požadovali celkovou nezávislost. Hlavním cílem bylo však dle separatistů dosáhnout propuštění všech významných katalánských činitelů (Montero 2018).

Důležité je ale také veřejné mínění, které se po všech těchto událostech (zatčení exministrů katalánské vlády, vydání mezinárodního zatykače na Puigdemonta a další ministry, zejména však okamžité omezení katalánské autonomie ze strany španělské vlády) od roku 2018 začalo výrazně měnit, jelikož již pouze 46,7 % Katalánců prosazuje nezávislost a 44,9 % je spíše proti odtržení od Španělského království (Tugas 2018).

2.3.2. Baskický nacionalismus a jeho vývoj

Baskický nacionalismus má své kořeny také v 19. století, konkrétně je možné zmínit rok 1876, kdy španělští liberálové Baskům nečekaně tyto pravomoci (tzv. *fueros*) odebraly, což okamžitě vedlo ke vzniku nacionalistických hnutí na tomto území. Jednalo se však pouze o počáteční projevy odporu, které s sebou nenesly žádné významnější nacionalistické tendence (Torre Miguel 1976), ke změně však došlo v roce 1895 založením *Baskické národní strany* (*Partido Nacional Vasco – PNV*). Celá situace se ještě zhoršila během režimu Francisca Franca, který proti Baskům vystupoval velmi ostře, příkladem mohou být různé násilné akce, během kterých zemřelo více než 21 000 lidí. Kromě uvedeného však Francova vláda striktně zakázala používání baskického jazyka a poslala do Baskicka milice za účelem udržování veřejného pořádku (Garner Caycedo 2014: 227).

V této situaci bylo jen otázkou času, kdy se Baskové začnou proti vzniklé situaci bránit, k tomu došlo v roce 1959, kdy byla v Baskicku založena organizace *Euskadi Ta Askatasuna* (*ETA*), která zastávala pouze jeden názor: podporovat nacionalistické myšlenky a v případě potřeby použít i zbraně (Anderson 2002: 16–20). Ihned v tomto prvním roce organizace spáchala svůj první atentát, v roce 1973 následoval druhý, když organizace provedla útok na Francova nástupce Carrera Blanca. ETA se postupně začala měnit na teroristickou organizaci a páchala velké množství ozbrojených útoků (Tamtéž).

Naděje na zlepšení celé situace přišla v roce 1975, kdy zemřel Franco a politická situace v Baskicku se pomalu začala měnit. Důležitým krokem bylo rozdělení ETA na dvě oddělené organizace: ETA politicko-vojenská, která ihned zanechala všech teroristických útoků a ETA vojenská, které neustále v atentátech pokračovala, byla ale již poměrně oslabená (Clark P. 1990: 75–78). Situace se měla ještě více uklidnit s vydáním nové španělské Ústavy v roce 1978, která Baskům zaručovala poměrně velkou autonomii: vlastní policii, školství, výběr daní, použití baskičtiny jako oficiálního jazyka (Cortes Generales 1978: čl. 148–150). Většina politických stran byla s tímto krokem spokojena a situace se výrazně zklidnila. Výjimku však stále představovala odnož ETA vojenská, která byla ochotna akceptovat pouze Baskicko jako nezávislý stát v Evropě (Clark P. 1990: 79).

V průběhu následujících let však nacionalistické strany začaly v Baskicku postupně ztrácet. Nejvýznamnější pokles zaznamenaly v roce 2009, kdy ztratily většinu v parlamentu. Baskický lid se však ještě nevzdával a svolával různé demonstrace za nezávislost – příkladem může být masivní protest z října 2011, který proběhl v Bilbau (Ceberio Belaza 2011). Důležitým krokem bylo také prohlášení organizace ETA ze dne 16. dubna 2018 s informací, že

se rozhodla ukončit svoji činnost: „Prostřednictvím tohoto prohlášení oznamujeme, že organizace Euskadi Ta Askatasuna ukončuje svoji činnost. Tímto rozhodnutím se uzavírá jeden historický cyklus šedesátiletého fungování organizace Euskadi Ta Askatasuna. Podotýkáme však, že konflikt, jenž udržuje Euskal Herria (Baskicko) se Španělskem a s Francií nadále trvá. Tento konflikt rozhodně nezačal s organizací Euskadi Ta Askatasuna a také s ní neskončí“ (Euskadi Ta Askatasuna 2018).

V dnešní době se často diskutuje také o tom, že aktuální politická situace v Katalánsku by mohla opět v Baskicku vyvolat silné nacionalistické tendence. K tomuto názoru přispívá také fakt, že v roce 2017 ve volbách v Baskicku nečekaně získala velkou podporu strana *Euskal Herria Bildu* podobající se právě straně *Baskicko a svoboda (ETA)*. Kromě toho vyhrála volby *Baskická nacionalistická strana*, která je sice v této době již umírněná, ale znamená to, že budou u vlády dvě strany, které požadují co největší autonomii na Madridu a je jen otázkou, jaké požadavky vnesou a jak jich dosáhnou (Wichs 2017). Sami však prohlašují, že nechtějí jít cestou nezávislosti jako v případě Katalánska: „Baskičtí nacionalisté z vlastní zkušenosti vědí (a katalánský případ jim to jen potvrzuje), že každé vybočení z politické kontinuity nejvíc nahrává radikálům. Proto říkají, že jakákoli změna politického statutu vyžaduje v prvé řadě co největší konsensus. Navíc si uvědomují, že vyjednáváním s Madridem lze postupně dosáhnout většího stupně samostatnosti“ (Tamtéž).

3. Analýza faktorů

Třetí část předkládané diplomové práce se věnuje komparativní analýze kulturních, ekonomických a politických faktorů. Cílem této části je sestavit podrobnou analýzu jednotlivých faktorů, na základě, kterých je poté vytvořena jejich komparace pro obě autonomní společenství současně.

Pro každý faktor je sestavena skupina indikátorů, které jsou v následujících kapitolách sledovány. Indikátory jsou vybrány na základě poznatků z první části diplomové práce, kde je identifikována základní terminologie zahrnující ústřední pojmy a koncepty (region, národ a separatismus).

Z tohoto důvodu je u kulturních faktorů kladen důraz zejména na problematiku *národní identity* (problematika národního sebeuvědomění, tradice a státní svátky, typické symboly a kulturní instituce) a *regionálního jazyka* (právní zakotvení, aktuální používání, schopnost jím psát a mluvit a převaha regionálního jazyka do tří let věku).

U ekonomických faktorů je zjišťováno ekonomické postavení dané autonomní oblasti v komparaci se Španělským královstvím a ostatními autonomními společenstvími. Pro zjištění stavu ekonomiky slouží makroekonomické ukazatele: *hrubý domácí produkt (HDP)*, *hrubý domácí produkt na obyvatele*, *saldo obchodní bilance*, *míra nezaměstnanosti* a *veřejný dluh*. Součástí je také analýza jednotlivých *ekonomických sektorů* (primární, sekundární a terciární).

Jako poslední je provedena analýza politických faktorů, jež jsou založeny na zkoumání dvou indikátorů. První z nich tvoří problematika *veřejného mínění obyvatel Baskicka a Katalánska*. Tento indikátor je analyzován dle uskutečněných ústavních referend (o přijetí autonomních Statutů), referend o nezávislosti dané oblasti a poté na základě tzv. *consultas populares* (nezávazné konzultace). Druhým indikátorem je analýza *přítomnosti relevantních politických subjektů prosazujících separatismus*.

Poslední část každé kapitoly tvoří poté komparativní případová studie jednotlivých faktorů na základě analyzovaných indikátorů. Pro lepší přehlednost jsou v této části vytvořeny *komparativní tabulky*, které srovnávají jednotlivé indikátory u obou autonomních společenství současně.

Následně je, na základě provedené komparativní případové studie, v závěru práce zodpovězena základní výzkumná otázka, a to: který ze všech uvedených faktorů v Baskicku a Katalánsku sehrál největší roli a přispěl k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt. Součástí je také zodpovězení toho, který z uvedených indikátorů u daného faktoru k těmto snahám přispěl nejvíce.

3. 1. Kulturní faktory

V návaznosti na definici národa v první části diplomové práce jsou vytvořené také jednotlivé indikátory pro analýzu kulturních faktorů. Ty je možné rozdělit na dvě základní skupiny, přičemž první z nich tvoří *problematika regionálního jazyka*. V souvislosti s tímto tématem je kladen důraz na právní zakotvení, postavení a použití regionálního jazyka včetně schopnosti jím mluvit a psát. Součástí je však také analýza primárního jazyka do tří let věku u obyvatel Katalánska a Baskicka.

Druhou skupinu je možné nazvat jako *národní identitu*, kam spadá zejména problematika národního sebeuvědomění, tedy příslušnost k určité identitě (v případě této analýzy je to příslušnost ke španělské nebo katalánské/baskické identitě). V rámci uvedené skupiny jsou analyzovány také tradice, symboly a státní svátky typické pro jednotlivá autonomní společenství. V závěru kapitoly je provedena analýza kulturních institucí, jež se zabývají šířením kultury a jazyka daného autonomního společenství po celém světě.

Shrnutí indikátorů pro kulturní faktory demonstruje následující tabulka:

NÁRODNÍ IDENTITA	REGIONÁLNÍ JAZYK
Problematika národního sebeuvědomění	Právní zakotvení regionálního jazyka
Tradice a státní svátky (odlišné od Španělska)	Aktuální používání regionálního jazyka
Typické symboly (odlišné od Španělska)	Schopnost mluvit a psát tímto jazykem
Kulturní instituce	Primární jazyk (do tří let věku)

Zdroj: autorka

3.1.1. Baskicko

Obyvatelé autonomního společenství Baskicka se nazývají *Baskové* (ve španělštině *los vascos*, v baskičtině *euskaldunes*) a spadají do baskické etnické skupiny, která se však nenachází pouze na Pyrenejském poloostrově, ale také na jihu Francie (Kokaisl 2011: 75).

I přes to, že Baskové oficiálně tvoří součást španělské národnosti, často se s tímto názorem neztotožňují a přejí si být, v rámci své národní identity, nazýváni jako národ Basků. Christian Coulon se ve své studii zaměřil na vyjádření národní identity u Basků žijících jak na území Autonomního společenství Baskicka, tak na území Ipparidea. Výsledky v rámci autonomního společenství byly zcela jednoznačné: 40 % obyvatel má pocit příslušnosti pouze k baskické identitě, 28 % obyvatel poté vyjadřuje, že si připadá stejně jako příslušník španělské národnosti, tak i baskické (Coulon 2017: 40). Pouhých 6 % obyvatel má pocit příslušnosti pouze ke španělské národnosti (Tamtéž).

Téměř polovina všech dotazovaných pocituje duální identitu, tedy příslušnost jak k baskické, tak i španělské identitě. Pokud by se však Baskové měli rozhodnout, která z těchto dvou identit u nich převažuje, tak se 57 % všech dotazovaných shodlo, že je to jednoznačně baskická identita, přičemž se k tomuto názoru nejvíce přiklání mladí lidé ve věku 16–29 let (Coulon 2017: 49). U starších lidí (nad 65 let) tento názor poté klesá na pouhých 38 % (Tamtéž).

Dle uvedené studie jsou významné dva aspekty pro to, aby člověk mohl být považován za Baska: 46 % dotazovaných se domnívá, že je významný samotný pocit chtít být Baskem, stejné procento poté přidává další nezbytný aspekt, kterým je nutnost pracovat a bydlet v Baskicku (Tamtéž: 52). Menší procento dotazovaných (36 %) se poté domnívá, že pro baskickou identitu je také nezbytné narodit se v Baskicku (Tamtéž).

Co se týče státních svátků a tradic typických pro Baskicko, je na prvním místě nutné uvést tzv. *Den vlasti* (v baskičtině: *Aberri Eguna*, ve španělštině: *Día de la Patria*), jenž se každoročně slaví v celém Baskicku 1. dubna jako oslava a podpora baskického nacionalismu (Chochola 2010: 185). Významný svátek však představuje také San Fermín probíhající každý rok v červenci (Tamtéž: 182). U tradic je pro Baskicko důležitý hlavně tanec a jeho tanečníci, „přičemž jedním z nejznámějších je *aurrR*, kde tančí vždy jeden muž projevující především úctu, například při svatbách, důležitých dnech pro Basky, jiných kulturních a slavnostních příležitostech. Tanečník zde vykopává nohu do výše hlavy, vyznačuje se i vysokými skoky a křížením nohou. *Makil dantza* je tanec doprovázený hrou dřevěných tyček v typickém baskickém oblečení“ (Hejduková a kol. 2019: 14).

Při definování každé kultury, tedy i té baskické, je vždy nezbytné zmínit hlavní symboly, které charakterizují a vyjadřují jejich identitu. Jedná se o také znaky, které tuto kulturu odlišují od všech ostatních a vytvářejí tak určitou jedinečnost. V rámci baskické kultury je možné mezi takovými nejdůležitějšími symboly zmínit: *la ikurriña* (baskická vlajka), *el árbol de Guernika* (strom – dub), *el lauburu* (kříž), *el eguzkilore* (květina slunce), *la argizaiola* (výrobek ze dřeva) a *la makila* – dřevěná hůl (Tamtéž: 11–14). Samotní Baskové však s těmito symboly nesouhlasí a dle studie Christina Coulona uvádějí na prvním místě jazyk baskičtinu, jinak nazývanou jako *euskera* (55 % dotazovaných), následují typické tance, národní sport (*Pelota*) a venkovské sporty (Coulon 2017: 79).

V souvislosti s baskickou kulturou je nutné zmínit kulturní instituci s názvem *Instituto Vasco Etxepare*, jejíž vznik byl ustanoven baskickou vládou v roce 2007 (zákon č. 3/2007 Sb.). Hlavním cílem této instituce je rozšiřování baskického jazyka a kultury po celém světě

prostřednictvím aktivit a programů, které propagují baskický jazyk, typický tanec, film, hudbu, umění a mnoho dalšího (Gobierno Vasco 2007).

Překvapivým aspektem, vzhledem k poznatkům v terminologickém diskursu, je poté důležitost znalosti jazyka (*euskera*) v souvislosti s vyjádřením národní identity (konkrétně splnění podmínek, aby se osoba mohla považovat za Baska), jelikož pouze 16 % všech dotazovaných se domnívá, že právě jazyk hraje významnou roli při sounáležitosti k baskické identitě (Coulon 2017: 52). Jedná se o poměrně překvapivou informaci, jelikož právě jazyk byl vždy považován za jednu z významných příčin v souvislosti s autonomními požadavky. Již samotné označení Basků v euskeře, tedy *euskaldunak*, totiž v překladu označuje osoby, které mluví právě euskerou, v současné době je to přibližně 37 % obyvatel celého Baskicka (Ugalde Orradre 2010: 45).

Význam regionálního jazyka dokládá také jeho oficiální postavení, jelikož dle autonomního Statutu z roku 1979 má *euskera*, stejně jako španělština, v rámci autonomního společenství Baskicka postavení oficiálního jazyka (Consejo General del País Vasco 1980). Zákon č. 10/1982 Sb. zakotvuje jeho další význam, když již v samotné Preambuli stanovuje, že „tento zákon uznává euskeru jako nejvíce viditelný a objektivní znak identity celé autonomní oblasti, současně je to nástroj začlenění každého člověka do baskické identity prostřednictvím znalosti a užíváním tohoto jazyka“ (Gobierno Vasco 1982). V souvislosti s euskerou mají obyvatelé dle čl. 5, odst. 1 právo na to používat a znát oficiální jazyky, ať už písemně nebo verbálně (Tamtéž: čl. 5). Podobné ustanovení je možné najít také v souvislosti s výukou, kdy mají na základě čl. 15 žáci právo na to, aby vzdělání probíhalo jak ve španělštině, tak v euskeře dle jejich výběru, nutná je však znalost alespoň jednoho oficiálního jazyka (Tamtéž: čl. 15).

Co se týče použití regionálního jazyka (*euskery*) jako prvního jazyka do tří let věku, uvedlo 72 % všech dotazovaných jako první jazyk španělštinu, na druhém místě je poté použití *euskery* (19 %) jako primárního jazyka, 4 % dotazovaných se poté shodlo, že používali totožně jak euskeru, tak španělštinu (Coulon 2017: 60).

I přes to, že v předešlé studii Baskové nezařadili jazyk euskeru na první místo v rámci své národní identity, uvedlo 90 % všech dotazovaných tento jazyk jako ten hlavní, který ovládají a nejvíce používají (Tamtéž: 62). Konkrétně 40 % dotazovaných uvedlo, že euskeru ovládá velmi dobře, 37 % dotazovaných však uvedlo, že znají pouze některá slova nebo žádná (Tamtéž: 57). Zajímavostí je, že pouhých 34 % dotazovaných euskerou plynule mluví a 44 % tímto regionálním jazykem mluvit neumí (Tamtéž: 58). Co se týče psaní tímto jazykem, je situace velmi podobná, jelikož 48 % dotazovaných neumí napsat nic nebo pouze určitá slova a 32 % dotazovaných píše v tomto jazyce velmi dobře (Coulon 2017: 59). Zajímavostí však je, že

dle Basků je aktuálně více používaným jazykem právě španělština (44 %), přičemž baskičtinou mluví pouhých 25 % dotazovaných (Tamtéž: 62). Poměrně velké procento všech dotazovaných (31 %) používá na veřejnosti oba jazyky současně (Tamtéž).

O důležitosti euskery v rámci vyjádření národní identity svědčí také fakt, že 84 % všech dotazovaných Basků jednoznačně souhlasí s tím, aby zůstaly zachované baskické názvy budov, míst, domů, ulic (Tamtéž: 71). Stejně tak by více než polovina dotazovaných (60 %) uvítala více aktivit a programů spojených s baskickou kulturou, čímž by se zvýšilo i její prosazování na veřejnosti (Tamtéž: 81). V současné době totiž v kultuře převládá ve většině aktivit pouze španělština, což Baskové považují za potlačování jejich baskické kultury a tím i identity. Příkladem může být zejména kino, kdy 94 % všech dotazovaných navštěvuje filmy ve španělštině (Tamtéž: 91). Opakem jsou poté baskické tance, které dle vyjádření Basků probíhají v 86 % případů právě v euskeře (Tamtéž). Může to být právě tento fakt, kvůli kterému Baskové uvedli baskické tance na druhé místo v rámci vyjádření baskické kultury/identity.

3.1.2. Katalánsko

Většina autorů studujících katalánskou národní identitu se shoduje na tom, že je výrazně ovlivněna a formována minulostí. Uvedené problematice se, mimo jiné, věnuje také tzv. *Centre d'Estudios d'Opinió*, které každý rok uskutečňuje ankety na celém území za účelem zjistit, k jaké identitě obyvatelé Katalánska více přísluší a jak se vyvíjí jejich pohled na katalánskou kulturu včetně používání katalánského jazyka. V anketě z roku 2017 se 39,7 % dotazovaných přiklonilo k duální identitě, tedy přísluší stejnou mírou jak ke španělské, tak také katalánské identitě (Centre d'Estudios d'Opinió 2017: 20). Na druhém místě, s 24,9 %, jsou poté Katalánci, kteří dle svých názorů přísluší pouze ke katalánské národní identitě (Tamtéž). Pouhých 5,4 % dotazovaných přísluší více ke španělské národní identitě (Tamtéž). Velmi podobná byla situace také v roce 2018, kdy se 38,2 % dotazovaných přiklonilo opět k názoru, že přísluší stejně jak ke španělské, tak ke katalánské identitě (Cañizares 2018). O 0,5 % kleslo oproti minulému roku sebeuvědomění Katalánců o tom, že patří pouze ke katalánské identitě (Tamtéž). Nejnovější výsledky z ledna 2019 poté nepřinášejí téměř žádnou obměnu, jelikož se 41,2 % dotazovaných přiklonilo opět k tomu, že patří stejnou mírou jak ke katalánské, tak španělské identitě (Altimira 2019). V souvislosti s problematikou národní identity Katalánci poprvé v historii uvedli jako hlavní problém komplikovaný vztah Katalánska a Španělského království (Tamtéž).

Co se týče státních svátků a tradic typických pro Katalánsko, je na prvním místě nezbytné zmínit tzv. *Národní den Katalánska* (v katalánštině: *Diada de l'Onze de Setembre*, ve španělštině: *Diada Nacional de Catalunya*), jenž se každoročně slaví v celém Katalánsku 11. září jako oslava a podpora katalánského nacionalismu (Anguera 2008: 7). V tento den jsou po celém Katalánsku organizované různé manifestace, např. lidský řetěz nebo masivní protesty v ulicích Barcelony (Tamtéž). Pro vyjádření výjimečnosti katalánského národa jsou však velmi významné také svátky, jež se v ostatních částech Španělského království neslaví. Příkladem může být *Gran Fiesta de Calçotada* nebo *Fiesta de la Mercè* (Greg 2006: 263). U tradic je pro Katalánsko důležité tzv. *Castell* (hrad), přičemž se jedná o tradici spočívající ve stavění lidských věží v ulicích. Jsou to právě *Castell*, které bývají často součástí masivních demonstrací za nezávislost Katalánska vyjadřující tak výjimečnost katalánského národa (Tamtéž).

V rámci kulturních faktorů není možné opomenout typické symboly vyjadřující katalánskou identitu, jež odlišují obyvatele Katalánska nejen od ostatních autonomních oblastí, ale také od samotného Španělského království. Na základě čl. 8 Statutu Katalánska je mezi takovými symboly nutné zmínit zejména *katalánskou vlajku*, která je tvořena čtyřmi červenými pruhy na žlutém podkladu; známý svátek s názvem *Dia Once de Septiembre (Diada)* a *katalánskou hymnu* *Els Segadors* (Parlament de Catalunya 1979: čl. 5). Mezi další neoficiální, ale hojně používané symboly, je možné zařadit *znak Katalánska*, postavu *katalánského osla*, typické *katalánské tance* *La Sardana* a *tradice* *Los Castellers* (Generalitat de Catalunya 2016). Katalánska vláda má poté svůj vlastní, oficiálně schválený, symbol: *Emblema de la Generalitat de Catalunya* používaný při každé události vládní povahy (Tamtéž).

V souvislosti s katalánskou kulturou je velmi důležitá organizace s názvem *El Instituto Ramon Llull*, jejíž hlavním cílem je propagace katalánského jazyka v zahraničí prostřednictvím studia katalánského jazyka nebo překladem katalánských literárních děl (Generalitat de Catalunya 2002). Cílem je však také podpora katalánské kultury (tradice, filmy, divadlo, tanec, hudba, umění, architektura...) nejen na veřejnosti, ale také v zahraničí (Tamtéž). V rámci rozšiřování a podpory katalánského jazyka zavedl tento Institut také možnost vykonání akreditované, mezinárodně uznávané jazykové zkoušky na různých úrovních (Tamtéž).

V rámci tématu národní identity Aina Moll zdůrazňuje důležitost katalánského jazyka, když říká: „Není možné být Kataláncem a odmítat jazyk Katalánska. Každý obyvatel Katalánska, bez ohledu na svůj etnický a lingvistický původ, má povinnost akceptovat katalánský jazyk jako vlastní a společný jazyk všem obyvatelům Katalánska“ (Süselbeck, Mühlischlegel 2008: 173). Důležitost katalánského jazyka pro obyvatele Katalánska dokládá také statistika od Centre d'Estudios d'Opinió, kde 48,4 % všech dotazovaných označilo katalánský jazyk za svůj

vlastní, jediný a nejvíce používaný (Centre d'Estudios d'Opinió 2017: 24). Na druhém místě je poté španělský jazyk se 40,2 % (Tamtéž). Zajímavostí je velmi malé procento dotazovaných (9,1 %), kteří označili za svůj jazyk jak katalánštinu, tak španělštinu (Tamtéž).

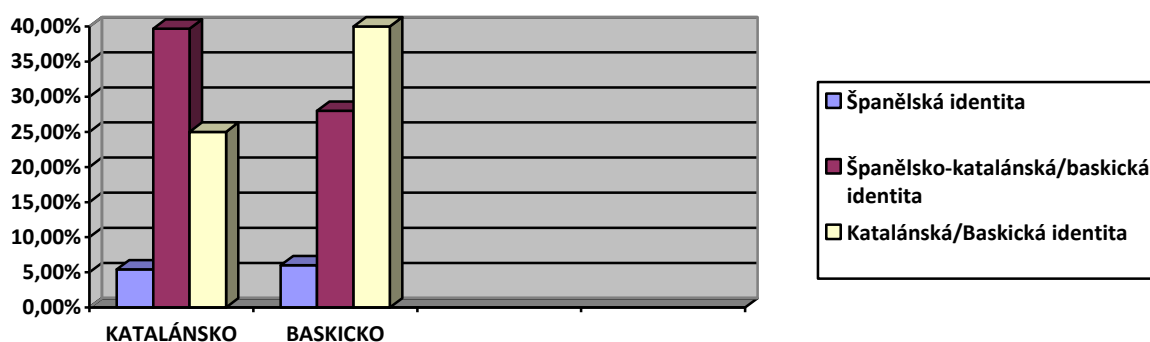
V souvislosti s používáním jazyků na veřejnosti se 50,2 % dotazovaných jednoznačně přiklonilo k tomu, že používají pouze katalánský jazyk; naopak 37,1 % běžně využívá jazyk španělský (Tamtéž: 25). Pouhých 11,4 % všech dotazovaných na veřejnosti aktuálně používá oba jazyky současně (Tamtéž). Tato procentuální čísla vyjadřují také Katalánce, kteří umí katalánským jazykem psát a umí jej číst. Opačná situace je poté v případě, kdy měli dotazovaní uvést jazyk, který používali jako první, když měli do tří let věku: 53,2 % uvedlo jako svůj první jazyk španělský, katalánský jazyk označilo poté 39,6 % dotazovaných (Tamtéž).

Použití a postavení katalánského jazyka je právně upraveno v zákoně č. 1/1998 Sb., kde se ihned v čl. 2, odst. 1 stanovuje, že je „katalánština vlastní jazyk Katalánska“ (Generalitat de Catalunya 1998: čl. 2). Čl. 3, odst. 1. poté toto ustanovení doplňuje, když stanoví, že katalánština je oficiálním jazykem tohoto území společně se španělským jazykem (Tamtéž: čl. 3). Důležitá jsou ustanovení týkající se vzdělání, jelikož čl. 20 ustanovuje katalánštinu jako hlavní jazyk ve vzdělávání, a to na všech úrovních (Tamtéž: čl. 20). Dle čl. 21., odst. 1 je poté nezbytné, aby byla katalánština povinně používána jako hlavní jazyk výuky s výjimkou vysokoškolského vzdělávání (Tamtéž: čl. 21).

3.1.3. Komparace

V rámci kulturních faktorů byl u obou analyzovaných autonomních společenství kladen důraz na indikátory, které úzce souvisejí s charakteristickými znaky národa. Nejprve byla provedena analýza národní identity, zejména pocit příslušnosti ke španělskému národu nebo naopak spíše ke katalánské/baskické identitě. V tomto indikátoru se však obě společenství poměrně lišila, jelikož se Baskové více přiklánějí k tomu, že přísluší pouze k baskické identitě (40 %), naopak pouhých 28 % pociťuje příslušnost jak k identitě španělské, tak baskické. Nejmenší procento dotazovaných (6 %) označilo svoji identitu jako jednoznačně španělskou. U Katalánska je poté situace téměř opačná, jelikož se 39,7 % přiklonilo k názoru, že přísluší stejně jak ke španělské, tak i ke katalánské identitě a poté 24,9 % dotazovaných dle jejich názoru přísluší pouze k identitě Katalánské. Stejně jak u Basků, tak i u Katalánců je nejmenší procento (5,4 %) těch, kteří mají pocit příslušnosti jen ke španělské národní identitě.

Problematiku národního sebeuvědomění u Katalánska a Baskicka demonstruje následující graf:

Zdroj: autorka

V souvislosti s problematikou národní identity byly v analýze zkoumány také tradice, státní svátky a symboly, které odlišují obě autonomní společenství od zbytku Španělského království. Na základě provedené analýzy je možné konstatovat, že obě autonomní společenství mají své vlastní vlajky, státní svátky a oslavy, ale také symboly. Stejně tak jsou významné kulturní instituce, jejichž cílem je rozšiřování a podpora katalánské/baskické kultury. Jediný rozdíl mezi oběma oblastmi byl shledán v oficiální hymně, kterou má pouze Katalánsko. Stejně tak má Katalánsko svůj oficiálně schválený symbol, který využívá při každé významné společenské události. V Baskicku tyto dva komponenty zcela chybí. Komparaci těchto indikátorů shrnuje následující tabulka:

	KATALÁNSKO	BASKICKO
Vlajka autonomního společenství	ANO	ANO
Hymna autonomního společenství	ANO	NE
Státní svátky	ANO	ANO
Tradice	ANO	ANO
Kulturní instituce	ANO	ANO
Symbol autonomního společenství	ANO	NE

Zdroj: autorka

V souvislosti s pojmem národní identita je v rámci baskicko-katalánské problematiky často zkoumána také důležitost regionálních jazyků (euskery a katalánštiny), zejména jejich použití, znalost a legální zakotvení. Co se týče právního zakotvení, tak jsou oba regionální jazyky uznány za oficiální na území těchto autonomních společenství společně se španělským jazykem (kastilština). Na rozdíl od baskičtiny je však katalánština označena jako hlavní jazyk na všech úrovních vzdělávání s výjimkou vysokých škol, přičemž je toto ustanovení považováno za povinnost. Použití baskičtiny je upraveno tak, že si žáci mohou vybrat, zda preferují tento jazyk nebo raději španělštinu.

V provedené analýze označilo 48,4 % všech dotazovaných Katalánců regionální jazyk za svůj vlastní, jediný a nejvíce používaný. U Basků se však ukázala mnohem větší důležitost regionálního jazyka, jelikož 90 % všech dotazovaných označilo baskičtinu za jejich vlastní a používaný jazyk. Jak Katalánci (40,2 %), tak Baskové (8 %) uvedli jako druhý vlastní jazyk španělštinu. Nejmenší procento dotazovaných (9,1 %) uvedlo duální používání jak katalánského, tak španělského jazyka. U Basků se ukázala důležitost jejich regionálního jazyka také v tom, že si přejí zachovat všechna názvosloví (ulice, města, budovy) v euskeře, jelikož právě toto vyjadřuje jejich identitu.

Co se týče aktuálního používání regionálního jazyka, v Katalánsku se 50,2 % dotazovaných vyslovilo pro jednoznačné používání katalánštiny a ostatní (37,1 %) označili španělský jazyk za nejvíce aktuálně používaný. Na rozdíl od duální identity však v Katalánsku nepřevládá používání jak katalánského, tak španělského jazyka, jelikož pouze 11,4 % dotazovaných využívá aktuálně na veřejnosti oba jazyky současně. Stejná procenta vyjadřují také Katalánci, kteří katalánštině perfektně rozumí a umí v ní i psát. V Baskicku byla situace zcela jiná, jelikož 44 % dotazovaných označilo, že je aktuálně více používaným jazykem právě španělština, přičemž euskerou mluví pouhých 25 % dotazovaných. Poměrně velké procento dotazovaných (31 %) používá na veřejnosti oba jazyky současně.

Zajímavá byla v analýze informace, zda Katalánci/Baskové používali v dětství spíše regionální jazyk nebo španělštinu. Zde se shodla obě autonomní společnosti, jelikož více než polovina dotazovaných (Katalánsko 53,2 %; Baskicko 72 %) využívala spíše nejprve španělský jazyk a poté regionální, přičemž menší polovina dotazovaných (Katalánsko 39,6 %; Baskicko 19 %) měla tuto situace přesně opačně. V Baskicku však v dotazníku ještě 4 % dotazovaných označila shodné používání jak kastilštiny, tak baskičtiny.

Indikátory v rámci využití regionálního jazyka demonstruje následující tabulka:

	BASKICKO			KATALÁNSKO		
	Regionální jazyk	Španělský jazyk	Oba jazyky	Regionální jazyk	Španělský jazyk	Oba jazyky
Právní zakotvení jazyka	-	-	Oficiální postavení - právo znát a používat	-	-	Oficiální postavení obou jazyků současně
Jazyk vzdělávání	-	-	Právo vybrat si jazyk	Hlavní jazyk kromě VŠ - povinnost	-	-
Aktuální používání jazyka	25 %	44 %	31 %	50,2 %	37,1 %	11,4 %
Schopnost číst v jazyce	15 %	58 %	25 %	50,2 %	37,1 %	11,4 %
Primární jazyk do 3 let věku	19 %	72 %	4 %	39,6 %	53,2 %	7,2 %

Zdroj: autorka

Na základě všech uvedených údajů výše je možné konstatovat, že v rámci indikátorů souvisejících s národní identitou převládá zejména baskická národní identita, jelikož převažuje procento Basků příslušejících svým národním sebeuvědoměním právě k baskické identitě. Naopak Katalánci svojí identitou přísluší jak ke katalánské, tak španělské identitě. Oproti Baskům však u Katalánců převažují symboly vyjadřující jejich odlišnost od ostatních autonomních společenství, příkladem může být oficiálně schválený a používaný symbol katalánské vlády nebo stejnou mírou používaná hymna. Významná je v Katalánsku také kulturní instituce, která na rozdíl od té baskické, má právo organizovat akreditované zkoušky v katalánském jazyce včetně překladů literárních děl. Co se týče použití regionálního jazyka, tak také převládá jednoznačně Katalánsko, kde je sice katalánština oficiálním jazykem společně se španělštinou, je zde však také povinnost znát a používat tento regionální jazyk jako hlavní na všech stupních vzdělávání s výjimkou vysokých škol. Co se týče používání a znalosti tohoto jazyka, jednoznačně opět převládá katalánština, ať už v aktuálním používání nebo schopnosti tímto jazykem číst a psát. Výjimku tvoří pouze použití jazyka u dětí do tří let věku, kde jako u jediného indikátoru převládala španělština (stejně tak i u Baskicka).

Z tohoto důvodu je možné konstatovat, že v rámci separatistických tendencí na území Španělského království mají kulturní faktory významnou roli v souvislosti s národní identitou zejména pro autonomní společenství Baskicka, jelikož se cítí být jiným národem než španělským. U Katalánců je poté důležitý zejména regionální jazyk, který oproti Baskům

převládá téměř ve všech indikátorech. Je tedy možné říci, že kulturní faktory přispěly stejnou mírou k separatismu, a to jak na území Baskicka, tak Katalánska. Rozdíl je pouze v tom, jaký druh indikátoru u každého autonomního společenství převládá.

3. 2. Ekonomické faktory

Aby bylo možné identifikovat stav ekonomiky jednotlivých vybraných autonomních společenství, je nejprve nutné provést analýzu hlavních *makroekonomických ukazatelů*, jenž budou v této kapitole sloužit jako indikátory. Konkrétně se jedná o hrubý domácí produkt (HDP), tedy „sumu celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období (obvykle jeden rok) na určitém území, jenž se využívá pro stanovení výkonnosti ekonomiky a vyjadřuje se v peněžních jednotkách“ (Finance.cz 2017). Následuje HDP na obyvatele, tedy „HDP přepočtený na jednoho obyvatele, což lze použít jako hrubé měřítko životní úrovně a relativního bohatství společnosti“ (Tamtéž). Mezi makroekonomickými ukazateli je však nutné analyzovat také saldo obchodní bilance (rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží mezi domácí ekonomikou a zahraničím), míru nezaměstnanosti a výši veřejného dluhu (Tamtéž).

V rámci komplexního a objektivního zhodnocení ekonomiky je však součástí této podkapitoly také druhá skupina indikátorů, kterou tvoří analýza jednotlivých *ekonomických (hospodářských) sektorů*, přičemž je kladen důraz zejména na jejich význam a podíl na HDP u každého autonomního společenství.

Shrnutí indikátorů pro ekonomické faktory demonstruje následující tabulka:

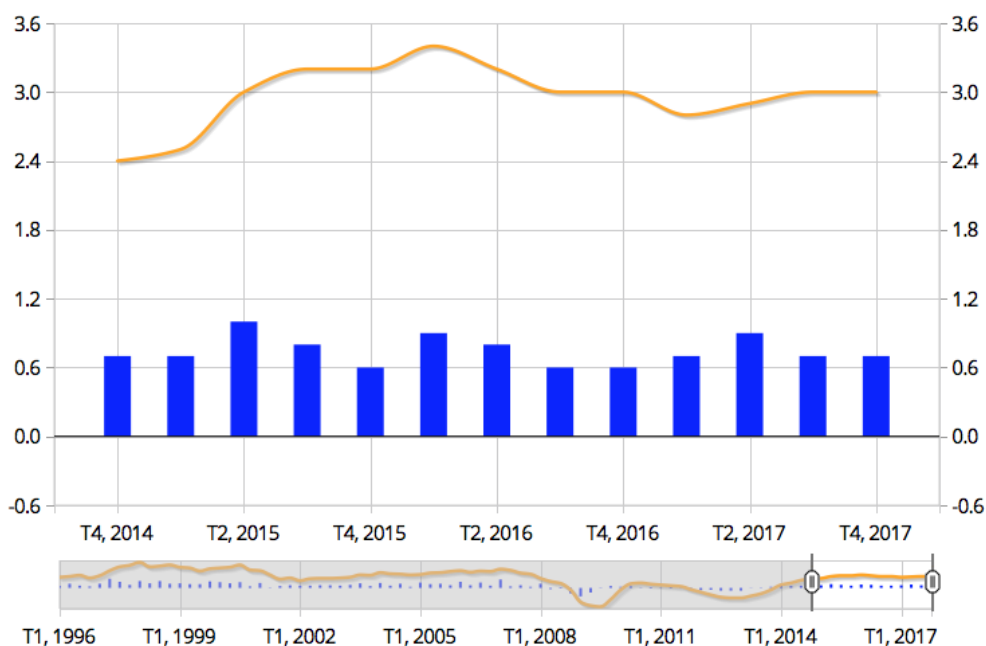
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	EKONOMICKÉ SEKTORY
Hrubý domácí produkt (HDP)	Primární sektor
Hrubý domácí produkt na obyvatele	Sekundární sektor
Saldo obchodní bilance	Terciární sektor
Míra nezaměstnanosti a veřejný dluh	

Zdroj: autorka

3.2.1. Baskicko

Hodnota hrubého domácího produktu je pro Baskicko důležitá, jelikož za rok 2017 dosahuje HDP baskického autonomního společenství 71 743 miliónů EUR, čímž se nachází na pátém místě ve srovnání s ostatními autonomními oblastmi (Datosmacro.com 2018). Za rok 2017 se v rámci ostatních autonomních společenství nejlépe umístilo Katalánsko, Madrid, Andalusie a Valencie (Tamtéž).

V komparaci s ostatními roky (viz graf níže) je možné říci, že HDP Baskicka nepředstavuje žádné větší výkyvy, přičemž nejvýraznější bylo snížení hodnoty HDP v rámci ekonomické krize o -4,0 % v roce 2009 (Tamtéž). V roce 2017 se HDP, oproti minulému roku, zvýšilo o 3,1 % (hodnota HDP v roce 2016 byla 68 817 miliónů EUR). Toto zvyšování hodnoty HDP u Baskicka převládá, od roku 2014 dochází pouze k jeho navyšování (Tamtéž). Vývoj hrubého domácího produktu Baskicka shrnuje níže uvedený graf, kde modrá barva reprezentuje *mezi čtvrtletní míru* a oranžová barva poté *mezi roční míru*.

Zdroj: Eustat. Cuentas trimestrales. Avance.

Pro baskickou ekonomiku je však také významným makroekonomickým ukazatelem hrubý domácí produkt na obyvatele. Baskicko se totiž v rámci tohoto ukazatele nachází na druhém místě, a to ihned po Madridu: v roce 2017 dosahoval hodnoty 33 088 EUR, což je oproti roku 2016 zvýšení o 1 304 EUR, tedy 4,1 % (Tamtéž). Stejně tak jako u HDP i zde dochází od roku 2014 ke zvyšování hodnot, přičemž v roce 2015 bylo zaznamenáno zvýšení hodnoty o 4,2 % (Tamtéž). Postavení Baskicka (País Vasco) ve srovnání s hlavními autonomními společenstvími demonstruje následující graf, přičemž hodnoty vykazují výši HDP na obyvatele v eurech za rok 2017.

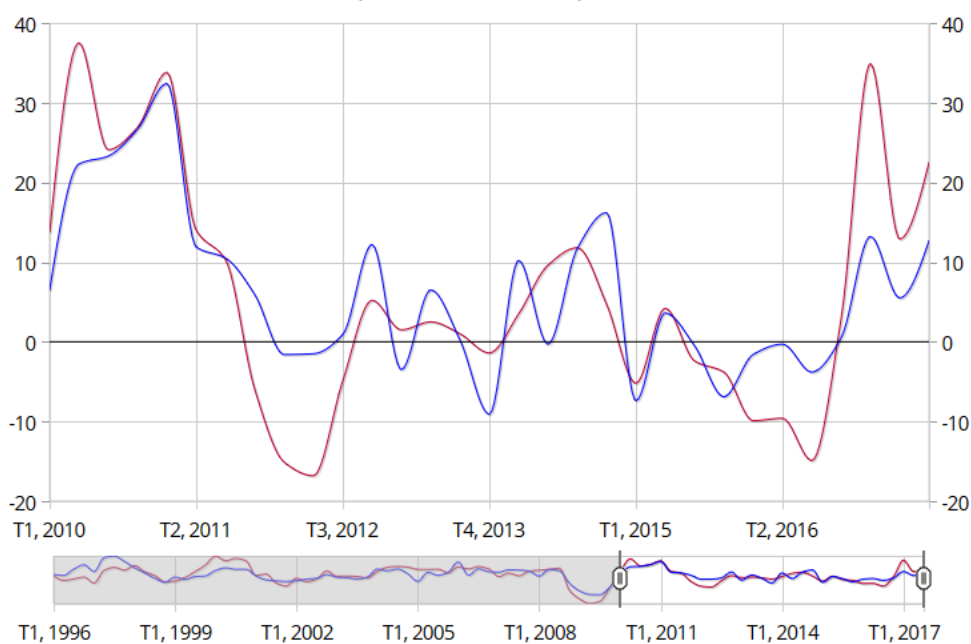
Zdroj: INE. Instituto Nacional de Estadística.

Na základě hodnot HDP a HDP na obyvatele včetně srovnání s ostatními autonomními společenstvími je tedy možné konstatovat, že Baskicko zastává uvnitř Španělského království důležitou ekonomickou pozici, jelikož se v rámci obou indikátorů nachází na předních příčkách a po většinu sledovaného období byl zaznamenán převážně nárůst těchto ukazatelů.

Pro komplexní zjištění stavu ekonomiky Baskicka je však nezbytné analyzovat také saldo obchodní bilance. Zde je poměrně významný rok 2017, kdy Baskicko opět dosáhlo zvýšení v míře vývozu, a to na 23 860 miliónů EUR (Datosmacro.com 2017). Oproti předchozímu roku (21 615 miliónů EUR) se jedná o navýšení o celých 12 % (Tamtéž). Dovozy produktů do Baskicka na tom byl v roce 2017 podobně jako vývoz, jelikož je zaznamenáno zvýšení o celých 13 % (18 640 miliónů EUR) oproti minulému roku (Tamtéž). Saldo obchodní bilance za rok 2017 je tedy 5 204 miliónů EUR. Dostupná data za rok 2018 poté poukazují opět na nárůst jak dovozu o 8,1 %; tak také vývozu o 8,6 % (Eustat 2018).

Ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími se však Baskicko v souvislosti s dovozem nenachází na předních příčkách, přičemž je první Katalánsko, poté následuje Andalusie, Madrid, Valencie a Baskicko (Datosmacro.com 2017). Situace ohledně hodnoty vývozu je podobná, jelikož je na prvním místě opět Katalánsko, následuje Madrid, Andalusie, Valencie a Baskicko (Tamtéž).

Níže uvedený graf představuje vývoj meziročních hodnot dovozu a vývozu v Baskicku během jednotlivých let, přičemž modrá barva reprezentuje vývoz a červená barva značí dovoz:

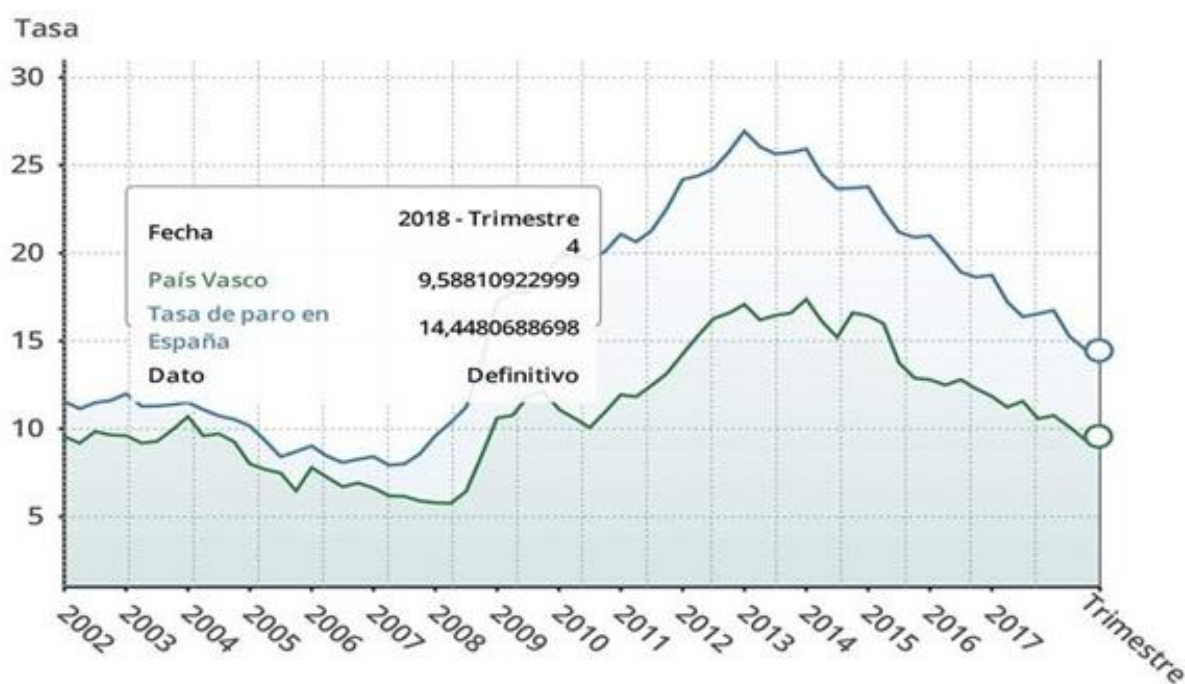

Zdroj: Eustat. Estadística de comercio exterior (ECOMEX).

Co se týče dalšího makroekonomického ukazatele, tedy míry nezaměstnanosti, tak se tato hodnota každoročně snižuje. Data za rok 2017 ukazují, že se nezaměstnanost oproti minulému roku snížila o 14,7 %; čímž se Baskicko dostalo na čtvrté místo v rámci nejvyššího snížení nezaměstnanosti ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími (Martínez 2018). V roce 2017 dosahovala nezaměstnanost 10,57 % v rámci celého Španělského království (Tamtéž). V roce 2018 mělo Baskicko 98 700 nezaměstnaných při 2 178 339 obyvatelích, což představuje snížení o 2,1 % oproti minulému roku (Europa Press 2019).

Ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími a se Španělským královstvím se Baskicko nachází na druhém místě (po autonomní oblasti Navarra) s nejnižší nezaměstnaností na území Španělského království. Současná míra nezaměstnanosti v Baskicku je 9,5 % v rámci celého Španělského království (Tamtéž).

Níže uvedený graf demonstruje data za poslední trimestr roku 2018 a znázorňuje vývoj míry (*tasa*) nezaměstnanosti v Baskicku (zelená barva) vzhledem k celému Španělskému království (modrá barva), přičemž graf uvádí i základní statistické údaje jako je míra nezaměstnanosti v Baskicku (9,58 %) a ve Španělském království (14 %).

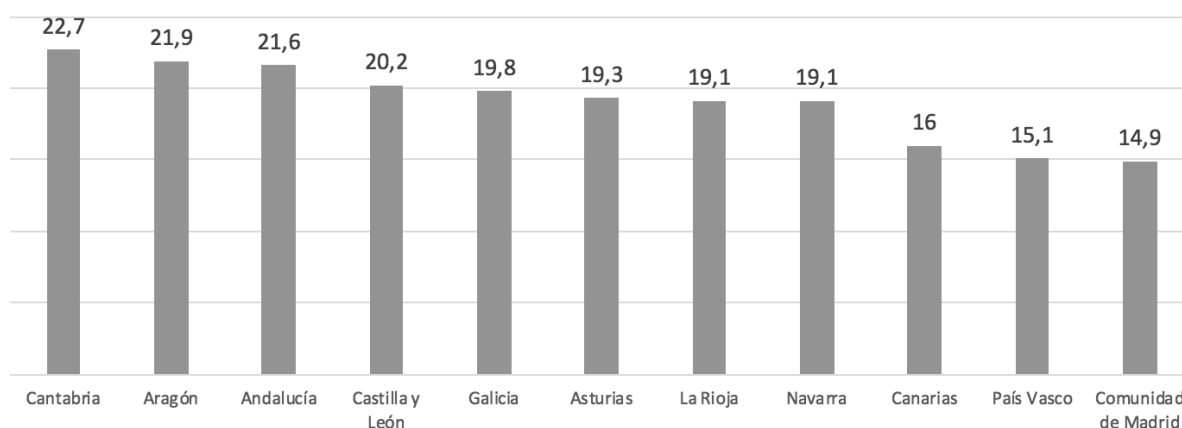
Zdroj: Europa Press

Posledním makroekonomickým ukazatelem, jenž je zkoumán v rámci ekonomických faktorů, je veřejný dluh a jeho výše. I přes to, že veřejný dluh Baskicka každým rokem stoupá, tak je toto autonomní společenství, ve srovnání s ostatními oblastmi, za rok 2017 na druhém místě s nejnižším veřejným dluhem ve Španělském království. Na prvním místě je Madrid, kde

veřejný dluh pokrývá pouze 14,9 % HDP; zatímco baskický dluh pokrývá 15,1 % HDP (Expansión Datosmacro.com 2018). V roce 2018 dosahoval celkový veřejný dluh výše 10 041 miliónů EUR, což je 13,6 % hrubého domácího produktu Baskicka (Tamtéž). Ve srovnání s minulým rokem je to snížení o 0,6 bodů (Tamtéž).

Co se týče veřejného dluhu na obyvatele, tak v roce 2018 v Baskicku tato hodnota dosahovala 4 621 EUR, což je opět snížení oproti roku 2017, kdy veřejný dluh na obyvatele představoval 4 675 EUR (Tamtéž).

Níže uvedený graf z roku 2017 představuje srovnání hlavních autonomních společenství, jenž mají nejnižší hodnoty veřejného dluhu v rámci HDP.

Zdroj: Libertad Digital S. A.

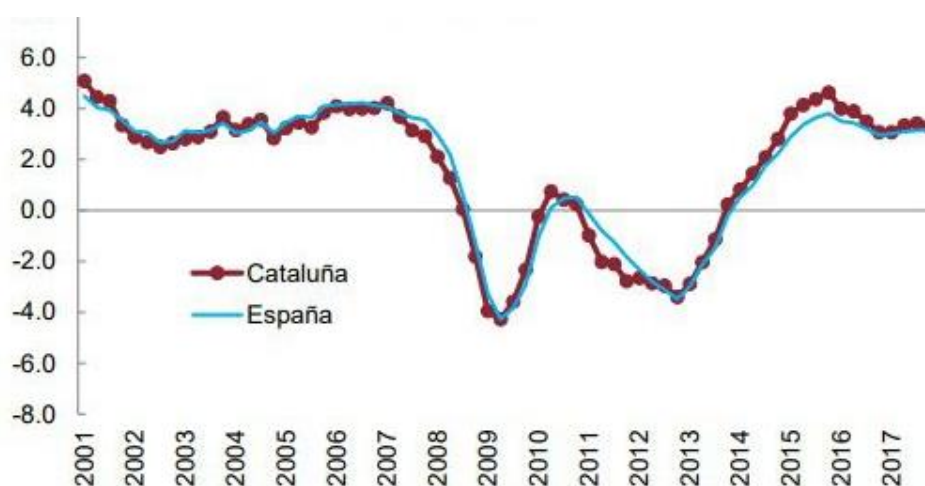
Co se týče jednotlivých ekonomických sektorů v Baskicku, tak dle statistiky z roku 2017 zastává významné místo terciární sektor (služby), který v tomto roce tvořil 69,2 % celého HDP v Baskicku (Altuna 2017). Není to však první rok, kdy se ukázala důležitost uvedeného sektoru, jelikož již v roce 2007 tvořil 60,7 % baskického HDP (Tamtéž). V souvislosti s terciárním sektorem (služby), jenž se rozvinul hlavně od 20. století, je důležité zejména finančníctví, obchod a turismus (Tamtéž). Druhý nejdůležitější ekonomický sektor je sekundární (průmysl a konstrukce), který tvoří přibližně 23,9 % HDP Baskicka. Tento sektor (průmysl) bývá často označován jako *motor celé baskické ekonomiky*, a to zejména díky hutnímu a automobilovému průmyslu (Tamtéž). Jsou to právě tyto dva průmysly, které přeměnily sekundární sektor v jeden z těch nejvíce strategických. K tomuto pokroku však velkou měrou přispěl také energetický a letecký průmysl (Tamtéž). Nejmenší mírou se na HDP poté podílí primární sektor, jelikož se jedná o pouhé 0,8 % HDP (Tamtéž). V souvislosti s geografickou polohou Baskicka byl však primární sektor po dlouhá staletí velmi důležitý, a to

zejména díky rybolovu, který významně dlouhou dobu přispíval do státního rozpočtu (Tamtéž). Změna však nastala poté, kdy Evropská unie nastavila omezující pravidla, čímž primární sektor začal ztrácet svůj význam, až se postupem času dostal na poslední místo, co se týče podílu na HDP (Tamtéž). Od roku 2018 se však znovu začínají objevovat plány, jak by bylo možné zvýšit důležitost primárního sektoru, zejména využitím zemědělství.

3.2.2. Katalánsko

Hodnota hrubého domácího produktu je pro Katalánsko velmi významná, jelikož v roce 2017 dosahovala 223 139 miliónů EUR, přičemž se navíc ještě jedná o zvýšení o 3,3 % oproti minulému roku (Expansión Datosmacro.com 2018). Ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími je Katalánsko na prvním místě (Tamtéž). Od roku 2014 je u Katalánska v souvislosti s HDP zaznamenán pouze nárůst, v žádném roce nedošlo k jeho snížení, přičemž se jedná o zvýšení o 1,8 %; 4,2 %; 3,6 % a 3,3 % (Tamtéž). Dle předpokladů se pro rok 2019 čeká stejný vývoj, tedy opětovné navýšení HDP, přibližně o 2 % (Tamtéž). Katalánská ekonomika by tedy i v tomto roce měla být dle hodnoty HDP na prvním místě ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími.

Níže uvedený graf demonstruje vývoj hrubého domácího produktu v Katalánsku (červená barva) vzhledem ke Španělskému království (modrá barva), přičemž je u Katalánska možné pozorovat již zmiňovaný konstantní nárůst od roku 2014. Menší odchylku představoval pouze rok 2016 a 2017.

Zdroj: Eustat. Cuentas trimestrales. Avance.

Dalším makroekonomickým ukazatelem je hrubý domácí produkt na obyvatele. I přes to, že v rámci HDP na obyvatele se Katalánsko nenachází na prvním místě mezi ostatními autonomními společenstvími, přesahuje jeho hodnota průměr Evropské unie i celého

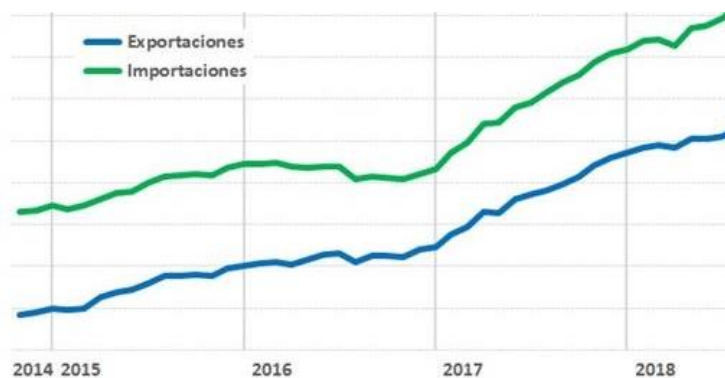
Španělského království (Expansión Datosmacro.com 2018). V roce 2017 byla hodnota HDP na obyvatele 29 936 EUR, čímž se Katalánsko umístilo na čtvrtém místě po Madridu, Baskicku a autonomní oblasti Navarra (Tamtéž). Opět je možné pozorovat nárůst, a to nejen oproti minulému roku (o 1 111 EUR), ale již od roku 2014 se stabilně jen zvyšuje, a to následujícím způsobem: 2,4 %; 4,6 %; 3,7 % a 3,9 % (Tamtéž).

Postavení Katalánska ve srovnání s hlavními autonomními společenstvími demonstruje následující graf, přičemž hodnoty vykazují výši HDP na obyvatele v eurech za rok 2017.

Madrid	33.809
País Vasco	33.088
Navarra	30.914
Cataluña	29.936
Aragón	27.403
La Rioja	26.044
Islas Baleares	25.772
España	24.999

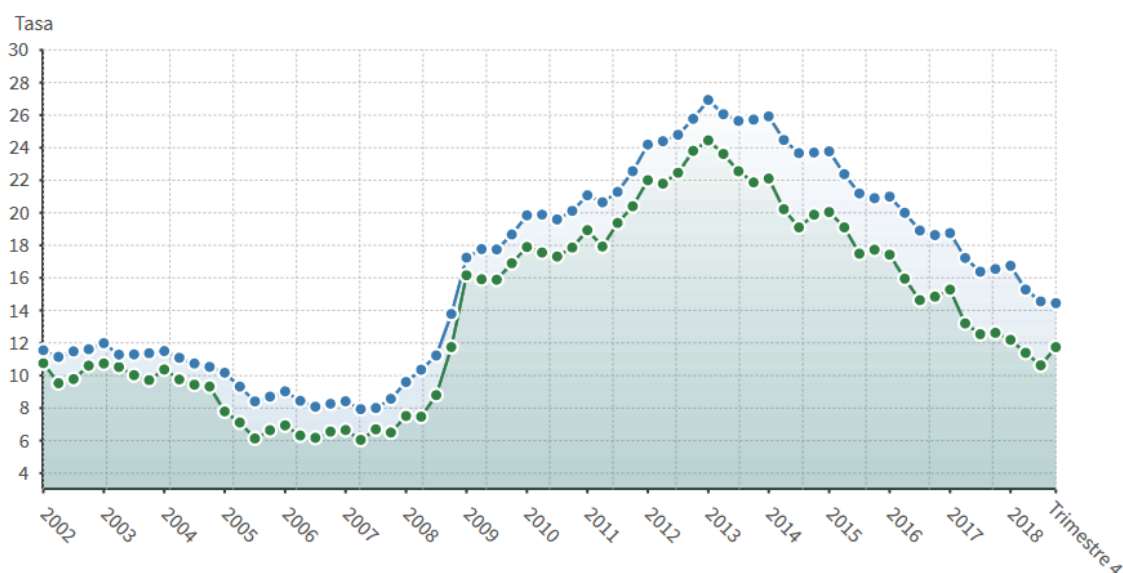
Zdroj: INE. Instituto Nacional de Estadística.

Další makroekonomický ukazatel, saldo obchodní bilance, také demonstruje důležitost a postavení katalánské ekonomiky, jelikož za rok 2017 se Katalánsko v rámci vývozu řadí jednoznačně na přední příčky, ať už v rámci vývozu do jiných autonomních společenství nebo do zahraničí, jelikož celková hodnota vývozu za rok 2017 je 70 828 miliónů EUR (Expansión.com 2018). Jedná se o nárůst o 8,7 % oproti minulému roku a tvoří tak nový historický rekord (Tamtéž). Není však možné opomenout ani dovoz, který ještě mnohonásobně převyšuje uvedené hodnoty vývozu a jehož hodnota dosahuje 83 321 miliónů EUR (Tamtéž). Celkové katalánské saldo obchodní bilance se poté pohybuje na hodnotě 13 492 milionů EUR, což je natolik vysoké saldo (25,6 %), že na něj nedosahuje žádné jiné autonomní společenství (Tamtéž). Přibližuje se pouze Andalusie s 11,2 %; Madrid s 11 % a poté Valencie s 10,6 % (Tamtéž). Níže uvedený graf znázorňuje vývoj dovozu (zelená barva) a vývozu (modrá barva) v Katalánsku během jednotlivých let:

Zdroj: Secretaría de Estado de Comercio con datos de Aduanas.

Problematika míry nezaměstnanosti se velmi podobá té baskické, jelikož Katalánsko v roce 2017 mělo v této oblasti 418 018 nezaměstnaných, což představuje snížení oproti minulému roku o 7,85 %; tedy o 35 267 nezaměstnaných méně (El Periódico 2018). Ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími se sice Katalánsko nenachází na prvním místě, je však v první polovině mezi oblastmi s nízkou mírou nezaměstnanosti (Vindi 2018). Data z roku 2018 uvádějí následující pořadí: Navarra (10,53 %), Baskicko (10,8 %), La Rioja (11 %), Aragón (11,6 %) a poté, na pátém místě, Katalánsko s 12,2 % (Tamtéž). Na základě níže uvedeného grafu je možné pozorovat, že od roku 2012 jak v Katalánsku (zelená barva), tak ve Španělském království (modrá barva) dochází ke konstantnímu snižování míry nezaměstnanosti. Výjimku však představuje rok 2018, kdy opět začíná v Katalánsku docházet k navyšování nezaměstnanosti.

Zdroj: INE, www.epdata.es

Posledním makroekonomickým ukazatelem je veřejný dluh, který se jako jediný jeví pro katalánskou ekonomiku negativně. V roce 2017 byl tento dluh ve výši 76 727 miliónů EUR, což představuje zvýšení o 3,2 % oproti minulému roku (Mediterráneo Digital 2017). V rámci tohoto makroekonomického ukazatele se Katalánsko dlouhodobě nachází na prvním místě, co se týče nejvíce zadluženého autonomního společenství (Tamtéž). Je to právě veřejný dluh, který se často stává příčinou zhoršení vztahů mezi centrem a autonomním společenstvím, jelikož Katalánsko „dlouhodobě upozorňuje, že jeho příspěvek do daňového systému není úměrný tomu, co z centrálních financí pak dostává. Podle studie ministerstva pro rozpočet Katalánsko státu dává o 9,9 miliard eur víc, než dostane. Katalánské ministerstvo hospodářství tvrdí, že rozdíl je ještě vyšší“ (Idnes.cz 2017).

Na níže uvedeném grafu je možné pozorovat, že se výše veřejného dluhu v Katalánsku neustále každým rokem zvyšuje (hodnoty jsou uvedené v milionech EUR):

I přes to, že má Katalánsko v rámci autonomních společenství největší veřejný dluh, bývá tato oblast (stejně jako Baskicko) označována za motor celé španělské ekonomiky, a to zejména díky exportu, průmyslu, výzkumu a turismu.

Co se týče jednotlivých ekonomických sektorů, je nejdůležitější sektor sekundární (39,22 % HDP), zejména potravinářský průmysl, kdy je pro Katalánsko naprosto stěžejní masný průmysl (Buchot 2018). Kromě toho je však nezbytné zmínit také průmysl chemický, kdy právě Katalánsko (konkrétně Tarragona) koncentruje více než polovinu celého tohoto průmyslu Španělského království (Tamtéž). Ve srovnání s evropskými zeměmi je na tom ohledně chemického průmyslu lépe než např. Rakousko (Tamtéž). Důležitou roli v rámci sekundárního sektoru má však také automobilový průmysl, jelikož je Katalánsko na druhém místě v rámci Španělského království, co se týče počtu vyrobených vozidel a tvoří 19 % celkové státní produkce (Tamtéž). Kromě uvedeného je však Katalánsko na předních příčkách zejména v souvislosti s výzkumem, konkrétně v oblasti biologických věd, který tvoří 7 % katalánského HDP (Tamtéž).

Důležité místo však zastává také terciární sektor (58,20 % HDP), a to zejména turismus, jelikož katalánské hlavní město Barcelona a oblast Costa Brava jsou nejnavštěvovanějšími destinacemi v celém Španělsku (Tamtéž). Jen za rok 2016 navštívilo tuto oblast více než 18 miliónů zahraničních turistů, tedy čtvrtina všech turistů, kteří navštívili během tohoto roku

Španělské království (Alcázar 2017). Důležitá je však také doprava, kdy jen hlavní katalánské letiště Barcelona El Prat je po Madridu druhým nejdůležitějším letišťem v celém Španělském království (Badenas, Contel, Venteo 2011: 123). Podobně je na tom také přístav v Barceloně, který je třetím nejdůležitějším ve Španělském království, co se týče množství přepraveného zboží. Významný je však také pro celou, zejména středozevní, Evropu (Tamtéž: 122).

Nejméně významný je poté primární sektor, který tvoří pouhá 2,59 % celého katalánského hrubého domácího produktu (Buchot 2018). Poměrně významné jsou zemědělské aktivity, které tvoří 33 %, i přes to se však jedná o menší hodnotu, než je průměr v Evropské unii (Tamtéž).

3.2.3. Komparace

V rámci ekonomických faktorů byla u každého autonomního společenství provedena analýza vybraných indikátorů, přičemž nejprve byly rozebrány tzv. makroekonomické ukazatele (HDP, HDP na obyvatele, saldo obchodní bilance, míra nezaměstnanosti, veřejný dluh) a poté jednotlivé ekonomické sektory (postavení primárního, sekundárního a terciárního sektoru). Pro lepší přehlednost byla nejprve vytvořena komparativní tabulka srovnávající všechny sledované indikátory:

	BASKICKO	KATALÁNSKO
Hrubý domácí produkt	71 743 miliónů EUR 5. místo	223 139 miliónů EUR 1. místo
Hrubý domácí produkt na obyvatele	33 088 EUR 2. místo	29 936 EUR 4. místo
Saldo obchodní bilance	5 204 miliónů EUR	38 802 miliónů EUR
Míra nezaměstnanosti	98 700 nezaměstnaných při 2 178 339 obyvatelích	418 018 nezaměstnaných při 7 504 800 obyvatelích
Veřejný dluh	15,1 % HDP 2. místo (nejnižší dluh)	76 381 miliónů EUR 1. místo (nejvyšší dluh)
Primární sektor	0,8 % HDP	2,59 % HDP
Sekundární sektor	6,1 % HDP	39,22 % HDP
Terciární sektor	69,2 % HDP	58,20 % HDP

Zdroj: autorka

U obou oblastí bylo prostřednictvím analýzy zjištěno, že vykazují velmi silné ekonomické postavení ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími (téměř u každého ukazatele se autonomní společenství nacházejí na prvních místech nebo alespoň na předních příčkách). Při srovnávání ekonomických faktorů u Baskicka a Katalánska je však nezbytné brát

v potaz fakt, že je v Baskicku využívána ekonomická dohoda (*concierto económico*), což významně ovlivňuje všechny srovnávané výsledky.

I přes to, že se Katalánsko nachází na prvním místě, co se týče hrubého domácího produktu (223 139 miliónů EUR), má v rámci celého Španělského království nejvyšší veřejný dluh (76 381 miliónů EUR), který navíc každým rokem stoupá. Ve srovnání s Baskickem je na tom Katalánsko, co se týče hrubého domácího produktu lépe, ale veřejný dluh je u Baskicka mnohem nižší (jen 15,1 % HDP), čímž se dostává na druhé místo jako druhá nejméně zadlužená autonomní oblast. Ekonomickou situaci v Baskicku však významně ovlivňuje zmínění ekonomická dohoda umožňující Baskům vybírat si samostatně daně. Předpokládá se, že pokud by taková ekonomická dohoda neexistovala, byl by veřejný dluh tohoto autonomního společenství mnohem vyšší. Katalánsko však využívá tohoto indikátoru jako argumentu pro nezávislost, jelikož „katalánská vláda tvrdí, že díky nezávislosti se region zbaví dluhu a rozpočet se konečně dostane do přebytku. Region totiž posílá většinu daní do Madridu a zpátky se mu vrací jen minimum. Tento schodek podle regionálního ředitele dosahuje přibližně 16 miliard eur, což je asi 8 procent HDP Katalánska. Ústřední vláda podle jiné metodiky odhaduje, že je to 10 miliard, tedy 5 procent regionálního HDP“ (ČTK 2017).

V souvislosti s vyšší HDP je u Katalánska možné konstatovat, že je nejbohatším regionem uvnitř celého Španělského království. Tím ale musí odvádět největší procento daní (na rozdíl od Baskicka) a přispívat tak na chudší autonomní společenství, čímž dochází k situaci, že Katalánsko mnohdy více peněz odvádí, než přijímá. Právě toto bývá často důvod, proč Katalánci požadují stejnou daňovou autonomii jako má Baskicko, což ale bylo v rámci reformy Statutu v roce 2006 odmítnuto a došlo k aktuálnímu politicko-institucionálnímu konfliktu, který trvá až do dnešních dnů. Baskicko dosahuje také poměrně vysokého HDP (71 743 miliónů EUR), čímž se nachází na pátém místě ze 17 autonomních společenství.

Významným makroekonomickým ukazatelem je také saldo obchodní bilance dosahující 38 802 miliónů EUR, ve kterém je Katalánsko na prvním místě mezi ostatními autonomními společenstvími. U Baskicka je tato hodnota pouhých 5 204 miliónů EUR. Je to právě vývoz, díky kterému bývá Katalánsko často označované jako motor celé španělské ekonomiky a továrna Španělska, jelikož hodnota vývozu dosahuje 70 828 miliónů EUR. Oproti Baskicku se jedná o více než poloviční hodnotu (23 860 miliónů EUR), přičemž i samotné Baskicko bývá v souvislosti s průmyslem nazýváno jako motor španělské ekonomiky.

Míra nezaměstnanosti se řadí mezi makroekonomické ukazatele, které také dokazují bohatství obou autonomních společenství. Baskicko se nachází na druhém místě s počtem

98 700 nezaměstnaných, Katalánsko je na tom o něco hůře se 418 018 nezaměstnaných, i tak se ale řadí mezi autonomní oblasti s nízkou mírou nezaměstnanosti a nachází se na pátém místě.

Co se týče ekonomických sektorů, je situace u obou autonomních společenství téměř totožná. Nejdůležitějším sektorem je terciární, přičemž u Baskicka představuje 69,2 % HDP a u Katalánska 58,20 % HDP. Významné místo má však u obou oblastí také sekundární sektor, zejména průmysl, jenž u Baskicka představuje 6,1 % HDP a u Katalánska 39,22 % HDP. Nejmenší mírou je poté zastoupen primární sektor (Baskicko jen 0,8 % HDP a Katalánsko 2,59 %), přičemž Baskicko plánuje od roku 2018 znovuoživení tohoto sektoru, zejména prostřednictvím zemědělství.

Na základě provedené komparativní analýzy je možné konstatovat, že v Baskicku po zavedení ekonomické dohody (concierto económico) nepředstavují ekonomické faktory hlavní příčinu snah o nezávislost nebo větší autonomii. Baskové se v rámci Španělského království řadí mezi jeden z nejbohatších regionů, ať už mírou nezaměstnanosti (2. místo), hodnotou HDP na obyvatele (2. místo) nebo nejnižším veřejným dluhem (2. místo), a to i přes to, že si sami spravují své daně. Katalánsko se, stejně jako Baskicko, řadí mezi jedno z nejbohatších autonomních společenství, a to například hodnotou hrubého domácího produktu 223 139 miliónů EUR (1. místo) nebo velmi vysokým saldem obchodní bilance 38 802 miliónů EUR (1. místo).

Poměrně negativním indikátorem je však vysoký veřejný dluh, prostřednictvím kterého se právě Katalánsko dostalo na první místo jako autonomní společenství s nejvyšším dluhem uvnitř Španělského království. Právě tento fakt velmi přispívá k nacionalistickým myšlenkám, jelikož Katalánci musí odvádět na daních více než všechny ostatní regiony a přispívat tak na chudé autonomní oblasti. Kromě jiného představuje také problém ekonomická dohoda fungující v Baskicku, jejíž návrh byl v Katalánsku zamítnut (z důvodu možného výrazného zhoršení ekonomické situace v celém Španělském království).

Z tohoto důvodu je možné konstatovat, že ekonomické faktory, zejména indikátor výše veřejného dluhu hraje v rámci separatismu významnou roli. Stejně tak Katalánsko „dlouhodobě upozorňuje, že jeho příspěvek do daňového systému není úměrný tomu, co z centrálních financí pak dostává. Podle studie ministerstva pro rozpočet Katalánsko státu dává o 9,9 miliard eur víc, než dostane. Katalánské ministerstvo hospodářství tvrdí, že rozdíl je ještě vyšší“ (Idnes.cz 2017).

3.3. Politické faktory

Jednotlivé indikátory pro politické faktory byly sestaveny na základě poznatků získaných v kapitole pojednávající o vývoji katalánského a baskického nacionalismu včetně vývoje Statutů u obou autonomních společenství.

Z tohoto důvodu bude v této kapitole nejprve analyzováno *veřejné mínění obyvatel Katalánska a Baskicka*, a to hned z několika různých pohledů. První část níže předkládané kapitoly obsahuje veřejné mínění z pohledu uskutečněných referend, tedy „rozhodnutí všech občanů nebo i všech obyvatel v otázkách zákonodárných nebo výkonných“ (Grinc 2010: 85). Nejprve jsou analyzována ústavní referenda, v nichž rozhodovali občané o schválení autonomních Statutů, další část poté tvoří referenda o nezávislosti dané oblasti. Obsahem druhé části této kapitoly je také veřejné mínění obyvatel, tentokrát však z pohledu tzv. *consultas populares* (nezávazných konzultací), jenž jsou ve většině případů organizovány současnými separatistickými organizacemi.

Druhým indikátorem je analýza *přítomnosti relevantních politických subjektů prosazujících separatismus*.

Souhrnný přehled politických faktorů demonstruje následující tabulka:

	VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ OBYVATEL		
	Ústavní referendum	Referendum o nezávislosti	Nezávazná konzultace
KATALÁNSKO	1932 1979 2006	2014 2017	2009 2010 2011
BASKICKO	1933 1979	-	2014 2018

Zdroj: autorka

3.3.1. Baskicko

V případě Baskicka neproběhlo v průběhu let tolik referend o autonomních Statutech jako tomu je u Katalánska. Významné jsou pouze dva roky, a to 1933 a 1979. V prvním uvedeném roce proběhlo referendum o schválení historicky prvního Statutu s názvem *Estatuto de las Gestoras*, jehož obsahem bylo označení Baskicka za autonomní region, vymezení jednotlivých pravomocí spadajících do kompetencí Baskicka, zřízení vlastního parlamentu a vlády (Sainz de la Granja 2009: 392). Samotné referendum poté proběhlo 5. listopadu 1933 a přineslo poměrně důležité poznatky, jelikož byla volební účast 86,98 %; přičemž 95,58 % z nich volilo jednoznačně pro přijetí nového Statutu (Barciela López a kol. 2005: 1109). Důvodem může být zejména to, že součástí tohoto Statutu bylo také potvrzení obsahu

ekonomické dohody (*concierto económico*), jenž umožňuje všem Baskům vybírat si samostatně své daně (Sainz de la Granja 2009: 392). Proti přijetí Statutu byla pouhá 3,44 % a jen 0,08 % vhodilo do uřen prázdné volební lístky (Barciela López a kol. 2005: 1109). Co se týče výsledků referenda v rámci jednotlivých provincií, nejvíce zúčastněných voličů bylo v provincii Guipúzcoa (90,98 %), přičemž 89,53 % z nich volilo pro přijetí tohoto Statutu a pouhé 1,46 % voličů bylo proti (Euskadi.eus 2016). Následovala provincie Vizcaya s 90,34 % voličů, z nichž 88,44 % hlasovalo proti (Tamtéž). Nejmenší volební účast byla poté v provincii Álava (pouhých 58,35 %), přičemž jen 46,40 % volilo pro přijetí nového Statutu a 11,94 % voličů bylo proti (Tamtéž).

Druhé, a prozatím také poslední referendum o změně Statutu, proběhlo v roce 1979 v souvislosti s přijetím španělské Ústavy z roku 1978. Co se týče obnoveného obsahu Statutu, došlo ke změně zejména v oblasti financí, kdy se uskutečnila reforma ekonomické dohody (Gobierno de País Vasco 1979). Součástí však bylo také ustanovení vlastní policie s názvem la Ertzaintza (Tamtéž). Referendum se uskutečnilo 25. října 1979, volební účast však již byla mnohem nižší, než tomu bylo v předchozím případě (Barciela López a kol. 2005: 1109). Referenda se zúčastnilo pouhých 58,85 % voličů, z nichž však 90,27 % volilo pro přijetí reformy stávajícího Statutu (Tamtéž). Co se týče jednotlivých provincií, nejvíce voličů bylo v provincii Vizcaya (507 980), z nichž 490 905 voličů volilo pro přijetí nového znění Statutu (Euskadi.eus 1979). Podobná situace byla v provincii Guipúzcoa, kde se voleb zúčastnilo 302 847 voličů a 278 399 z nich volilo pro přijetí Statutu (Tamtéž). Na posledním místě byla opět provincie Álava s 110 809 voliči, z nichž 92 535 souhlasilo s novým Statutem (Tamtéž).

Druhým indikátorem, v rámci průzkumů veřejného mínění, jsou výsledky referend o nezávislosti. V Baskicku však ještě takové referendum uskutečněné nebylo. Jelikož se jedná dle španělské Ústavy o nelegální postup, hledají baskičtí zákonodárci takové řešení, které by umožnilo oficiální a legální uspořádání referenda. Doposud na území Baskicka proběhla pouze tzv. *hypotetická referenda* formou nezávazné diskuze, kde měli občané jen vyjádřit svůj názor (Izarra 2018). Jedná se však pouze o statistické průzkumy veřejného mínění, které každoročně organizuje *Euskobarómetro* (Tamtéž). Problematika hypotetických referend se stala aktuální od roku 2017, a to v souvislosti s událostmi, které nastaly v Katalánsku, tedy vyústění v politicko-institucionální konflikt (Tamtéž). V každé takové nezávazné konzultaci je občanům položena stejná otázka: *Pokud by se zítra konalo v Baskicku referendum o nezávislosti, hlasovali byste pro nezávislost autonomního společenství Baskicka* (Tamtéž)? Dle statistiky z roku 2017 je možné obyvatele Baskicka rozdělit na nacionalisty (42,2 %) a na ty, kteří s nacionalismem nesouhlasí představujících 53,7 % (Tamtéž). Pokud by se mělo uskutečnit referendum o

nezávislosti, tak by 39 % všech voličů s touto nezávislostí nesouhlasilo (Tamtéž). Co se týče reformy aktuálního Statutu, tak by byla situace jiná: 45 % voličů se přiklání pro reformu současného Statutu; 37,7 % všech dotazovaných by bylo proti a 17,1 % voličů by se dle statistiky k této problematice nevyjádřilo a vhodili by do urny prázdný lístek (Izarra 2018). Za rok 2018 se dle *Euskobarómetru* situace téměř nezměnila, jelikož by v referendu stále 36,6 % dotazovaných volilo proti nezávislosti Baskicka; 26,1 % voličů by poté souhlasilo s nezávislým státem a poměrně velké procento dotazovaných (26,8 %) by vhodilo prázdný lístek nebo by se referenda nezúčastnili (Europapress.es 2018). Co se týče samotného přání skutečného referendum uskutečnit, 45 % voličů se přiklání k tomu, aby se konalo oficiální referendum o nezávislém Baskicku, 36 % dotazovaných však s tímto nesouhlasí a 20 % voličů neví, jakou možnost zvolit (Tamtéž).

Co se týče průzkumu veřejného mínění, je nezbytné na tomto místě zmínit také tzv. *consultas populares* (nezávazné konzultace za právo rozhodovat), které v Baskicku organizuje společenské hnutí s názvem *Gure Esku Dago*, fungující od roku 2013, přičemž jsou samotné nezávazné konzultace pořádány od roku 2014 (Gureesku.eus 2019). Historicky první nezávazná konzultace proběhla v provincii Etxarri Aranzatz dne 14. dubna 2014 (Aranatz 2014). Občanům byla položena následující otázka: *Chcete být občanem/občankou nezávislého státu Euskal Herria* (Tamtéž)? Tato první nezávislá konzultace měla úspěch, jelikož účast byla 42,76 % voličů, z nichž 94,47 % volilo ve prospěch nezávislého státu, pouhá 2 % voličů byla proti a 3 % voličů vhodila do urny prázdné volební lístky (Tamtéž). Ve stejném roce, o pár měsíců později, se dne 2. listopadu uskutečnila druhá nezávislá konzultace v provincii Arrankudiaga-Zollo (Ruiz 2014). Občanům byla položena následující otázka: *Chcete být občanem svrchovaného státu Baskicka* (Tamtéž)? Tato konzultace byla také úspěšná, jelikož se jí zúčastnilo 61,59 % všech voličů z dané provincie, z nichž 89,64 % hlasovalo pro svrchovaný stát, proti bylo pouhých 2,58 % a zbývající část voličů (7,76 %) vhodila do urny prázdný nebo neplatný volební lístek (Tamtéž). Postupně se tyto konzultace během let rozšířily do 208 krajů, kde žije přibližně 1/3 všech obyvatel Baskicka (Gureesku.eus 2019). Dne 18. prosince 2018 se v San Sebastián (Donostia) uskutečnila poslední nezávazná konzultace, účast zde však nedosáhla ani 25 % (byla pouhých 13,1 %), a to ani v oblastech, kde jsou aktuálně u moci ultranacionalistické strany, např. provincie Guipúzcoa (Eitb.eus 2018). Tentokrát byla občanům položena následující otázka: *Chcete, aby obyvatelé Baskicka rozhodovali o své politické budoucnosti samostatně a svobodně* (Tamtéž)? Z celkového procenta voličů (13,1 %) vyslovilo souhlas 98,17 %; 1,26 % nesouhlasilo a 0,58 % voličů odevzdalo buď prázdný, nebo neplatný volební lístek (Tamtéž). Konzultace se ve stejný den konala také v krajích Irun, Zalla, Balmaseda a

Alonsotegi. Výsledky však byly všude téměř totožné (Tamtéž). V lednu tohoto roku hnutí po svém neúspěchu oznámilo ukončení těchto nezávislých konzultací z důvodu velmi malého počtu voličů (Tamtéž).

Výsledky nezávazných konzultací v Baskicku demonstruje následující tabulka:

	Účast	Pro nezávislost	Proti nezávislosti	Prázdné/Neplatné
Etxarri Aranatz (2014)	42,76 %	94,47 %	2 %	3 %
Arrankudiaga-Zollo (2014)	61,59 %	89,64 %	2,58 %	7,76 %
San Sebastian (2018)	13,1 %	98,17 %	1,26 %	0,58 %

Zdroj: autorka

Indikátor přítomnosti relevantních politických subjektů prosazujících separatismus byl v Baskicku důležitý zejména během šedesátých a sedmdesátých let, kdy tvořila významnou separatistickou organizaci *Euskadi Ta Askatasuna (Baskicko a svoboda)*, která vznikla již v roce 1959. Zpočátku se jednalo o nacionalistickou a separatistickou organizaci, s postupem času se však proměnila na teroristickou organizaci, která prosazovala své požadavky prostřednictvím útoků (Anderson 2002: 18–19). Mezi hlavní cíle útoků patřili zejména „politici, soudci či příslušníci armády a Civilní gardy (četnictvo), přičemž nejvýše postaveným politikem mezi oběťmi ETA se stal, v prosinci 1973 v Madridu, premiér Luis Carrero Blanco. Včas se podařilo odhalit chystané atentáty na krále Juana Carlose – v roce 1977 a 1995 na Mallorce a v roce 1997 v Bilbau“ (Štenglová 2018).

S postupem času však tato teroristická organizace začala ztrácet, což byl jeden z hlavních důvodů k ukončení činnosti. K tomuto kroku došlo v roce 2014, kdy byly ukončeny ozbrojené boje, v roce 2017 poté ETA předala informace o svých úkrytech zbraní a v květnu 2018 došlo k úplnému rozpuštění (Eldiario.es).

3.3.2. Katalánsko

Na základě analýzy jednotlivých autonomních Statutů Katalánska je možné konstatovat, že zde proběhla tři důležitá referenda o jejich přijetí. První z nich proběhlo již v roce 1932, přičemž jeho účelem bylo schválení prvního oficiálního Statutu s názvem *Estatuto de Núria* (López-Aranguren 1983: 91). Jednalo se o Statut, který poprvé v historii umožňoval Katalánsku mít svoji vlastní vládu, parlament a řídit určité vlastní kompetence (Tamtéž: 93). Již tato první verze autonomního Statutu však nespĺnila očekávání nacionalistů, jelikož oproti původnímu návrhu došlo k poměrně velké redukci obsahu, např. byl odstraněn termín autonomní stát, samovláda Katalánska (Tamtéž). Samotné referendum proběhlo 2. srpna 1932 a zúčastnilo se jej 75,49 % obyvatel, z nichž se tehdy referenda mohli zúčastnit pouze muži nad 21 let

(Barciela López a kol. 2005: 1009). Ženy toto referendum podpořily prostřednictvím více než 400 000 podpisů (Tamtéž). Muži hlasovali jednoznačně pro přijetí, a to 99,26 % (Tamtéž). Proti bylo pouhých 0,54 % voličů a jen 0,18 % z nich vhodilo do urn prázdné volební lístky (Tamtéž).

Druhé referendum proběhlo v roce 1979 v souvislosti s autonomním Statutem Katalánska z roku 1979, katalánštinou nazvaný jako *Estatut de Sau* (Tamtéž: 1110). Referendum o jeho přijetí proběhlo 25. října 1979, účast však byla poměrně nízká: hlasování se totiž zúčastnilo pouhých 59,6 % voličů (Tamtéž). Většina z nich (88,2 %) hlasovala pro přijetí nové verze autonomního Statutu; 7,8 % voličů hlasovalo proti a 3,6 % voličů odevzdalo prázdné lístky (Tamtéž). Malé procento volebních lístků (0,5 %) bylo neplatných (Tamtéž). V rámci jednotlivých regionů hlasovalo nejvíce voličů pro přijetí Statutu v Léridě (90,2 %), následovaly regiony Girona (89,4 %) a Tarragona (88,8 %) a na posledním místě je, překvapivě, Barcelona s 88 % (Ajuntament de Barcelona. 1979).

Nejdůležitější referendum v historii celého Katalánska však proběhlo 18. června 2006. Výsledky tohoto referenda o přijetí autonomního Statutu z roku 2006 však reflektovaly zklamání Katalánců kvůli výraznému změnění obsahu původního textu, jenž se nakonec podobal existujícímu Statutu. Hlasování o přijetí Statutu v rámci referenda se zúčastnilo pouhých 48,85 % voličů, přičemž 73,90 % hlasovalo pro jeho přijetí; 20,76 % bylo proti jeho přijetí a poměrně velké procento voličů (5,34 %) vhodilo do urn prázdný lístek jako vyjádření nesouhlasu s upraveným textem (Ajuntament de Barcelona 2006). Zajímavostí je, že pro toto referendum bylo Ústřední volební komisí zakázáno propagovat možnost zúčastnit se a volit v něm, a to na základě zákona o volbách, čl. 50, odst. 1 (Lázaro M. 2016). Dle *Generalitat* však tímto došlo k porušení volebního zákona z roku 1994 (Tamtéž).

Co se týče druhého indikátoru zkoumaného v souvislosti s politickými faktory, je nezbytné zmínit výsledky referend o nezávislosti Katalánska. Na rozdíl od Baskicka, se v tomto autonomním společenství uskutečnila již dvě taková referenda (2014 a 2017), a to i přes to, že konání obou referend označil Ústavní soud Španělska za protiústavní. První referendum neslo název: *Nezávazné referendum o sebeurčení Katalánska* a konalo se na území celého Katalánska dne 9. listopadu 2014 (Pérez J. 2014). Občanům byly položeny dvě otázky, na které měli během hlasování odpovědět: *Chcete, aby se Katalánsko stalo státem? Chcete, aby byl tento stát nezávislý* (Tamtéž)? Na druhou otázku bylo možné odpovědět pouze v případě, pokud občan na první otázku odpověděl kladně (Tamtéž). Co se týče samotných výsledků, referenda se zúčastnilo 2 305 290 obyvatel z celkového počtu 7 504 800 obyvatel (Tamtéž). Z tohoto počtu 1 861 753 voličů hlasovalo kladně pro obě položené otázky, 104 772 voličů hlasovalo pro

první, a tedy současně i pro druhou, záporně a 232 108 voličů se vyjádřilo kladně pro první otázku, ale negativně pro druhou (Tamtéž). Další a prozatím posledním referendum v Katalánsku se konalo 1. října 2017 a neslo název: *Referendum o nezávislosti Katalánska na Španělském království* (Vila 2017). Jedná se o významné referendum, které bývá mnohými odborníky označované za příčinu celého institucionálně-politického konfliktu (Tamtéž). Tentokrát byla voličům položena pouze jedna otázka: *Chcete, aby se Katalánsko stalo nezávislým státem s republikánským uspořádáním?* Volební účast byla velmi podobná té z roku 2014, jelikož se referenda zúčastnilo 2 286 217 obyvatel, z nichž 2 044 038 hlasovalo kladně, 177 547 záporně a 64 704 voličů odevzdalo prázdný nebo neplatný volební lístek (Tamtéž).

Kromě uvedených referend se však v Katalánsku konají také tzv. *consultas populares* (*obecné nezávazné konzultace*), jejichž cílem je zjistit názory Katalánců ohledně možnosti vzniku Katalánska jako nezávislého státu (Andreu Castellá 2013: 148–150). Na rozdíl od samotného referenda jsou tyto konzultace vždy označeny jako nezávazné a konají se pouze na vybraném území (*municipio*) Španělského království (Tamtéž). První taková *consulta* se uskutečnila jako reakce na nově schválený Statut Katalánska již 13. září 2009 v malé katalánské vesnici s názvem Arenys de Munt, přičemž se dle starosty mělo jednat spíše o městskou konzultaci občanů (González 2009). Tato nezávislá konzultace nesla název 13–S a občané se měli rozhodnout, zda souhlasí s tím, aby se Katalánsko stalo nezávislým, demokratickým státem uvnitř Evropské unie (Tamtéž). Účast byla poměrně nízká (41 % všech obyvatel), přesto však byla větší než ve volbách do Evropského parlamentu nebo v referendu o schválení španělské Ústavy (Tamtéž). V této diskuzi 96,2 % dotazovaných odpovědělo na uvedenou otázku ano; 2,3 % ne a 1,1 % dotazovaných odevzdalo do urn prázdný lístek (Tamtéž). Byla to právě tato *consulta popular*, která se stala jakýmsi historickým precedentem nejen ve Španělském království, ale také v celé Evropské unii, a to zejména kvůli tomu, že se poprvé na veřejnosti vyslovila problematika Katalánska jako nezávislého státu (Tamtéž).

Od této doby následovalo velké množství dalších diskuzí o nezávislosti Katalánska, přičemž byly nově označené po skupinách jako tzv. *oleada* (*vlna*), celkově jich bylo do dnešních dnů celkem pět: 13–D (13. prosince 2009 ve 167 krajích), 28–F (28. února 2010 v 80 krajích), 25–A (25. dubna 2010 v 211 krajích), 20–J (20. června 2010 ve 48 krajích) a 10–A (10. dubna 2011 v Barceloně). Celkově se tyto konzultace uskutečnily v 554 krajích z celkových 946, které má Katalánsko (López 2011).

Výsledky jednotlivých nezávazných konzultací demonstruje tato tabulka:

	Účast	Pro nezávislost	Proti nezávislosti	Prázdné/Neplatné
Arenys de Munt (13–S)	41 %	96,2 %	2,3 %	1,1 %
První oleada (13–D)	27,41 %	94,98 %	3,21 %	1,54 %
Druhá oleada (28–F)	21,1 %	92 %	4,9 %	2,8 %
Třetí oleada (25–A)	17,5 %	92,1 %	4,96 %	2,26 %
Čtvrtá oleada (20–J)	14,1 %	88,8 %	8,0 %	2,2 %
Pátá oleada (10–A)	21,37 %	89,7 %	8,8 %	1,5 %

Zdroj: autorka

První *oleada* s názvem 13–D se uskutečnila ve dnech 12. – 13. prosince roku 2009, přičemž 12. prosince v Sant Jaume de Frontanyà a 13. prosince ve vybraných 166 krajích (Tamtéž). Druhá *oleada* nese název 28–F a uskutečnila se o rok později, tedy 28. února 2010 v 80 krajích (Tamtéž). Rok 2010 byl pro konání těchto nezávislých konzultací významný, jelikož se třetí *oleada* (25–A) uskutečnila v měsících duben–květen a čtvrtá *oleada* (20–J) poté v měsících červen–srpen (Tamtéž). Právě do třetí *oleady* se již zapojilo větší množství španělských krajů: 24. dubna proběhla v konzultace ve městě Esparraguera, o den později proběhla v dalších 210 krajích, v květnu se konala nejprve v La Sentiu de Seo a na konci měsíce v Sabadell (Tamtéž). Do čtvrté *oleady* se poté zapojilo 48 krajů. Poslední, pátá *oleada* (10–A), se uskutečnila v samotné Barceloně dne 10. dubna 2011 (Tamtéž).

V souvislosti s druhým indikátorem, tedy přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus, je v Katalánsku nutné zmínit především dvě separatistické organizace: *Výbory pro obranu republiky (Los Comitès de Defensa de la República – CDR)* a *Organizace Katalánské národní shromáždění (Assamblea Nacional Catalana – ANC)*.

V prvním případě se jedná o separatistickou skupinu, která vznikla v roce 2017 za účelem usnadnění konání referenda, které se uskutečnilo 1. října, bylo však zakázané španělským Ústavním soudem (Parlamento Europeo 2017: 5). Po tomto referendu si organizace stanovila nový cíl, kterým je uskutečnění výsledků referenda a prohlášení nezávislé republiky Katalánska, tentokrát však jiným postupem: bez násilí a prostřednictvím dohody (Tamtéž: 11–12). Přesto však tato organizace uskutečňuje řadu menších akcí, čímž vyjadřuje své cíle, ale nenásilným způsobem. Příkladem může být například účast na generální stávce 8. listopadu 2017; blokování přístupu do přístavu v Barceloně 23. – 25. února 2018; protesty v ulicích Barcelony proti uvěznění katalánských činitelů dne 27. března 2018 atd. (Tamtéž: 9–11).

Druhé separatistické uskupení, *Organizace Katalánské národní shromáždění (Assemblea Nacional Catalana – ANC)*, vzniklo již v roce 2011 a klade si za cíl nejen nezávislost Katalánska na Španělském království, ale také postupné sjednocení všech zemí, kde v současné době žijí Katalánci, a to do jednoho celku. Jedná se organizaci, která pořádá každý rok masivní manifestace proti centrální vládě konající se vždy ve stejný den, a to 11. září⁴, současně však takto organizace bojuje za nezávislost Katalánska. První velká manifestace pořádaná touto organizací se konala roku 2011 v Barceloně pod heslem: *Katalánsko, nový stát v Evropě*. O rok později následoval další protest ve formě 400 km dlouhého lidského řetězu, jenž měl reprezentovat spojení všech Katalánců ve snaze o nezávislost Katalánska a v boji proti centrální vládě. V roce 2013 se jim podařilo zorganizovat největší protest s názvem: *Nyní je ten čas*, kterého se zúčastnilo více než 1 800 000 Katalánců (Assamblea Nacional Catalana 2011). Tato organizace funguje nadále i přes ústavní krizi, která ve Španělském království nastala, přičemž sama na svých stránkách potvrzuje, že stále pracuje na tom, aby zajistila mobilizaci a zejména začátek procesu, který povede k nezávislému Katalánsku (Tamtéž).

3.3.3. Komparace

Při analýze politických faktorů byly stanoveny indikátory na základě vývoje katalánského a baskického nacionalismu a jednotlivých autonomních Statutů. Z tohoto důvodu byla provedena analýza *veřejného mínění obyvatel* Baskicka a Katalánska, a to z několika různých hledisek. V rámci druhého indikátoru byla zkoumána *přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus*.

V prvním případě bylo analyzováno veřejné mínění obyvatel v souvislosti s ústavním referendem o schválení jednotlivých Statutů. Shrnutí jednotlivých ústavních referend u Baskicka a Katalánska současně znázorňuje následující tabulka:

	ÚSTAVNÍ REFERENDUM		
	1933 + 1932	1979	2006
BASKICKO	ÚČAST: 86,98 % PRO: 95,58 % PROTI: 3,44 % NEPLATNÉ: 0,08 %	ÚČAST: 58,85 % PRO: 90,27 % PROTI: 5,50 % NEPLATNÉ: 4,55 %	-
KATALÁNSKO	ÚČAST: 75,49 % PRO: 99,26 % PROTI: 0,54 % NEPLATNÉ: 0,18 % + 400 000 podpisů žen	ÚČAST: 59,6 % PRO: 88,2 % PROTI: 7,8 % NEPLATNÉ: 4,1 %	ÚČAST: 48,85 % PRO: 73,90 % PROTI: 20,76 % NEPLATNÉ: 5,34 %

Zdroj: autorka

⁴ Den, který se v Katalánsku nazývá jako *La Diada* a je uznávaný jako mezinárodní den Katalánska.

V Baskicku se konala do dnešních dnů pouze dvě referenda, a to v letech 1933 a 1979. Významné je zejména referendum z roku 1933, kde se rozhodovalo také o schválení ekonomické dohody (concierto económico), jenž umožňuje Baskům vybírat si samostatně daně. Možná i z tohoto důvodu byla účast v samotném referendu 86,98 % voličů; přičemž 95,58 % z nich volilo pro schválení Statutu. Velmi malé procento voličů bylo proti nebo vhodilo do uren neplatné lístky. Důležitost uvedeného referenda dokládá také následující referendum z roku 1979, kde již byla účast pouhých 58,85 % voličů. Zajímavé je, že stoupl také procento voličů s neplatnými hlasy (4,55 %) a procento hlasujících proti Statutu (5,50 %). Pokud se tyto hodnoty srovnají s Katalánskem, je možné konstatovat, že Katalánci nejsou spokojeni se současným zněním Statutu, jelikož účast ve všech konaných referendech, na rozdíl od Baskicka, nikdy nedosáhla přes 80 % (v roce 1932 byla účast 75,49 %; v roce 1979: 59,6 % a v roce 2006: 48,85 %). Právě referendum z roku 2006 se v Katalánsku řadí mezi významné, jelikož obsahem Statutu mělo být právě uznání Katalánska za národ včetně ustanovení podobné finanční dohody jako má nyní Baskicko. Tento obsah byl však zakázán a následně redukován s tím, že současné znění Statutu je velmi podobné tomu z roku 1979. Tím je možné vysvětlit i velké procento voličů (20,76 %); kteří volili proti schválení Statutu. Významných je však také 5,34 % voličů s neplatným lístkem, přičemž takto vyjadřovali nesouhlas.

Druhým zkoumaným indikátorem v souvislosti s politickými faktory byla referenda o nezávislosti, přičemž shrnutí jednotlivých údajů zjištěných v analýze demonstruje následující tabulka:

	REFERENDUM O NEZÁVISLOSTI	
	2014	2017
BASKICKO	-	-
KATALÁNSKO	ÚČAST: 41,6 % ANO-ANO: 80,76 % NE-NE: 4,54 % ANO-NE: 10,1 %	ÚČAST: 43 % PRO: 90,18 % PROTI: 7,83 % NEPLATNÉ: 1,9 %

Zdroj: autorka

Jedná se o poměrně složitou problematiku, jelikož je konání tohoto typu referend ve Španělském království považováno za nelegální. Právě z tohoto důvodu se doposud v Baskicku neuskutečnilo žádné referendum tohoto typu, přičemž se Baskové snaží najít způsob, jak uskutečnit takové referendum legálně. Aktuálně se konají pouze tzv. hypotetická referenda o tom, zda by si Baskové vůbec takové referendum přáli. Výsledky jsou však poměrně jednoznačné: pokud by se mělo takové referendum v Baskicku uskutečnit, tak by 39 % (v roce

2017) a 36,6 % (v roce 2018) voličů hlasovalo proti nezávislosti. Podobný názor mají Baskové také v souvislosti se samotným konáním referenda, jelikož poměrně velké procento voličů (36 %) si konání referenda nepřeje. Při srovnání s Katalánkem je nezbytné konstatovat, že je situace téměř opačná, jelikož se v tomto autonomním společenství konala již dvě referenda, a to i přes to, že obě označil Ústavní soud Španělska za nelegální. V obou konaných referendech byla účast téměř totožná (v roce 2014: 41,6 % a v roce 2017: 43 %). Souhlas s nezávislostí však vyjádřila v obou případech většina voličů (80,76 % v roce 2014 a 90,18 % v roce 2017). Nízká účast však může souviset s okolnostmi, za jakých se tato referenda konala, a to zejména referendum uskutečněné v roce 2017, jenž bylo doprovázeno kontrolou centra (Madrid) v podobně policejních složek a armády za účelem zamezit jeho konání.

Dalším analyzovaným indikátorem byly tzv. nezávazné konzultace (*consultas populares*). Pokud se srovná Baskicko a Katalánko, tak se počet uskutečněných konzultací v jednotlivých oblastech velmi liší. V Baskicku se do dnešních dnů konaly pouze tři nezávislé konzultace, přičemž účast v nich byla, ve srovnání s Katalánkem, poměrně vysoká (42,76 %; 61,59 % a 13,1 %). Poslední konzultace v roce 2018 však dokázala, že Baskové v rámci veřejného mínění již nevyjadřují velký zájem o toto téma. Spíše než k samotnému separatismu se více přiklání k větší autonomii nebo reformě autonomního Statutu, o jehož obsahu se od roku 2018 začíná diskutovat. Tento názor se potvrdil také v hypotetickém referendu z roku 2018, kdy se 45 % voličů přiklání k reformě. Oproti Baskicku proběhlo v Katalánsku nezávislých konzultací mnohem více, účast voličů však byla každým rokem nízká s klesající tendencí (v roce 2009 byla účast 41 % a o rok později pouhých 14,1 % s výjimkou roku 2011, kdy proběhla nezávazná konzultace v Barceloně). U všech zkoumaných referend a konzultací byly poměrně velké rozdíly mezi jednotlivými provinciemi, a to i v rámci jedné autonomní oblasti.

Na základě provedené analýzy politických faktorů je možné konstatovat, že se u obou autonomních společenství tento faktor potvrdil, avšak ve slabší míře. V Baskicku byl tento aspekt důležitý zejména v roce 1933, kdy si Baskové schválili text ekonomické dohody a poté v roce 1959, kdy byla založena teroristická organizace Euskadi Ta Askatasuna. V případě Katalánska se politické faktory potvrdily větší mírou, je však nezbytné brát v potaz fakt, že ve většině konaných referend a konzultací nepřesáhla volební účast 50 %. Důležitou roli však v Katalánsku zastávají také politická uskupení prosazující separatismus, zejména Výbory pro obranu republiky (Los Comités de Defensa de la República – CDR) a Organizace Katalánské národní shromáždění (Assamblea Nacional Catalana – ANC).

Závěr

Předmětem diplomové práce byl výzkum separatismu na území Španělského království s důrazem na dvě významná autonomní společenství, konkrétně na Baskicko a Katalánsko, jelikož právě zde separatistické tendence sehrály největší roli. U Baskicka zejména v období šedesátých a sedmdesátých let (v souvislosti s fungováním teroristické skupiny Euskadi Ta Askatasuna), přičemž v případě Katalánska dospěly tyto tendence v aktuální politicko-institucionální konflikt trvající do dnešních dnů.

Problematika separatismu byla v práci zkoumána prostřednictvím komparativní případové studie vybrané skupiny faktorů (kulturních, ekonomických a politických) u Baskicka a Katalánska. Za účelem komparativní případové studie vybraných faktorů (kulturních, ekonomických a politických) u Baskicka a Katalánska byla v této práci vytvořena následující výzkumná otázka: *Jaké faktory (kulturní, ekonomické, politické) u vybraných autonomních společenství (Baskicka a Katalánska) sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt?*

Cílem diplomové práce bylo identifikovat, které z faktorů (kulturní, ekonomické a politické) u autonomních společenství Baskicka a Katalánska sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt. V rámci tohoto cíle byla vytvořena hypotéza, která byla v práci zkoumána: *V případě Baskických snah o nezávislost převažují zejména kulturní faktory, zatímco v případě Katalánska jsou tyto tendence navíc ještě rozšířeny o významné ekonomické aspekty.*

Jednotlivé faktory byly analyzovány prostřednictvím vytvořených indikátorů: u kulturních faktorů to byla problematika národní identity a regionálního jazyka; u ekonomických faktorů makroekonomické ukazatele a hospodářské sektory; u politických faktorů problematika veřejného mínění obyvatel a přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus. Kromě analýzy vybrané skupiny faktorů byly do diplomové práce zahrnuty i další oblasti, které přispěly ke komplexnímu pokrytí tématu. Šlo zejména o zachycení ústavně-institucionálního vývoje Španělského království s důrazem na administrativní systém, vývoj baskického a katalánského nacionalismu včetně problematiky autonomních Statutů.

První část diplomové práce sloužila k teoretickému uchopení analyzovaného tématu. Zaměřila se na jeho teoretické vymezení, přičemž bylo hlavním cílem objasnit základní terminologii zahrnující ústřední pojmy a koncepty (region, národ a separatismus). V kapitole

pojdnávající o regionu byl nejprve nastíněn problém s jednoznačnou definicí tohoto pojmu, přičemž pro tuto práci byla stěžejní definice od španělského autora Juan Ferrando Badía, který jej charakterizuje jako homogenní území se společnými kulturními a materiálními znaky, které odlišují region od ostatních sousedních oblastí. Současně však bylo zjištěno, že pokud se má nějaký region analyzovat, je nutné zabývat se tzv. normativním regionem, který odpovídá politicko-administrativnímu členění každého státu. V rámci této kapitoly byl však kladen důraz také na problematiku *regionálního státu* a *regioness*. Co se týče regionálního státu, tak se jedná o stát, který se od federálního liší zejména tím, že není tvořen jinými členskými státy a má vnitřní strukturu skládající se z několika různých politických center s pravomocí vydávat zákony, nikoliv však zákony ústavní. U těchto států je významné zejména rozdělení pravomocí na horizontální a vertikální mezi centrální moc a jednotlivé regiony. Pojem *regioness* souvisí s politologickou etapou studia nového regionalismu a zavedl jej Björn Hettne. Jedná se o proces, který probíhá na pěti různých stupních a značí rostoucí vnitřní kohezi regionu, přičemž mezi jednotlivými stupni neexistuje automatický posun.

Druhá podkapitola terminologického diskursu zkoumala problematiku národa, přičemž byla nejdříve analyzována komplikovanost nalezení jednoznačné definice. Pro tuto diplomovou práci je stěžejní definice od Montserrat Guibernau, která národ charakterizuje jako skupinu lidí, tvořících společenství, přičemž jsou si vědomi toho, že sdílejí společnou kulturu, mají jasně definované území, společnou minulost a sdílejí kolektivní myšlenku společné budoucnosti a nárokují si právo na sebeurčení. Aby určitá skupina osob mohla být prohlášena za národ, je nezbytné splnit *kulturní* (regionální jazyk nebo společné náboženství nebo společnou dějinnou zkušenost), *politické* (národy, které mají autonomní postavení v regionálním nebo federativním státě, popř. žijí ve vlastním státě) a *sociální* (jednotlivé osoby v rámci konkrétního uskupení považují za příslušníky určitého národa) podmínky. Součástí této podkapitoly byla také analýza dvou komplikovaných konceptů, a to *stateless nations* a *národní identita*. Pojem *stateless nations* (nestátní národy) označuje etnické nebo národnostní menšiny, jenž nemají vlastní stát a netvoří většinu populace v žádném státě. Montserrat Guibernau přináší v souvislosti s tímto tématem řešení, které by mohlo v budoucnu předejít tvorbě separatistických tendencí, když konstatuje, že by se nestátní národy mohly jednoduše definovat jako historické územní jednotky se svojí vlastní identitou, nacházející se uvnitř určitého státu a zastávající požadavek vládnout sami sobě. Stěžejním tématem v rámci této podkapitoly bylo však téma národní identity, která se definuje jako kolektivní cítění skupiny osob založené na společné myšlence příslušnosti k určitému národu, přičemž toto uskupení charakterizují specifické aspekty, které

je odlišují od ostatních národů. Dle Montserrat Gubiernau je možné tento koncept vymezit na základě pěti hlavních kritérií: psychologických (národní sebeuvědomění), kulturních (společný jazyk a náboženství), teritoriálních (sdílejí území), historických (společná historie) a politických (stejně názory na budoucí vývoj). Tyto aspekty byly použity jako hlavní indikátory u kulturních faktorů v rámci komparativní případové studie.

Poslední část terminologického diskursu tvořila podkapitola pojednávající o separatismu, který je možné definovat jako tendenci oddělit se od centralizovaného státu, prosazovat všechna práva na národní identitu a vyjádřit tak všechny své autonomní požadavky a osvobodit se tímto způsobem od omezování autonomní svobody ze strany centra. V souvislosti s tímto tématem byla nastíněna problematika separatistických hnutí, které dle Erica Hobsbawma vznikly v době, kdy se začalo měnit postavení tradičního státu, jeho pozice se začala značně oslabovat, důsledkem čehož tyto státy nedokázaly kontrolovat své území a tím došlo ke vzniku separatistických skupin požadujících odtržení od centralizovaného státu. Problematika separatistických hnutí byla vybrána jako indikátor u politických faktorů, přičemž se u Baskicka a Katalánska zkoumala přítomnost relevantních subjektů prosazujících separatismus. V závěru této podkapitoly byla nastíněna problematika práva národů na sebeurčení, jelikož se v souvislosti se separatismem jedná o velmi aktuální téma. Dle Miroslava Potočného se jedná o právo každého národa svobodně rozhodovat o své nezávislosti a o svém hospodářském, společenském a kulturním rozvoji. Tímto obsahem se však ustanovení dostává do rozporu s právem na územní integritu a suverenitu států. David Miller navrhuje řešení této problematiky, a to zahrnout právo národů na sebeurčení buď do mezinárodního práva (ale s jasně vymezenými pojmy) nebo do kvazilegálního práva státu, přičemž zdůrazňuje, že obě možnosti jsou vhodnější než ozbrojený a nekontrolovatelný pokus o separaci.

Druhá kapitola diplomové práce přibližuje čtenáři problematiku ústavně-institucionálního rámce a typy autonomie v rámci Španělského království. Cílem této kapitoly bylo objasnit, jak fungují jednotlivá autonomní společenství v souvislosti s centrálním systémem. Důraz byl kladen zejména na autonomní pravomoci a s tím související snahy o větší autonomii/nezávislost. První podkapitola se zabývala administrativním systémem, tedy rozdělením území na jednotlivá autonomní společenství, přičemž každá tato oblast má svoji autonomii ustanovenou v tzv. Statutech (Estatuto). Následující podkapitola se věnovala konkrétně typům autonomie dle schválených Statutů. V této části se potvrdilo rozdělení kompetencí, jako bylo nastíněno v terminologickém diskursu u regionálního státu. Jednotlivá autonomní společenství mají *pravomoci sdílené*, o nichž rozhoduje nejen centrum, ale

samostatně také jednotlivá autonomní společenství a poté *pravomoci výlučné*, kde si ponechává svoji exkluzivitu stát. Součástí této podkapitoly byla analýza vývoje autonomních Statutů u Baskicka a Katalánska, přičemž byl kladen důraz na jejich vývoj zejména po přijetí španělské Ústavy v roce 1978. Bylo však nutné zmínit také předcházející Statuty z roku 1936 (Baskicko) a 1918 (Katalánsko). V rámci komplexnosti tématu se vývoj autonomního Statutu u Katalánska zaměřil také na aktuální vývoj událostí, konkrétně na rok 2010, kdy Ústavní soud nařídil úpravu dosavadního Statutu, přičemž označil 14 článků za zcela protiústavní a v dalších 27 upravil jejich znění. Je to právě tento okamžik, který bývá považován za příčinu současného politicko-institucionálního konfliktu.

Následující podkapitola se věnovala problematice prohlášení Baskicka a Katalánska za národ, jelikož se dle Henryho Kamena jedná o jeden z dlouhotrvajících konfliktů, jež řeší poslední generace politiků ve Španělském království. Aktuálně se diskutuje o tom, zda je možné obě autonomní společenství prohlásit za národ či nikoliv. Je zde totiž hrozba, že by tímto skutkem došlo k vytvoření precedentu, jehož by mohlo být využito také ze strany ostatních autonomních společenství, např. Galicie a Andalusie. V této podkapitole bylo využito poznatků z terminologického diskursu pojednávajících o problematice práva národů na sebeurčení, jelikož na základě tohoto práva národy svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj. Tato definice společně s uznáním Basků a Katalánců za národ by však mohla podpořit vznik silných nacionalistických hnutí na území Španělského království, a proto najdeme ve španělské Ústavě pouze označení oblastí jako autonomní společenství s jasně vymezenými pravomocemi, nikoli však pojem národ. Součástí této podkapitoly bylo také nastínění vývoje baskického a katalánského nacionalismu s důrazem na problematiku prohlášení autonomních společenství za národ.

Třetí kapitola diplomové práce představovala stěžejní část, jelikož se věnovala komparativní případové studii kulturních, ekonomických a politických faktorů. Na základě poznatků získaných v teoretické části diplomové práce byly sestaveny jednotlivé indikátory, přičemž u kulturních faktorů byly zkoumány dvě skupiny indikátorů, a to problematika *regionálního jazyka* (právní zakotvení, postavení jazyka, schopnost psát a mluvit tímto jazykem) a *národní identita* (národní sebeuvědomění, tradice, státní svátky a symboly, významné kulturní instituce). Další skupina faktorů byla ekonomická, přičemž zde byly také stanovené dva druhy indikátorů, a to analýza hlavních *makroekonomických činitelů* (HDP, HDP na obyvatele, saldo obchodní bilance, míra nezaměstnanosti, veřejný dluh) a analýza jednotlivých *hospodářských sektorů* s důrazem na jejich podíl na HDP. Poslední sledované

faktory byly poté politické, přičemž byla zkoumána problematika *veřejného mínění obyvatel* Baskicka a Katalánska prostřednictvím referend (ústavních a o nezávislosti), ale také v rámci tzv. obecných nezávazných konzultací. V rámci druhé skupiny indikátorů se u Baskicka a Katalánska zkoumala *přítomnost relevantních subjektů prosazujících separatismus*.

První kapitola analyzovala kulturní faktory, přičemž bylo v rámci indikátoru národní identity zjištěno, že se v rámci tohoto aspektu obě autonomní společenství odlišují. Co se týče národního sebeuvědomění, tak Baskové pocítují příslušnost spíše k baskické identitě (40 %), v menší míře (28 %) poté stejně ke španělské i baskické identitě. V případě Katalánska je situace opačná, jelikož se větší část (39,7 %) přiklonila k názoru, že přísluší jak ke španělské, tak katalánské identitě a méně (24,9 %) Katalánců pocítuje příslušnost pouze k identitě katalánské. V rámci indikátoru národní identity byla provedena také analýza tradic, státních svátků a symbolů, které odlišují obě autonomní společenství od Španělského království. V souvislosti s tímto indikátorem se značná rozdílnost potvrdila u Baskicka i Katalánska (obě oblasti mají svoji vlastní vlajku autonomního společenství, státní svátky, tradice a kulturní instituce). V Katalánsku je to navíc ještě vlastní hymna a oficiálně schválený symbol. Co se týče druhého indikátoru, kterým je regionální jazyk, je možné konstatovat, že má tento indikátor v rámci kulturních faktorů důležité postavení. Oba jazyky (katalánština i euskera) jsou uznány za oficiální na území těchto autonomních oblastí společně se španělským jazykem. Katalánština je však navíc dle Statutu označena jako hlavní jazyk vzdělávání s výjimkou vysokých škol a převažuje také v oblasti aktuálního používání jazyka (50,2 % oproti 25 % v Baskicku) a schopnosti tímto jazykem číst a psát (50,2 % oproti 19 % v Baskicku). Na základě provedené analýzy kulturních faktorů je možné konstatovat, že se podílejí na separatismu jak v Baskicku, tak i v Katalánsku, přičemž u Baskicka je významný zejména indikátor národní identity, kdy se Baskové vzhledem ke svému odlišnostem považují za odlišný národ. V případě Katalánska je významným indikátorem zejména regionální jazyk (katalánština), který aktuálně aktivně používá většina obyvatel. V menší míře se poté projevila problematika národní identity, kdy jsou důležité zejména aspekty odlišující Katalánce od zbytku Španělského království.

Druhá kapitola se zabývala rozborem ekonomických faktorů, přičemž byly na prvním místě analyzovány makroekonomické ukazatele. U obou oblastí bylo prostřednictvím analýzy zjištěno, že vykazují velmi silné ekonomické postavení ve srovnání s ostatními autonomními společenstvími (téměř u každého ukazatele se autonomní společenství nacházejí na prvních místech nebo alespoň na předních příčkách). Při srovnávání ekonomických faktorů u Baskicka

a Katalánska je však nezbytné brát v potaz fakt, že je v Baskicku využívána ekonomická dohoda (*concierto económico*), což významně ovlivňuje všechny srovnávané výsledky. V souvislosti s výší HDP je u Katalánska možné konstatovat, že je nejbohatším regionem uvnitř celého Španělského království. Tím ale musí odvádět největší procento daní a přispívat tak na chudší autonomní společenství (na rozdíl od Baskicka), čímž dochází k situaci, že Katalánsko mnohdy více peněz odvádí, než přijímá. Baskicko dosahuje také poměrně vysokého HDP (71 743 miliónů EUR), čímž se nachází na pátém místě ze 17 autonomních společenství. Významným makroekonomickým ukazatelem bylo také saldo obchodní bilance dosahující 38 802 miliónů EUR, ve kterém je Katalánsko na prvním místě mezi ostatními autonomními společenstvími. U Baskicka je tato hodnota pouhých 5 204 miliónů EUR. Míra nezaměstnanosti se řadí mezi makroekonomické ukazatele, které také dokazují bohatství obou autonomních společenství. Baskicko se nachází na druhém místě s počtem 98 700 nezaměstnaných, Katalánsko je na tom o něco hůře se 418 018 nezaměstnaných, i tak se ale řadí mezi autonomní oblasti s nízkou mírou nezaměstnanosti a nachází se na pátém místě. Co se týče druhého indikátoru, tedy hospodářských sektorů, je situace u obou autonomních společenství téměř totožná. Nejdůležitějším sektorem je terciární, přičemž u Baskicka představuje 69,2 % HDP a u Katalánska 58,20 % HDP. Významné místo má však u obou oblastí také sekundární sektor, zejména průmysl, jenž u Baskicka představuje 6,1 % HDP a u Katalánska 39,22 % HDP. Nejmenší mírou je zastoupen primární sektor (Baskicko jen 0,8 % HDP a Katalánsko 2,59 %), přičemž Baskicko plánuje od roku 2018 znovuoživení tohoto sektoru, zejména prostřednictvím zemědělství. Na základě provedené komparativní analýzy je možné konstatovat, že v Baskicku po zavedení ekonomické dohody (*concierto económico*) nepředstavují ekonomické faktory hlavní příčinu snah o nezávislost nebo větší autonomii. V Katalánsku se však naopak prokázalo, že ekonomické faktory mají významnou roli, zejména indikátor výše veřejného dluhu, jelikož Katalánci musí odvádět na daních více než všechny ostatní regiony a přispívat tak na chudé autonomní oblasti. Kromě jiného představuje také problém ekonomická dohoda fungující v Baskicku, jejíž návrh byl v Katalánsku zamítnut (z důvodu možného výrazného zhoršení ekonomické situace v celém Španělském království).

Poslední skupinu představovaly politické faktory, přičemž je možné konstatovat, že je mezi oběma autonomními společenstvími značný rozdíl. Analýza veřejného mínění obyvatel Baskicka vykazuje jejich spokojenost s aktuální situací, a to zejména díky referendu v roce 1933, kdy si Baskové schválili ekonomickou dohodu (*concierto económico*). Od tohoto roku Baskové v jednotlivých referendech a konzultacích nevykazují přání stát se nezávislým státem.

Důležitým faktem je také to, že během existence Baskicka doposud neproběhlo žádné referendum o nezávislosti. Co se týče Katalánska, tak je situace téměř opačná, jelikož Katalánci vyjadřují v referendech a konzultacích přání stát se samostatným a nezávislým státem, i když účast v jednotlivých referendech a konzultacích často nepřesahuje 50 % účast. I přes to však většina Katalánců hlasuje v referendech vždy pro nezávislost. Důkazem může být také to, že se v Katalánsku konala již dvě referenda o nezávislosti a velké množství nezávislých konzultací. Naopak nespokojenost Katalánci vyjadřují prostřednictvím ústavních referend, kdy poměrně velké procento hlasuje proti schválení Statutu nebo vhadzuje do urny neplatné lístky. Na základě provedené analýzy politických faktorů je možné konstatovat, že se u obou autonomních společenství tento faktor potvrdil, avšak ve slabší míře. V Baskicku byl tento aspekt důležitý zejména v roce 1933, kdy si Baskové schválili text ekonomické dohody a poté v roce 1959, kdy byla založena teroristická organizace Euskadi Ta Askatasuna. V případě Katalánska se politické faktory potvrdily větší mírou, je však nezbytné brát v potaz fakt, že ve většině konaných referend a konzultací nepřesáhla volební účast 50 %. Důležitou roli však v Katalánsku zastávají také politická uskupení prosazující separatismus, zejména Výbory pro obranu republiky (Los Comités de Defensa de la República – CDR) a Organizace Katalánské národní shromáždění (Assamblea Nacional Catalana – ANC).

Na základě provedené analýzy je možné odpovědět na základní výzkumnou otázku: *Jaké faktory (kulturní, ekonomické, politické) u vybraných autonomních společenství (Baskicka a Katalánska) sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt?* V případě Katalánska bylo zjištěno, že jsou relevantní všechny tři analyzované faktory, přičemž politické pouze v menší míře. Kulturní faktory mají významné postavení zejména v souvislosti s indikátorem regionálního jazyka a v menší míře poté zastává důležité místo národní identita (zejména aspekty odlišující Katalánce od ostatních autonomních společenství). Nejvíce se však potvrdily ekonomické faktory, kde představuje pro Katalánce problém výše veřejného dluhu a problematika daní, jelikož musí Katalánsko odvádět centru velké množství daní, s čímž tato autonomní oblast nesouhlasí a začínají se tak objevovat silné separatistické tendence. Za možné řešení lze zvažovat nastavení podobného systému jako má Baskicko, tedy uzavření ekonomické dohody, která by umožnila Kataláncům ponechat si daně a odvádět pouze stanovené procento. U autonomního společenství Baskicka se potvrdily pouze kulturní faktory, které hrají významnou roli v rámci současných separatistických tendencí. Baskové se dle výzkumů necítí být příslušníky španělského národa a požadují prohlášení Basků za samostatný národ. Na základě provedené analýzy je možné konstatovat, že

v rámci separatistických tendencí zde zejména v šedesátých a sedmdesátých letech sehrály významnou roli politické faktory (politické uskupení Euskadi Ta Askatasuna) a veřejné mínění obyvatel, kdy si Baskové v referendu schválili ekonomickou dohodu. Ekonomické faktory nebyly u Baskicka potvrzeny jako příčina separatismu, a to zejména v souvislosti s ekonomickou dohodou, která zde funguje od roku 1933.

V souvislosti s provedenou analýzou je možné také částečně potvrdit hypotézu, která byla stanovena v úvodu diplomové práce: *V případě Baskických snah o nezávislost převažují zejména kulturní faktory, zatímco v případě Katalánska jsou tyto tendence navíc ještě rozšířeny o významné ekonomické aspekty.* U autonomního společenství Baskicka se na základě analýzy jednotlivých faktorů projevily právě kulturní jako ty, které nejvíce převažují. Komplikovanější je však situace u Katalánska, kde se také projevila role kulturních faktorů, jsou zde však významnější ekonomické faktory, které způsobily aktuální politicko-institucionální konflikt. Stejně tak se u obou autonomních společenství v menší míře projevily i politické faktory.

Separatismus na území Španělského království představuje velmi aktuální téma, které se neustále vyvíjí (zejména v Katalánsku), a je proto nezbytné neustále sledovat změny, ke kterým dochází téměř každý den a přináší tak neustále nové poznatky, jež se stávají podkladem pro další studium této problematiky.

Literatura

Ajuntament de Barcelona. 1979. „Referéndum Estatuto de Cataluña en otros ámbitos (25 octubre 1979)“ bcn.cat, listopad 1979 (online; html). Dostupné z: <<http://www.bcn.cat/estadistica/angles/dades/telec/ref/ref79/r21.htm/>> (10. 4. 2019)

Ajuntament de Barcelona. 2006. „Referéndum Estatuto de Cataluña en Cataluña“ Estadística, červen 2006 (online; Html). Dostupné z: <<http://www.bcn.cat/estadistica/angles/dades/telec/ref/ref06/r21.htm>> (18. 1. 2019)

Ajuntament de Barcelona. 2006. „Referéndum Estatuto de Cataluña en Barcelona. 18 junio 2006“ bcn.cat, červen 2006 (online; html). Dostupné z: <<http://www.bcn.cat/estadistica/angles/dades/telec/ref/ref06/r14.htm>> (13. 2. 2019)

Alcázar, Sergi. 2017. „Catalunya recibe 18 millones de turistas en 2016, un 24 % del total en España“ elnacional.cat, leden 2017 (online; html). Dostupné z: <https://www.elnacional.cat/es/economia/turismo-catalunya-2016_134841_102.html> (10. 4. 2019)

Alibert, Lois, Josep, Carbonell, Gener. 1992. *La correspondència entre Loïs Alibert i Josep Carbonell i Gener: materials per a l'estudi de la codificació de la llengua occitana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans

Almirall i Llozer, Valentí. 1892. *Bases para la Constitución Regional Catalana*. Barcelona: La Unió Catalanista.

Altimira, Solé Oriol. 2019. „La mitad de los catalanes cree que el Govern de Torra no sabe cómo resolver los problemas“ eldiario.es, leden 2019 (online; html). Dostupné z: <https://www.eldiario.es/catalunya/politica/catalanes-Govern-Torra-resolver-problemas_0_860914461.html> (2. 4. 2019)

Altuna, Lobo. 2017. „El sector servicios gana peso en la economía vasca y ya supone el 69% del PIB“ diariavasco.com, červenec 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://www.diariavasco.com/economia/sector-servicios-gana-20170714113328-nt.html>> (10. 4. 2019)

Anderson, Wayne. 2002. *The ETA: Spain s Basque Terrorists*. New York: The Rosen Publishing Group

Andreu Castellá, Josep María. 2013. „Consultas populares no referendarias en Cataluña. ¿es admisible constitucionalmente un *tertium genus* entre referéndum e instituciones de participación ciudadana?“ dialnet.uniroja.es, květen 2013 (online; pdf). Dostupné z: <<https://dialnet.uniroja.es>> (10. 4. 2019)

Anguera, Pere. 2008. *L'onze de setembre: història de la Diada (1886-1938)*. Barcelona: L'Abadia de Montserrat

Aranatz, Etxarri. 2014. „El sí a la independencia vence en Etxarri, en una jornada de expresión democrática“ duben 2014, info7.naiz.eus (online; html). Dostupné z:

- <<https://info7.naiz.eus/actualidad/noticia/20140414/el-si-a-la-independencia-vence-en-una-jornada-de-expresion-democratica/>> (10. 4. 2019)
- Assemblea Nacional Catalana. 2011. „Qué es: Historia“ assemblea.cat, 2011 (online; html). Dostupné z: <<https://assemblea.cat/index.php/historia/?Lang=es>> (22. 1. 2019)
- Baar, Vladimír. 2002. *Národy na prahu 21. století*. Ostrava: Ostravská univerzita
- Badenas, Víctor, Judith, Contel, Daniel, Venteo. 2011. *Cataluña logística: Cataluña en la cadena logística global*. Barcelona: Marge Books
- Badía, Ferrando, Juan. 1977. „El estado regional“ elpais.com, listopad 1977 (online; html). Dostupné z: <https://elpais.com/diario/1977/11/04/opinion/247446008_850215.html> (20. 4. 2019)
- Badía, Ferrando, Juan. 1978. *El Estado unitario, el federal y el Estado regional*. Madrid: Editorial Tecnos
- Balcells, Albert. 2010. „El projecte d'autonomia de la Mancomunitat de Catalunya del 1919 i el seu context històric“ parlament.cat, květen 2010 (online; pdf). Dostupné z: <<https://www.parlament.cat/document/cataleg/48003.pdf>> (13. 2. 2019)
- Barciela López, Carlos, Carreas, Albert, Tafunell, Xavier. 2005. *Estadísticas históricas de España: siglos XIX-XX, Svazek 3*. Madrid: Fundacion BBVA
- Bartkus O. Viva. 1999. *Dynamic of Secession: An Analytical Framework*. New York: Cambridge University Press. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.
- Bednář Miroslav, Holman, Robert, Loužek, Marek, Čechák, Vladimír, Bažantová, Ilona. 2015. *John Stuart Mill: Dvě stě let od narození*. Praha: Institut Václava Klause.
- Belaza Ceberio, Mónica. 2011. „Miles de personas secundan la marcha de la izquierda „abertzale“ en Bilbao“, elpais.com, říjen 2011 (online; html). Dostupné z: <https://elpais.com/politica/2011/10/22/actualidad/1319302676_796303.html/> (23. 4. 2019)
- Benedicto, Luzón, Luis, José. 2014. *Tipologías de regiones en la Unión Europea y otros studios*. Barcelona: Edicions Universitat Barcelona
- Breuilly, John. *Přístupy k nacionalismu*. In HROCH, M. (ed.). 2003. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Brubaker, R. *Přehodnocení národní identity: národ jako institucionalizovaná forma, praktická kategorie, nahodilá událost*. In HROCH, M. (ed.). 2003. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Buchanan, Allan. 1997. *Self-Determination, Secession, and the Rule of Law*. Oxford: Oxford University Press. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.

Buchanan, Allan. 2003. *The Making and Unmaking of Boundaries: What Liberalism has to say*. Cambridge: Cambridge University. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.

Buchot, Emmanuel. 2018. „Economía catalana: Agricultura de Cataluña“ voayagesphotomanu.com, červen 2018 (online; html). Dostupné z: <http://www.voyagesphotosmanu.com/economia_catalana.html> (10. 4. 2019)

Canal, Jordi. 2011. „El estado autonómico: Reflexiones históricas sobre Cataluña y el nacionalismo catalán“, fundacionfaes.org, říjen 2011 (online; pdf). Dostupné z: <https://fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20130423222052el-estado-autonomico-reflexiones-historicas-sobre-cataluna-y-el-nacionalismo-catalan.pdf> (23. 4. 2019)

Cañizares, José María. 2018. „Tan catalanes como españoles, según la encuesta del CIS“ cronicaglobal.elespanol.es, duben 2018 (online; html). Dostupné z: <https://cronicaglobal.elespanol.com/politica/cis-catalanes-espanoles_137420_102.html> (2. 4. 2019)

Centre d'Estudios d'Opinió. 2017. „La societat catalana davant el futur“ ceo.cat, leden 2017 (online; pdf). Dostupné z: <www.premsa.gencat.cat> (2. 4. 2019)

Clark P., Robert. 1990. *Negotiating with ETA: Obstacles to Peace in the Basque Country, 1975-1988*. Reno: University of Nevada Press

Consejo General de País Vasco. 1936. „Estatuto de Autonomía de País Vasco“ ivap.euskadi.eus, říjen 1936 (online; pdf). Dostupné z: <http://www.ivap.euskadi.eus/contenidos/informacion/legedia_euskaraz/eu_3818/adjuntos/Test_u_Historikoak/EUZKADIREN_BERJABETASUN-ARAUDIA_1936.pdf> (6. 2. 2019)

Consejo General de País Vasco. 1980. „Ley 3/1979 de Estatuto de Autonomía para el País Vasco“ euskadi.eus, leden 1980 (online; pdf). Dostupné z: <http://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/estatuto_guernica/es_455/adjuntos/estatuto_1_ey.pdf> (6. 2. 2019)

Cortes Generales. 1978. *La Constitución Española*. Madrid: Boletín Oficial del Estado

Coulon, Christian. 2017. *Identidad y cultura vascas a comienzos del siglo XXI*. Burdeos: Eusko Ikaskuntza

ČTK. 2017. „Boj o pětinu národního bohatství. Rozvod s Katalánskem může bolet“ idnes.cz, říjen 2017 (online; html). Dostupné z: <https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/katalansko-referendum-dusledky.A171003_165152_eko-zahranicni_div> (10. 4. 2019)

ČTK. 2017. „Madrid: Basky zklidnila, Kataláncům ale daňovou autonomii dovolit nemůžeme“ idnes.cz, říjen 2017 (online; html). Dostupné z: <https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/dane-katalansko-baskicko-fiskalni-dohoda-autonomie.A171010_104400_eko-zahranicni_jn> (10. 4. 2019)

- Datosmacro.com. 2017. „Comparar Comunidades Autónomas País Vasco vs Madrid“ datosmacro.com, prosinec 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://datosmacro.expansion.com/ccaa/comparar/pais-vasco/madrid?Sc=XE89>> (10. 4. 2019)
- Datosmacro.com. 2018. „País Vasco: El PIB ascendió un 3,1%“ datosmacro.com, leden 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://datosmacro.expansion.com/pib/espana-comunidades-autonomas/pais-vasco>> (10. 4. 2019)
- Departamento de Seguridad. 1979. „Referéndum Estatuto de Autonomía 1979 - Comunidad Autónoma de Euskadi“ euskadi.eus, listopad 1979 (online; html). Dostupné z: <<http://www.euskadi.eus/referendum-estatuto-de-autonomia-1979-comunidad-autonoma-de-euskadi/web01-a2funpub/es/>> (10. 4. 2019)
- Departamento de Seguridad. 2016. „Resultados Segunda República. Referéndum 1933. Circunscripción“ euskadi.eus, září 2016 (online; html). Dostupné z: <http://www.euskadi.eus/web01-a2haukon/es/contenidos/informacion/w_em_ref_result_circunsp_1933/es_def/index.shtml> (10. 4. 2019)
- Dočekalová, Petra, Kamil, Švec. 2010. *Úvod do politologie*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s.
- Drulák, Petr. 2008. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- Eitb.eus. 2018. „Resultados pueblo a pueblo de las consultas de Gure Esku Dago“ eitb.eus, květen 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://www.eitb.eus/es/noticias/politica/detalle/5573190/consultas-gure-esku-dago-6-mayo-2018-resultados-pueblo-pueblo/>> (10. 4. 2019)
- El Periódico. 2018. „Catalunya cerró el 2017 con 418.018 parados, el 7,85% menos“ elperiodico.com, leden 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://www.elperiodico.com/es/economia/20180103/catalunya-paro-registrado-empleo-2017-6528825>> (10. 4. 2019)
- Europa Press. 2018. „Un 45 % de los vascos quiere que haya un referéndum de independencia, en el que el 26 % votaría a favor y 36 % en contra“ europapress.es, prosinec 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://www.europapress.es/euskadi/noticia-45-vascos-quiere-haya-referendum-independencia-26-votaria-favor-36-contra-20181214152322.html>> (10. 4. 2019)
- Europa Press. 2019. „Euskadi cerró 2018 con 98.700 desempleados, 9.600 menos que en 2017 y la tasa de paro más baja del Estado“ europapress.eu, leden 2019 (online; html). Dostupné z: <<https://www.europapress.es/euskadi/noticia-epa-euskadi-cerro-2018-98700-desempleados-9600-menos-2017-tasa-paro-mas-baja-estado-20190129130143.html>> (10. 4. 2019)
- Euskadi Ta Askatasuna. 2018. „La carta en la que ETA anuncia su disolución“, eldiario.es, duben 2018 (online; html). Dostupné z: <https://www.eldiario.es/norte/DOCUMENTO-carta-ETA-anuncia-disolucion_0_767123640.html/> (23. 4. 2019)

Eustat. 2018. „Las exportaciones de bienes de la C.A. de Euskadi aumentaron en junio de 2018 un 8,6% y las importaciones un 8,1%“ eustat.eus, srpen 2018. (online; html). Dostupné z: <http://www.eustat.eus/elementos/ele0015400/ti_Las_exportaciones_de_bienes_de_la_CA_de_Euskadi_aumentaron_en_junio_de_2018_un_86_y_las_importaciones_un_81_/not0015482_c.html> (10. 4. 2019)

Expansión Datosmacro.com. 2018. „La deuda pública descendió en 2018 en País Vasco.“ datosmacro.com, leden 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://datosmacro.expansion.com/deuda/espana-comunidades-autonomas/pais-vasco>> (10. 4. 2019)

Expansión Datosmacro.com. 2018. „La El PIB subió un 3,3 % en Cataluña“ datosmacro.com, leden 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://datosmacro.expansion.com/pib/espana-comunidades-autonomas/cataluna>> (10. 4. 2019)

Expansión.com. 2018. „Las exportaciones catalanas superan los 70.800 millones y alcanzan un nuevo récord“ expansion.com, únor 2018 (online; html). Dostupné z: <<http://www.expansion.com/economia/2018/02/20/5a8c4a6d22601d88308b45e0.html>> (10. 4. 2019)

Fiala Vlastimil, Pavel Šaradín, Blanka Říchová, Markéta Šústková, Jan Outlý. 2007. *Teoretické a metodologické problémy Evropské integrace*. Olomouc: Univerzita Palackého

García E., Luis. 2007. *Precisiones conceptuales*. Caldas: Universidad de Caldas

Garner Caycedo, Lucia, Rusch, Debbie, Dominguez, Marcela. 2014. *¡Claro que sí!, Enhanced*. Madrid: Cengage Learning.

Geertz, Clifford. 2002. *La interpretación de la cultura*. Barcelona: Mac Kenzie ed.

Generalitat de Catalunya. 1998. „Ley 1/1998, de 7 de enero, de política lingüística“ llengua.gencat.cat, leden 1998. (online; html). Dostupné z: <<http://llengua.gencat.cat>> (2. 4. 2019)

Generalitat de Catalunya. 2002. „El Institut Ramon Llull“ llull.cat, říjen 2002. (online; html). Dostupné z: <<https://www.llull.cat/espanyol/home/>> (2. 4. 2019)

Generalitat de Catalunya. 2006. „El proceso participativo para la reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña“ gencat.cat, únor 2006, (online; pdf). Dostupné z: <http://www.gencat.cat/drep/dgpar/sumaris/participacio_1_cast.pdf> (13. 2. 2019)

Generalitat de Catalunya. 2014. „Conocer: Territorio y población“ web.gencat.cat, září 2014 (online; html). Dostupné z: <<https://web.gencat.cat/es/temes/catalunya/coneixer/>> (24. 3. 2019)

Generalitat de Catalunya. 2016. „Cultura y lengua“ web.gencat.cat, duben 2016 (online; html). Dostupné z: <<https://web.gencat.cat/es/temes/catalunya/coneixer/cultura-llengua/>> (2. 4. 2019)

Gobierno Vasco. 1979. „Referéndum Estatuto de Autonomía 1979 - Comunidad Autónoma de Euskadi“ euskadi.eus, listopad 1979 (online; html). Dostupné z:

- <<http://www.euskadi.eus/referendum-estatuto-de-autonomia-1979-comunidad-autonoma-de-euskadi/web01-a2ingdib/es/>> (6. 2. 2019)
- Gobierno Vasco. 1982. „LEY 10/1982, de 24 de Noviembre, básica de normalización del usodel Euskera“ justizia.eus, říjen 1982 (online; html) Dostupné z: <<https://www.justizia.eus/>> (30. 3. 2019)
- Gobierno Vasco. 2007. „Instituto Vasco Etxepare“ etxepare.eus, březen 2017 (online; html) Dostupné z: <<https://www.etxepare.eus/es>> (30. 3. 2019)
- González, Germán. 2009. „'Sí' masivo en la consulta independentista, que tuvo un 41 % de participación“ elmundo.es, září 2009 (online; html). Dostupné z: <<https://www.elmundo.es/elmundo/2009/09/13/barcelona/1252830993.html>> (16. 4. 2019)
- Greg, Richard. 2006. *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives*. Londýn: Routledge
- Grinc, Jaroslav. 2010. *Právo pro politology*. Praha: Grada Publishing a.s.
- Guibernau, Montserrat. 1998. „El futuro del nacionalismo de las naciones sin Estado“ researchgate.net, leden 1998 (online; html). Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/271782448_El_futuro_del_nacionalismo_de_las_naciones_sin_Estado> (20. 4. 2019)
- Guibernau, Montserrat. 2002. „Between autonomy and secession: the accommodation of Catalonia within the new democratic Spain“ one-europe.ac.uk, srpen 2002 (online; pdf). Dostupné z: <<http://www.one-europe.ac.uk/pdf/w48guibernau.pdf>> (20. 4. 2019)
- Guibernau, Montserrat. 2009. *La identidad de las naciones*. Madrid: Grupo Planeta
- Gure Esku Dago. 2019. „Recorrido“ gureesku.eus, červen 2019 (online; html). Dostupné z: <<https://gureesku.eus/es/que-es-gure-esku/>> (10. 4. 2019)
- Hejduková, Barbora; Kočí, Martin; Koudelová, Lucie; Lávičková, Natálie; Paurová, Helena. 2019. „Baskové ve Španělsku a ve Francii“ hks.re, březen 2019 (online; pdf). Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/doku.php?Do=export_pdf&rev=0&id=baskove-spanelsko_a_francie> (30. 3. 2019)
- Hervas Hurtado, José. 2004. *Autonomías ya!: ensayo acerca de la amenaza de desintegración*. Bolivia: Imprenta Nuevo Mundo
- Heywood, Andrew. 1994. *Politologické ideologie*. Praha: Victoria Publishing
- Hobsbawm, Eric. 1870. *Naciones y nacionalismo desde 1870*. Barcelona: Critica.
- Hobsbawm, Eric. 2009. *Globalizace, demokracie a terorismus*. Praha: Academia.
- Horowitz L., Donald. 1981. *Vztah mezi secesionistickými skupinami a ekonomickými podmínkami*. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.
- Huddleston B. Joseph. 2017. „The Roots of the Catalan Independence Crisis“ foreignaffairs.com, říjen 2017, (online; html). Dostupné z:

- <<https://www.foreignaffairs.com/articles/spain/2017-10-30/roots-catalan-independence-crisis>>
(22. 1. 2019)
- Chochola, Martin. 2010. „Kulturní revitalizace v současném Baskicku“ antropowebzin.cz, březen 2010 (online; pdf). Dostupné z: <<http://www.antropoweb.cz/media/document/chochola-m.pdf>> (30. 3. 2019)
- Chromý, Pavel. 2010. *Region a regionalismus*. Praha: Univerzita Karlova.
- Izarra, Josean. 2018. „Dos de cada tres vascos se sienten españoles“ elmundo.es, prosinec 2018 (online; html). Dostupné z: <<https://www.elmundo.es/pais-vasco/2018/12/20/5c1b52a921efa001368b45f5.html>> (10. 4. 2019)
- Kajanová, Alena. 1982. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
- Kamen, Henry. 2014. *España y Cataluña*. Madrid: La Esfera de Libros
- Keating, Michael. 2002. *Naciones sin estado. Nacionalismo minoritario en la era global*. In *Democracia y Pluralismo Nacional*, REQUEJO, F., coord., Barcelona: Ariel Ciencia Política.
- Kokaisl, Petr. 2011. *Pestrá Evropa: Národnostní menšiny*. Praha: Nostalgie.
- Kymlicka, Will. 2003. *La política vernácula: Nacionalismo, multiculturalismo y ciudadanía*. Barcelona: Paidós.
- Lázaro M., Julio. 2006. „El Supremo mantiene la prohibición de que la Generalitat fomente el voto al Estatuto“ elpais.com, červen 2006 (online; html). Dostupné z: <https://elpais.com/diario/2006/06/07/espana/1149631215_850215.html> (10. 4. 2019)
- Leruez, Jacques. 1983. *L'Ecosse, une nation sans Etat*. Lille: Presses universitaires de Lille.
- Limiñana Rosser, Pascual. 2017. „¿Países Catalanes?“ alicantepress.com, listopad 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://alicantepress.com/art/35577/-países-catalanes>> (24. 3. 2019)
- López, Jaume. 2011. „Consulta popular sobre la independencia de Cataluña“ nabarralde.eus, duben 2011 (online; html). Dostupné z: <<https://nabarralde.eus/consulta-popular-sobre-la-independencia-de-cataluna/>> (16. 4. 2019)
- López-Aranguren, Eduardo. 1983. *La conciencia regional en el proceso autonómico español*. Madrid: CIS.
- Lucas Ovejero, Félix. 2006. *Contra Cromagnon: nacionalismo, ciudadanía, democracia*. Madrid: Editorial Montesinos
- Macko, Kalyna. 2011. „The Effect of Franco in the Basque Nation“ digitalcommons.salve.ed, červenec 2011 (online; pdf). Dostupné z: <https://digitalcommons.salve.edu/cgi/viewcontent.cgi?Article=1068&context=pell_theses>
(22. 1. 2019)

Machová, Klára. 2010. *Background report: Valné shromáždění – Právo národa na sebeurčení*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky.

Maiol, Roger. 2010. „9.000 personas participan en la manifestación independentista por la Diada“ El País, září 2010 (online; Html). Dostupné z: <https://elpais.com/elpais/2010/09/11/actualidad/1284193026_850215.html> (18. 1. 2019)

March Iturbe, Andoni. 2003. „Sinopsis del Estatuto del País Vasco“ congreso.es, prosinec 2003 (online; html). Dostupné z: <<http://www.congreso.es/consti/estatutos/sinopsis.jsp?Com=76>> (6. 2. 2019)

Martín Ortigosa, Luis José. 2016. *La cuestión vasca II: Desde Alfonso XIII hasta el Lehendakari Ibarreche*. Madrid: Vision Libros.

Martínez, Mari José. 2018. „La CAV cierra 2017 con 17.900 parados menos y una tasa del 10,57%“ deia.eus, leden 2018. (online; html). Dostupné z: <<https://www.deia.eus/2018/01/25/economia/la-cav-cierra-2017-con-17900-parados-menos-y-una-tasa-del-1057>> (10. 4. 2019)

Mediterráneo Digital. 2017. „La deuda de Cataluña se dispara hasta los 76.831 millones de euros“ mediterraneodigital.com, prosinec 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://www.mediterraneodigital.com/finanzas/finanzas1/la-deuda-de-cataluna-se-dispara-hasta-los-76-831-millones-de-euros.html>> (10. 4. 2019)

Měšťánková, Petra. 2016. „Nástin právně-politických aspektů katalánského separatismu v kontextu autonomistických voleb 2015“ pravni prostor.cz, leden 2016 (online; html). Dostupné z: <<https://www.pравниprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nastin-pravne-politickykh-aspektu-katalanskeho-separatizmu-v-kontextu-autonomistickykh-voleb-2015>> (1. 2. 2019)

Mezcua, Urtado. 2015. „La frase de Zapatero que acabó dando alas al independentismo“ abc.es, září 2015 (online; html). Dostupné z: <<https://www.abc.es/elecciones/catalanas/2015/abci-palabras-zapatero-independentismo-201509250812.html>> (13. 2. 2019)

Miller, David. 2003. *Teorie národního sebeurčení a secese*. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.

Montero, Daniel. 2018. „Los CDR llaman a bloquear la Diagonal cuando termine la manifestación de la Diada“ elespanol.com, září 2018 (online; html). Dostupné z: <https://www.elespanol.com/espana/20180911/cdr-llama-bloquear-diagonal-termine-manifestacion-diada/337216733_0.html> (22. 1. 2019)

Moore, Margaret. 2004. *The Ethics of Nationalism*. Oxford: Oxford University Press. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.

Novensá i Bou, Marc. 2005. *Naciones sin estado: ¿Acomodación en democracias plurinacionales o secesión?* Barcelona: Institut Internacional de Governabilitat de Catalunya.

Organizace spojených národů. 1945. *Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora*. Praha: Informační centrum OSN.

Organizace spojených národů. 1966. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. New York:

Ormazabal, Mikel. 2018. „El PNV y EH Bildu pactan una consulta “habilitante” del Estatuto antes de llevarlo a las Cortes“ elpais.com, červenec 2018 (online; html). Dostupné z: <https://elpais.com/politica/2018/07/06/actualidad/1530880294_539907.html> (6. 2. 2019)

Overbeck, Holger. 2007. *La Creación de las Comunidades Autónomas - La Implantación del nuevo Sistema Político*. Mnichov: Grin Publishing

Parlament de Catalunya. 1979. *Estatuto de autonomía de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya

Parlament de Catalunya. 2013. „Resolución 5/X del Parlamento de Cataluña, por la que se aprueba la Declaración de soberanía y del derecho a decidir del pueblo de Cataluña“ parlament.cat, únor 2013, (online; pdf). Dostupné z: <<https://www.parlament.cat/document/intrade/7217>> (22. 1. 2019)

Parlament de Catalunya. 2013. *Estatuto de autonomía de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya

Parlament de Catalunya. 2017. Declaració dels representants de Catalunya. Barcelona: Parlament de Catalunya. Dostupné z: <<https://www.lavanguardia.com/politica/20171010/431970027817/declaracion-de-independencia-catalunya.html>> (22. 1. 2019)

Parlamento Europeo. 2017. „Comités de Defensa de la República. Organizados para alterar el orden democrático y la libertad de conciencia en Cataluña“ libertaddigital.com, červenec 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://s.libertaddigital.com/doc/informe-sobre-los-comites-de-defensa-de-la-republica-41913603.pdf>> (22. 1. 2019)

Pérez J., Fernando. 2014. „1,8 millones de personas votan por la independencia catalana en el 9-N“ elpais.com, listopad 2014 (online; html). Dostupné z: <https://elpais.com/politica/2014/11/09/actualidad/1415542400_466311.html> (10. 4. 2019)

Pons, Marc. 2017. „El pueblo de Catalunya vota el Estatuto de Autonomía“ elnacional.cat, říjen 2017 (online; html). Dostupné z: <https://www.elnacional.cat/es/efemerides/marc-pons-catalunya-vota-estatuto-autonomia_205437_102.html> (13. 2. 2019)

Potočný, Miroslav. 1968. *Zásada sebeurčení národů*. Praha: C. H. Beck.

Raventós Daniel, Buster G. 2012. „11 de septiembre de 2012: ¿un antes y un después para Cataluña?“ Sinpermiso.info, září 2012 (online; Html). Dostupné z: <<http://www.sinpermiso.info/textos/11-de-septiembre-de-2012-un-antes-y-un-despus-para-catalua>> (18. 1. 2019)

Real Academia Española. 2019. „Diccionario de la lengua española: Región“ dle.rae.es, duben 2019 (online; html). Dostupné z: <<https://dle.rae.es/?id=VioIAfG>> (20. 4. 2019)

- Renan, E. *Co je to národ?*. In HROCH, M. (ed.). 2003. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Rosůlek, Přemysl. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.
- Rovero Kodak, Gisela. 2015. *Identidad, cultura y políticas culturales: nación y Estado nacional*. Madrid: Instituto de Estudios Políticos
- Ruiz, Juanan. 2014. „El 61,59 % de los vecinos de Arrankudiaga y Zollo ha participado en la consulta“ [naiz.eus](http://www.naiz.eus), listopad 2014 (online; html). Dostupné z: <https://www.naiz.eus/eu/actualidad/noticia/20141102/los-vecinos-de-arrankudiaga-y-zollon-votan-si-desean-ser-partede-un-estado-vasco-soberano?Order_criteria=date&page=1&per_page=10&scope=all> (10. 4. 2019)
- Řehák, Vilém. 2009. *Nový regionalismus – proces a teorie*. Bratislava: Vydavatelství Ekonom.
- Sainz de la Granja, José Luis. 2009. *Nacionalismo y II República en el País Vasco: Estatutos de autonomía, partidos y elecciones. Historia de Acción Nacionalista Vasca, 1930-1936*. Madrid: Siglo XXI de España Editores
- Sánchez Ferrer, Albert. 2013. „Breve historia del nacionalismo catalán: del siglo XIX a la iiª República (I) ¿A qué se debe la deriva independentista de ciu?“, [alternativaciudadana.es](http://www.alternativaciudadana.es), březen 2013 (online; html). Dostupné z: <<http://www.alternativaciudadana.es/2013/03/29/albert-ferrer-sanchez/>> (23. 4. 2019)
- Smith D., Anthony. 1981. *The Ethnic Revival*. New York: Cambridge University Press. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.
- Süselbeck, Kristen, Ulrike Mühlischlegel. 2008. *Lengua, nación e identidad: la regulación del plurilingüismo en España y América Latina*. Madrid: Iberoamericana Editorial
- Štenglová, Marie. 2018. „Přes 820 mrtvých, 59 let existence. Baskická separatistická organizace ETA ohlásila svůj konec“ [irozhlas.cz](http://www.irozhlas.cz), květen 2018 (online; html). Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/eta-baskicko-a-jeho-svoboda-rozpusteni_1805021607_pj> (22. 1. 2019)
- Torre Miguel, José. 1976. *Historia del País Vasco norpirenaico: con profusión de antiguos grabados*. Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca
- Tribunal Constitucional. 2010. „Sentencia 31/2010, de 28 de junio de 2010“ BOE, č. 172, červenec 2010 (online; Html). Dostupné z: <https://boe.es/diario_boe/txt.php?Id=BOE-A-2010-11409> (18. 1. 2019)
- Tribunal Constitucional. 2014. „Impugnación de disposiciones autonómicas (título V LOTC) n.º 5830-2014, contra el Decreto del Presidente de la Generalitat de Cataluña 129/2014, de 27 de septiembre, de convocatoria de consulta popular no referendaria sobre el futuro político de Cataluña, y sus anexos“ BOE, č. 237, září 2014, (online; pdf). Dostupné z: <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?Id=BOE-A-2014-9864> (22. 1. 2019)

- Tugas, Roger. 2018. „El «sí» a la independència es manté per davant del «no»“ nacionaldigital.cat, červenec 2019 (online; html). Dostupné z: <<https://www.naciodigital.cat/noticia/159690/si/independencia/es/mante/davant/no>> (22. 1. 2019)
- Ugalde Orradre, Martin. 2010. *Nueva Síntesis de la historia del pueblo vasco*. Donostia: Ttartalo, S.L.
- Valdivia Ruiz, Antonio. 2016. „El Estatut catalán, diez años de una oportunidad perdida“ huffingtonpost.es, březen 2016 (online; html). Dostupné z: <https://www.huffingtonpost.es/2016/03/29/estatut-catalan_n_9563842.html> (13. 2. 2019)
- Vila, Marc. 2017. „Resultados del referéndum en Catalunya: con datos por municipios, comarcas y provincias“ elperiodico.com, říjen 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://www.elperiodico.com/es/politica/20171006/resultados-referendum-cataluna-2017-6319340>> (10. 4. 2019)
- Vindi, Nicolas. 2018. „El paro por comunidades autónomas“ tasadeparo.com, červen 2018 (online; html). Dostupné z: <<http://tasadeparo.com/paro-comunidades-autonomas.html>> (10. 4. 2019)
- Wichs, Karel. 2017. „Baskové nejsou Katalánci“ parlamentnilisty.cz, listopad 2017 (online; html). Dostupné z: <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Karel-Wichs-Baskove-nejsou-Katalanci-513827>> (22. 1. 2019)
- Wood R., John. 1981. *Všeobecná teorie secese jako sociální a politický fenomén*. In ROSŮLEK, P. 2014. *Politický secesionismus a etické teorie*. Plzeň: Barrister and Princial, o.p.s.
- Ymbert Casassas, Jordi. 2017. „El catalanismo durante la Segunda República (1931-1939)“ journals.openedition.org, říjen 2017 (online; pdf). Dostupné z: <<https://journals.openedition.org/bhce/705>> (22. 1. 2019)
- Young, Iris. 1996. *Vida política y diferencia de grupo: una crítica del ideal de ciudadanía universal*. In CASTELLS, C. *Perspectivas feministas en teoría política*. Barcelona: Paidós.
- Zabalo, Julen. 2004. *¿Es realmente cívico el nacionalismo catalán y étnico el vasco?* Vitoria – Gasteiz: Universidad del País Vasco.
- Zallo, Ramó, Mikel, Ayuso. 2009. „Conocer el País Vasco: Viaje al interior de su cultura, historia, sociedad e instituciones“ euskadi.eus, leden 2009 (online; pdf). Dostupné z: <http://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/doc_interes/es_doc_inte/adjuntos/conocer_pa_is_vasco_es.pdf> (24. 3. 2019)

Přílohy

I. Specifický region: Baskicko

Autonomním společenstvím Baskicko, známém také jako *País Vasco* nebo *Euskadi*, se rozumí oblast nacházející se na severovýchodě Španělska. Území Baskicka je tvořeno třemi hlavními provinciemi: *Álava* (hlavní město: Vitoria-Gateiz), *Guipúzcoa* (hlavní město: San Sebastián) a *Vizcaya* s hlavním městem Bilbao (Zayo, Ayuso 2009: 6–9).

Často je však možné setkat se také s pojmem *Euskal Herria* označující evropské území, na kterém je možné najít veškerou baskickou kulturu. Zahrnuje území ve Španělsku, kam patří regiony *Álava*, *Vizcaya* a *Guipúzcoa* tvořící autonomní oblast Baskicko společně ještě s *Navarrou*, která stojí samostatně. Ve Francii se tato oblast nazývá jako *Ipar Euskal Herria* nebo *Iparralde* a nachází se zde regiony *Baja Navarra*, *Labort* a *Sola*. Hlavním městem celé oblasti je poté Pamplona (Tamtěž: 6).

Celá oblast Euskal Herria se rozkládá na území o rozloze 20 664 km² a má více než 3 000 000 obyvatel, kdy přibližně 2 600 000 z nich přísluší ke španělské národnosti, ostatní poté k francouzské. Autonomní společenství Baskicko má poté rozlohu 7 234 km² a žije zde 2 178 339 obyvatel, přičemž hustota zalidnění je 301,1 obyvatel/km² (Zayo, Ayuso 2009: 9).

Často vzniká i v odborných publikacích problém se správným užíváním obou termínů (Autonomní společenství Baskicko x Euskal Herria), jelikož nedochází k jejich odlišení a oba názvy se velmi často používají jako synonyma. Tím však dochází k nesprávné interpretaci informací, jelikož jak bylo uvedeno výše, jedná se o dvě různá území, ať už administrativním členěním, rozlohou nebo počtem obyvatel. Pro tuto práci je důležité označení Autonomní společenství Baskicko, které svým administrativním členěním a fungováním odpovídá Katalánskému autonomnímu společenství, což je pro tuto analýzu klíčové.

EUSKAL HERRIA	
1. PAÍS VASCO EUSKADI PAYS BASQUE	Álava Guipúzcoa Vizcaya
2. NAVARRA NAFARROA NAVARRE	-
3. PAÍS VASCO FRANCÉS IPARRALDE PAYS BASQUE NORD	Baja Navarra Labort Sola

II. Specifický region: Katalánsko

Katalánsko, známé ve španělštině jako *Cataluña* a v katalánštině jako *Catalunya*, je významným autonomním společenstvím, které se nachází na severovýchodě Španělského království (Generalitat de Catalunya 2014). Svým umístěním získává Katalánsko velmi strategické postavení, jelikož prostřednictvím polohy u Středozemního moře udržuje obchodní kontakty s celým Středomořím, důležitá je ale také hranice s Francií, v rámci které Katalánsko udržuje tyto kontakty s celou kontinentální Evropou.

I přes to, že má Katalánsko rozlohu 32 000 km², je jeho území rozděleno pouze na čtyři hlavní provincie: *Barcelona*, *Girona*, *Lleida* a *Tarragona* (Generalitat de Catalunya 2014). Hlavním městem (a zároveň také důležitým obchodním a průmyslovým centrem) celého autonomního společenství je Barcelona. V současné době žije v Katalánsku přibližně 7 504 800 obyvatel, přičemž 15 % tvoří zejména imigranti, což dle některých autorů velmi ovlivňuje koncept národní identity (Tamtéž). Většina obyvatel, více než 1 600 000, žije v hlavním městě Barceloně a přilehlém okolí: Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramanet a Cornellá (Tamtéž).

V souvislosti s pojmem Autonomní oblast Katalánsko je možné se často setkat také s termínem *Païses Catalanes*, v katalánštině *Països Catalans*, který zahrnuje všechny oblasti, kde se v současné době používá katalánský jazyk (Limiñana Rosser 2017). Jedná se o velmi kontroverzní termín, jelikož nikdy nebyl oficiálně použit z politického hlediska a samotní odborníci jej vyhodnocují jako určité vyjádření nacionalistických myšlenek (Tamtéž). Zahrnuje poměrně rozsáhlé území, kam patří: Autonomní společenství Katalánsko, Baleárské ostrovy, Autonomní společenství Valencie, Andorra, Franja de Aragón, italské město Alguer, historická oblast Rosellón a malé území v Murcii – El Carche (Tamtéž).

I přes to, že se u všech těchto oblastí objevují výrazné nacionalistické myšlenky, jsou v rámci analýzy využita pouze data Autonomního společenství Katalánska, které odpovídá svojí úrovni Baskickému společenství.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou separatismu na území Španělského království, přičemž je jejím předmětem komparativní případová studie vybrané skupiny faktorů, jelikož dle odborných prací a studií neexistuje pouze jeden činitel, který způsobil aktuální politicko-institucionální konflikt. Byla vybrána dvě autonomní společenství: Baskicko a Katalánsko, jelikož se právě zde separatistické tendence projeví nejvíce (v Baskicku v 60. a 70. letech, v případě Katalánska se jedná o aktuální téma).

Cílem diplomové práce je prostřednictvím komparativní případové studie Baskicka a Katalánska zjistit, které z faktorů (kulturní, ekonomické a politické) u těchto autonomních společenství sehrály největší roli a přispěly k tomu, že politická situace dospěla ve výrazný politicko-institucionální konflikt. V rámci tohoto cíle byla vytvořena hypotéza: *V případě Baskických snah o nezávislost převažují zejména kulturní faktory, zatímco v případě Katalánska jsou tyto tendence navíc ještě rozšířeny o významné ekonomické aspekty.*

Teoretickou část práce tvoří terminologický diskurs, jenž se zaměřuje na teoretické vymezení tématu, přičemž je hlavním cílem objasnění základní terminologie zahrnující ústřední pojmy a koncepty (region, národ a separatismus), jež jsou využity v dalších částech předkládané diplomové práce.

Na základě poznatků získaných prostřednictvím terminologického diskursu byly vytvořeny skupiny indikátorů pro jednotlivé faktory. V rámci kulturních faktorů se zkoumala problematika národní identity a regionálního jazyka, u ekonomických faktorů byla provedena analýza makroekonomických ukazatelů včetně jednotlivých ekonomických sektorů a u politických faktorů byla zkoumána problematika veřejného mínění a přítomnost relevantních politických subjektů prosazujících separatismus. Cílem analytické části diplomové práce bylo zjistit, který z uvedených faktorů a indikátorů nejvíce přispěl k separatismu u Baskicka a Katalánska.

Klíčová slova:

Baskicko, Katalánsko, Španělské království, autonomní společenství, separatismus, region, národ, autonomie, statut

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of separatism in the territory of the Kingdom of Spain, and its subject is a comparative case study of a selected group of factors, because according to expert papers and studies there is not only one factor that caused the current political-institutional conflict. Two Autonomous Communities were selected: the Basque Country and Catalonia, because here the separatist tendencies were most evident (in the Basque Country in the 1960s and 1970s, in the case of Catalonia this is a topical issue).

The aim of this diploma thesis is to find out using a comparative case study of Basque Country and Catalonia which factors (cultural, economic and political) played the biggest role in these autonomous communities and contributed to the fact that the political situation reached a significant political-institutional conflict. In this objective, a hypothesis has been created: *In the case of Basque independence efforts, cultural factors predominate, while in the case of Catalonia, these are further extended by significant economic aspects.*

The theoretical part of the thesis is a terminological discourse, which focuses on the theoretical definition of the topic, while the main objective is to clarify the basic terminology including the central concepts and concepts (region, nation and separatism), which are used in other parts of the submitted thesis.

Based on the knowledge gained through terminological discourse, groups of indicators for individual factors were created. Within cultural factors, the issue of national identity and regional language were examined. Macroeconomic indicators, including economic sectors, were analyzed for economic factors, and public opinion and the presence of relevant political entities promoting separatism were examined for political factors. The aim of the analytical part of the thesis was to find out which of these factors and indicators contributed the most to separatism in the Basque Country and Catalonia.

Keywords:

Basque Country, Catalonia, Kingdom of Spain, Autonomous Community, separatism, region, nation, autonomy, statute